

1983
VASARIS - FEBRUARY
Nr. 2

KARYS

KARYS

1983
Nr. 2 (1589)

Redaktorius — ZIGMAS RAULINAITIS; SKYRIAI: Karinės Žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje Pasizvalgius, Kronika. Administratorius — ALFONSAS SAMUŠIS.

Tremties Trimitas: Redaguoja — STEFA KAUNELIENĖ
Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖS NEW YORKO SKYRIUS

TURINYS

Vyriausios Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos Mokyklos — “Schola Princeps Magni Ducatus Lithuaniae” antspaudas, vartotas nuo 1781 m.	Viršelis
Konstantinas Balmontas — “Lietuvos Vardai”, eil.	49
V. A. Mantautas — Sukakties proga	50
Z. Raulinaitis — Kovos prieš Livoniečius	55
J. Gučius — Credo — legenda	59
S. R. — Karinė tarnyba bolševikmety	62
B. B. — “Trečiasis Pasaulinis Karas”	65
Mjr. K. Daugvydas — Savanorio užrašai	69
TREMTIES TRIMITAS	73
A. Kairys — “Tėvynės Regėjimas”, eil.	74
S. Šimoliūnas — Klaipėdos Krašto prie Lietuvos prijungimo 60-metis	75
Šaulių kronika	79
KARINĖS ŽINIOS	79
Mokslas ir Technika	88
Mūsų spaudoj pasižvalgius	91
Kronika	92

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS

VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — “Gifts International”,
“Parama”, Baly’s Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Jonas Smailys
WATERBURY, CT — “Spauda”
WOODHAVEN, NY — “Romuva”

PLATINTOJAI

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas

SPAUDSINA

Franciscan Press,
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

V. VOKIETIJOJE

Juožas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North
Geelong, Vic. 3215
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. 9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid
at Brooklyn, N.Y. POSTMASTER: Send Address changes to KARYS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1589)

VASARIS — FEBRUARY

1983

KONSTANTINAS BALMONTAS (1867 - 1943)

LIETUVOS VARDAI

Mindaugas, Gediminas, Algirdas, Vytautas su
Kęstučiu —

Melodingi vardai, tolumon nuskambėję.

Jie ir tikrovė ir padavimas kartu,

Laikas, legenda amžių rašte sužibėjęs.

Gintaro kraštas — pirmą kartą taip Lietuva
Vadinama įrašuos, Romos iškaltame žody.
Jūros ir miško ošimų turi jos kalba,
Laiko gelmė joj neištirta pasirodo.

Kaip pietų stepės ir mano drevėnų giria —
Mano bėgsmas, ir pabėgimas, ir siena.
Tūkstančiais metų Lietuva uždengta
Giriom, pelkėm, ežerais, upėm, kur jūron srovėna.

Kaip praamžių tankių miškų tie sakai,
Virtę gintaru, rodo gyvenimą ryškiai,
Taip kalboj Lietuvos visą lobį matai,
Joj, žiūrėk, lyg gyva amžių štai peteliškė!

Liko lapai joj medžių, kadai iškilių,
Viską gintaras saugo, aukso švieson inkrustuotas.
Gediminas, Mindaugas, Algirdas, Vytautas su
Kęstučiu
Skelbia, kad Lietuvos dienos neišdainuotos.

Mindaugas, Rusijai priešas ar draugas kada,
Sukalė kalvėj laikų, kur dūmai, degimas,
Ratą, kurį juosė grandinė tvirta,
Tikslas veržliai jėgai, tas sulaikytas skilimas . . .

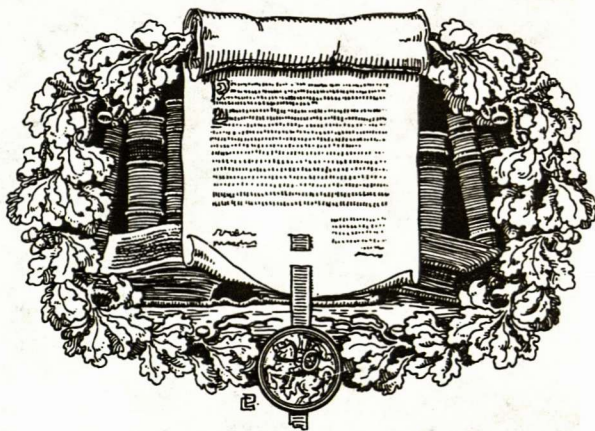
Matė pranašo sapną Gediminas šaunus,
Saulės pagonis, buvo gėrybių ten pilna.
Pilį pastatė, Tikėjimus gerbė visus.
Šimtą vilkų turįs vilkas vėl grįš. Atmink, Vilniau!

Ir kai siautė mongolas perkūno siaubu.
Ir kai šventojo kryžiaus ženklą su kardu aštriuoju
Suliejo germanas apgauliai, pamatė abu,
Kaip Algirdas su Kęstučiu jiems kelią pastoj.

Broliai tie — dešinioji ir kairioji ranka,
Jų šviesa skirtinga, bet žvilgsnio ugnis vienoda.
Ten, kur šimtmečiais duoną augino, piūtis užbaigta.
Vytautas, Marių Karalius, žirgą Mariosna jodo.

Grunvaldas! Žaliasai miškas! Tas vardas nežus!
Vytaute, Lietuvos didis Vyti, laimėjai,
Kad vėl amžius ateity prasidėtų šviesus,
Kad kūrybinės jėgos degtų suspindėję.

Gintaras — amžių sakai. Pynė dega auksu skaisčiu,
Iš aukso ašarų — jūros karoliai sveikatai.
Mindaugas, Gediminas, Algirdas, Vytautas su
Kęstučiu,
Jų metas — legenda, legendoj — augalas retas!

SUKAKTIES PROGA

BRANGŪS BROLIAI IR SESĖS!

Švenčiant nepaprastai garbingą sukaktį—šešias dešimtis metų nuo Klaipėdos Sukilimo—bus neabejotinai daug rašoma, daug kalbama. Maloniai pakviestas nors netiesioginiu būdu tarti žodį Tamstų rengiamam minėjime, galėčiau, kaip Klaipėdos sukilėlio sūnus, daug gražių žodžių prikalbėti. Bet, mano manymu, bus gražiau ir prasmingiau, jei trumpai prabilsiu žodžiais tų mūsų tautos sūnų, kurie patys Klaipėdos Sukilime dalyvavo, jį organizavo ir dėl jo buvo pasiruošę padėti galvas kovos lauke.

1923 m. kovo mėnesio 3 dieną Vyriausias Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komitetas atsiuntė sekantį raštą — sveikinimą Šaulių Sąjungai:
1923 Kovo m. 3 d.

“Vyriausias Mažosios Lietuvos
Gelbėjimo Komitetas.
Klaipėda, Liepojaus G-vė Nr. 5
Telef. 444

“Lietuvos Šaulių Sąjungos Centro Valdybai, Kaune.

“Šiandien kovo 3 d. suvažiavęs Klaipėdos Visuotinis Gelbėjimo Komitetas ir kitų politinių ekonominių ir tautinių viso Klaipėdos krašto organizacijų Seimas, džiaugdamasis dėl faktinio Klaipėdos krašto prisijungimo prie motynos Lietuvos, širdingai ir karštai sveikina

Lietuvos Šaulių Sąjungos Centro Valdybą ir jos asmenyje visus Lietuvos Šaulius kaip tuos, kurie daugiausiai prisidėjo prie mūsų krašto išsiluosavimo iš sunkios amžių vergijos ir parodė tikrų karžygių patriotų pavyzdį. Sunkaus darbo vaisiai ir pralietasis kraujas nenuėjo niekais. Mes jau laisvi ir susijungę. Tikėdamies, kad ir tolesnėse kovose už mūsų teises ir krašto neliečiamybę jūs būsite pirmi mūsų padėjėjai, mes šaukiame—valio narsieji Lietuvos Šauliai, valio jų pasišventę vadovai!

Seimo Vardu, Prezidiumo nariai:
Stiklorius, J. Šlaža, Jonas Vanagaitis.”

Tu pačių 1923 m. liepos mėnesio 20 dieną Vyriausias Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komitetas ir Lietuvos šaulių Sąjunga sekančiais žodžiais kreipėsi į Klaipėdos krašto lietuvius:

“KLAIPĖDOS KRAŠTO LIETUVIAI, GIRDĖKIT!

Į Jus, tautininkai, mes kreipiame savo žodį, štai klausykite.

Pačioje šių metų pradžioje mes šaukėme jus kovon prieš prispaudėjus. Sukilusios tautos pasiryžimu ir mūsų karžygių krauju tapo išvaduotas mūsų kraštas. Apturėjome didelį valstybinį laimėjimą—Mažosios Lietuvos dalį—Klaipėdos kraštą pavyko prijungti motinai—Lietuvai.

Mes visi sujudusiomis ir džiaugsmo perpildytomis širdimis šį įvykį sveikinome, lenkdami savo galvas prieš tuos didvyrius, kurie dėl mūsų išvadavimo atsigulė kapuose. Bet praėjo daugel mėnesių, o jūs dar guodžiatės, kad jūsų teisės, karžygių gyvybė-

Vyr. Maž. Liet. Gelbėjimo Komitetas ir jo bendradarbiai,
1923 I 9 d. Šilutė

Vyriausias Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komitetas ir jo bendradarbiai, 1923 m. sausio 9 d., Šilutėje.

Sėdi iš k.: V. Šaulinskas, J. Lėbaitas, M. Jankus (pirm.), J. Vanagaitis. Stovi iš k.: S. Darius, A. Ivaškevičius, A. Marcinkevičius, J. Pronskus.

Telegrafas.	Telegramas.
	31/1 120 p/p

prie aparato p galvanauskas ?= + pnye aparato

p smetona ir p merkis laba diena

+ is tarstos rasto atvezto szendien p merkio suzinorejau
kað ira ðvota viza 2 savaitem rusu atstovykes nariui i
klaipeda savo nuomone esutarstai kareiskes su ja pilnai
sutinka ir p zilius man rodos kað rusijos atstovams ar
toliai formoje kegalø apsunkis mano akcijos
linija kuria es cia nustaciau taiçi akciju ar es galiesiu
toliau islaikyti ta pozicija kuria paemiau ir ar
neteks man atsisakyti ir mano vieton musu vyriausikej
pastatiti kita zmoðu dar karta atkartoju rusu atstov
nariø neraðdinguma sivo momentu kiek veliau galime
butu ir namiti toliau pirmuciausiai pasiroðines
ruso atstovo klaipedeje nepatiks visiems gyventojams →

mis apmoketos, dar negraðintos, nes visas kraðtas tebè-
ra beveik kaip pirm to, vokiškumo rûbais apvilktas.

Brangûs broliai! Mums taip jau begalo gelia širdj,
kad mûs vaikai ir toliau yra vokietinami mokyklose,
kad valdininkai nesimoko ir ignoroja mûsû kalbà ir mus
pačius, o kunigai dar po senovei stengiasi politikuoti
svetimû valstybiû naudai ir rinkti joms aukas. Taip,
mûsû, valdžios silpnumo ar nemokėjimo ðionai yra.

Bet ne ðia mûsû bédû šaltinis ir ne ðia vien
pagalba. Supraskim ir atminkim, broliai, kad mûsû
tautiniû teisiû įgyvendinimas priklauso nuo mûs pačių.

Kaip kalinys paleistas iš apkalinimo, negali būti sotus
vien džiaugsmu, bet turi greitai imtis sunkaus darbo,
kad savo gyvastj išlaikius, taip mes nutraukę jungo
pančius, turime kovoti ir toliau, jeib pilnais krašto ųei-
mininkais tapus ir savo tautines teises atgavus. Tikra
kova prasideda tiktai dabar, kada ji yra atvira ir mûsû
rankos laisvos. Ta kova negali būti greitai pabaigta; ji
amžius turi tęstis. Tas kas per ilgus šimtus metû mûsû
gyvybès priešu buvo sėjama, negalima išraut iš karto.

Visam krašte kà tik užsibaigè mûsû susirinkimû
ir rezoliucijû banga. Jûs mûsû tautiniû siekimû kelià

Telegrafas.

Telegramas.

isskirus kolszevikuojančius darbininkus antra alijantu komisija kuo aiskiausijai visur man pakrez katai rejske as ėi neġaliu suversti kaltybes ant vetines direktorijos taip pat nelenėvi padeties pasidaris ir kudrio kumlar kaip vakar buvo pranesta pradejo sektis variti pertraktacijos su komisija jei aplinkikes lejs as noriu siomis dienomis vaziuoti kaunan nors kelion valandom pasidalinti su jums savo mintimi padeties klausimu prasau pasakiti ar jau rusu atstovas isvaziavo klaipedon eju neisvaziavo tai prasiciau atideti jo isvaziavima kent kelionis dienoms kol as pats jums nuvaziaves kaunan glaciau neisdeciau savo paziuros .+ .+ ? as suprantu ir jusu padejima siame rejkale ket man nezinant kendros jusu politikos linijos su visu uzsieniu neġaliu atmainiti tos nuomones kuria tiktai ka esu parejskes rusu atstovybes klausimo sioje

Uzsienių reikalų ministro E. Galvanausko telegrama siūsta 1923 m. sausio 31 d. 12 val. iš Klaipėdos į Kauną.

žinot. Todėl naujon kovon, kovon už lietuviybę, mes šaukiame visus, kas mūsų balsą girdi! Gyvenamoji valanda, paties Aukščiausiojo valia, mums duoda galimybės pasidaryti tos šventos kovos dalyviais. Todėl suglauskime savo eiles arčiau prie vienas kito. Remkime savo Vyriausiąjį Komitetą savo darbais bei patarimais. Sekime kiekvieną priešą žingsnį ir veikiai duokime žinoti Centru. Ten kur mūsų teisės mindomos yra, žinias dokumentais paremkime, protestuokime viešai ir nenusileidžiant iki galui reikalaukime mūsų skriaudas atitaisyti. Tik nei valandai neišsisklaidykim ir dirbkime organizuotai ir išvien, nes vienybėje tiktai yra stiprybė. Tiktai taip elgdami mes savo laimėjimą pasieksim ir įgausime lygių teisių, kurios dabar mums tiktai ant popierio yra.

Bet skaudžiai klystų tie mūsų draugai, kurie ir išlaukinio pavojaus mūsų kraštui nematytų. Nepabaigiamos su Santarve derybos liudija, kad amžinieji ir pikčiausi mūsų priešai lenkai nenustoja tiesti savo plėšikiškų nagų į mūsų uostas ir į Nemuną. Per Klaipėdą ir per mūsų žilą Vilnių, jie vis dar nori visą Lietuvą užgrobti. Todėl būdėti mes neprivalome nei

valandai nustoti. O bjauriam lenkiškam gobšumui atsisakojant turim pasakyti—šalin perilgi pirštai! Jokios pastangos nepadės jums čia įsigyventi! Mes visi kaip vienas vėl kovosim ir grobikams nei vienos pėdos čia neužleisim. Lai sužino pasaulio didžiūnai, kad per sukilingą pareikšta mūsų valia nepasikeitė nei maž, nes ji neperlaužiama yra ir iki galui pasiliks tokia.

Bet to dar negana. Kad savo šalį gynus, reikia būt gynėjais. O neinant kareiviauti, gimtosios šalies gynėjais mes galime pastoti tik spiesdamies po garbinga Lietuvos Šaulių Sąjungos vėliava. Kas yra šauliai juk žinome visi. Tai tie, kurie daugel kartų Lietuvos gyvybės pavojaus valandoj padėjo jai. Juk jų krauju yra palaistyta ir šio krašto žemė. Tad mūsų kelias vienas — į šaulių būrius! Ne tik kas šautuvą nešioti gali, bet visi, kam dar išliko karšta lietuviška širdis. Visi užpildykite šaulių eiles. Kai kurie mūsų draugai tai jau padarė. Bieieka tik kitiems pasekti jų pėdomis.

Sentėvių krauju, jų dulkėmis ir prakaitu per ilgus amžius persisunkus mūsų žemė turi nusikratyti svetimųjų sąšlavų. Didžiojo Vytauto ir kunigaikščio Šereikio laikų užsilikusi pas jus karžygių drąsa, turi apginti

Telegrama siųsta 1923 m. vasario 2 d., 17 val. iš Klaipėdos, Gen. Štabo v-kui Kaune.

+ keltba majoras Jakutis ir budrys : siandien liecia
 granes budriui kad is tilzes zada uzpulti savencius koki
 aj organizuotos bandos manau kad tai yra organizuojas
 aukstolaicio ir petisne helmatkundininkai gal but kad zind
 ardetos ket atsargumas reikalingas ar tai nekus viena is priemo
 kad atidengti kortas rusu valstybes klaipėdos akcijoje
 akejoju kad tas kamufliazas pasiseku svarku yra. netip
 so enas pateriju bet ir zakauskas kad truksta karininku reikalai
 satideliujoant sustiprinti kadra nemažiau kaip 15 je nes
 arininkais yra patoči galinyke sugirkimu ginklu arkliau
 rėn reikia paredykus nesu informuotas apie tai koks
 stlutegiskas rezervas yra prirengtas rusu poseje apie polatini
 padėjima esu informuotas is katik kovusio pasikekejimo sė kova

ARĖJAS VITKAUSKAS

DEMONSTRUOKIM!..

(Vasario Šešioliktajai)

Ar mūsų ne Lietuva yra tėvynė?
Ar mes ne artojų tėvynės vaikai?
Ar neturim džiaugtis vergijų sumynę,
Nors plėšrūs dar siaučia aplink vanagai?

Iš amžino miego dabar tik išbudę
Su ginklu vėl stojom su priešais kovot,
Kai protėviai mūsų kad buvo įgudę
Jį laisvei tėvynės laukuose vartot.

Dabar mes, lietuviai, ainiai mūsų bočių,
Kurių nūn laukuose tėvynės kapai,
Ar nenumalšinsim plėšikų besočių,
Ar būsime mes vėl kaip senovėj, vergai?

O, ne! Tuo laiku kai mūs' broliai kareiviai
Sargyboj vis budi laukuose už mus,
Mes, broliai — sesutės, kurie čia išeiviai,
Aukščiausiai už laisvę pakelsim balsus!

Iškelkim mūs' Vytį, vėliavą tautinę,
Te himnas tėvynės plačiai praskambės,
Temato Tautų Sąjunga pasaulinė,
Kad Lietuva gyva, gyvuos ir klestės!

(Eilėraštis rašytas Škotijoje, kai išvykęs iš Lietuvos, autorius ten redagavo "Išeivių Draugą".)

šitą kraštą ir visą Lietuvą nuo užgrobikų. Laimėjimas gi mūsų pusėj bus, nes mes kovojam už teisybę ir pats Viešpats Dievas su mumis.

Valio, tad suvienytoji Lietuva ir jos gynėjai, jų atlikti ir būsimieji žygiai.

Valio mūsų skaiti ateitis!

Vyriausio Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komiteto vardu: Pirmininkas MARTYNAS JANKUS, Lietuvos Šaulių Sąjungos atstovas Klaip. kraštui ir Centro Valdybos narys A. Marcinkevičius, Komiteto narys ir reikalų vedėjas ir skyriaus vadas. Klaipėdos šauliams Juris Bruvelaitis".

Klaipėdoje, 1923 m. liepos m. 20 d."

Brangūs Broliai ir Sesės, šešiasdešimčiai metų — beveik trims generacijoms prabėgus nuo anų tolimų laikų, kada buvo rašomi tie žodžiai, nedrįstu prie jų pridėti savo "išminties". Tiktai drauge su Jumis lenkiu galvą prieš kovoję žuvusius, vėliau amžinu miegu užmigusius ar dar mūsų tarpe

AUSTRALIJOS RAMOVĖNŲ SUVAŽIAVIMO
REZOLIUCIJA

L.K.V.S-gos "RAMOVĖ" Australijos Skyrių Atstovų suvažiavime, įvykusiame 1982 m. gruodžio m. 31 d., Melbourne Lietuvių Namuose, išklause kun. dr. P. Bačinsko paskaitą — "Išeivių ryšys su pavergta tauta", pritardami paskaitininko mintimis, nutarė siūlyti visiems lietuviams, rašant laiškus sąžinės kaliniams lengvinti jų sunkią būklę, susilaikyti nuo palaikymo ryšių su Lietuvos priešų — rusų įstaigomis, susirašinėti su savo giminėmis ar pažįstamais rašant tik apie asmeniškų reikalus; be rimto reikalo nevažinėti į Lietuvą ir neįsiuntinėti siuntinius, tuo būdu išvengiant rusų rėmimo savo doleriais.

Turint galvoje, kad laišškai sąžinės kaliniams labai daug padeda, siūlome visiems gausiai tuos laiškus rašyti, kalbant tik apie asmeniškų reikalus, siūsti juos apdraustus su gavimo parašo reikalavimu.

(pas. Ant. Skirka)

Suvažiavimo Prezidiumo pirmininkas

(pas. Ant. Vinevičius)

Sekretorius

tebegyvenančius Mažosios Lietuvos Savanorius—Klaipėdos Sukilėlius ir taip pat drauge su Jumis prašau Dievo, kad mums ir šiais laikais duotų karžygiškumo ir pasiaukojimo TĖVYNEI LIETUVAI dvasią!

Jūsų šauliškosios idėjos brolis,

Vaidievtis A. Mantautas

Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje

Garbės pirmininkas

Sausio 5, 1983

"Dr. Vinco Kudirkos" šaulių kuopos Worcesteryje su-ruoštaime Klaipėdos krašto atvadavimo 60 metų sukakties minėjime pakviestas skaityti paskaitą V. Mantautas atvykti negalėjo. Jo paruoštą ir prisiųstą paskaitą sausio 8 d. minėjime perskaitė š. kp. pirm. A. Zenkus.

Paskaitos tekstą prisiunti KARIUI š. k. sekretorė Janina Miliauskienė.

KOVOS PRIEŠ LIVONIEČIUS

(Pabaiga)

ZIGMAS RAULINAITIS

Rygos Apgula (1210 m.)

Žinios apie kuršių laivyno pergalę netruko pasiekti ir Rygos pilėnus. Juos pasiekė dar ir gandas, kad jau senai pakrikštyti lybiai, kurie gyvena upės Agės (lybių Adja) srityje ir pajūryje, anot kronikininko “savo neištikimybės tulžies pilni nuėjo į Kuršą ir visą kraštą sukėlę prieš Rygos Bažnyčią, surinko stiprią ir didelę kariuomenę”. Jie mat, žinojo, kad tuo metu Rygoje labai nedaug karių pasiliko.

Rygiečiai ypač bijojo kuršių laivyno, kuris bet kurio metu galėjo pasirodyti Dauguvos žiotyse. Norėdami sužinoti, ar iš jūros grėsia pavojus, rygiečiai išsiuntė laivą su žvalgais.

Už Dauguvos pradėjo telktis kuršių kariuomenė, atžygiuojanti būriais iš įvairių Kuršo vietovių. Buvo birželio mėnesio pabaiga. Kuršiai stovyklavo už Dauguvos ištisas 14 dienų ir “savo dievų pagalbos ir patogaus laiko savo burtais ieškojo.” Iš tiesų, jie laukė atvykstančio savųjų laivyno.

Grįžę iš jūros vokiečių žvalgai pranešė, kad nieko įtartino jie nepastebėję. Tada, du vokiečių kilmingieji, grovas Henrikas iš Šladeno (prie Goslaro, Vokietijoje) ir riteris Markvardas nutarė grįžti į Vokietiją su likusiais kryžininkais. Nieko nežinodami apie atplaukiantį kuršių laivyną, jie pasirovė į dvi koges ir nubūriavo į Dauguvos žiotis, kur Duenamuendės vienuolyne — tvirtovėj apsinakvojo. Kitą dieną jų laukė netikėtumas:

“Kitos dienos (t.y. liepos 12 d.) aušrai auštant visa jūra atrodė lyg tamsiu debesiu padengta. Tada tie, kurie dar buvo laivuose (kogėse), matydami daugybę pagonių ir jų didelę kariuomenę priešais atplaukiančią, subėga į vienuolyną, o kai kurie gintis ruošiasi. Tačiau pagonys tikėdamies Rygos miestą, gando neperspėtą, netikėtai užpulti ir paimti, kryžininkų laivų nepuldami (prie Duenamuendės), yrėsi kuo greičiausiai prie Rygos miesto”.

Ryga, tačiau, buvo įspėta apie staigiai besartinantį pavojų. Dauguvoje plaukioję žvejai jau buvo pastebėję kuršių laivyną ir buvo nuskubėję pranešti rygiečiams:

“Pilėnai ir riteriai ir arbaletininkai, kad ir nedaug jų ten buvo, su kunigais ir moterimis, visi

prie ginklų subėga, skambindami varpu, kurį tiktai karui ištikus skambindavo, žmones sušaukia.”

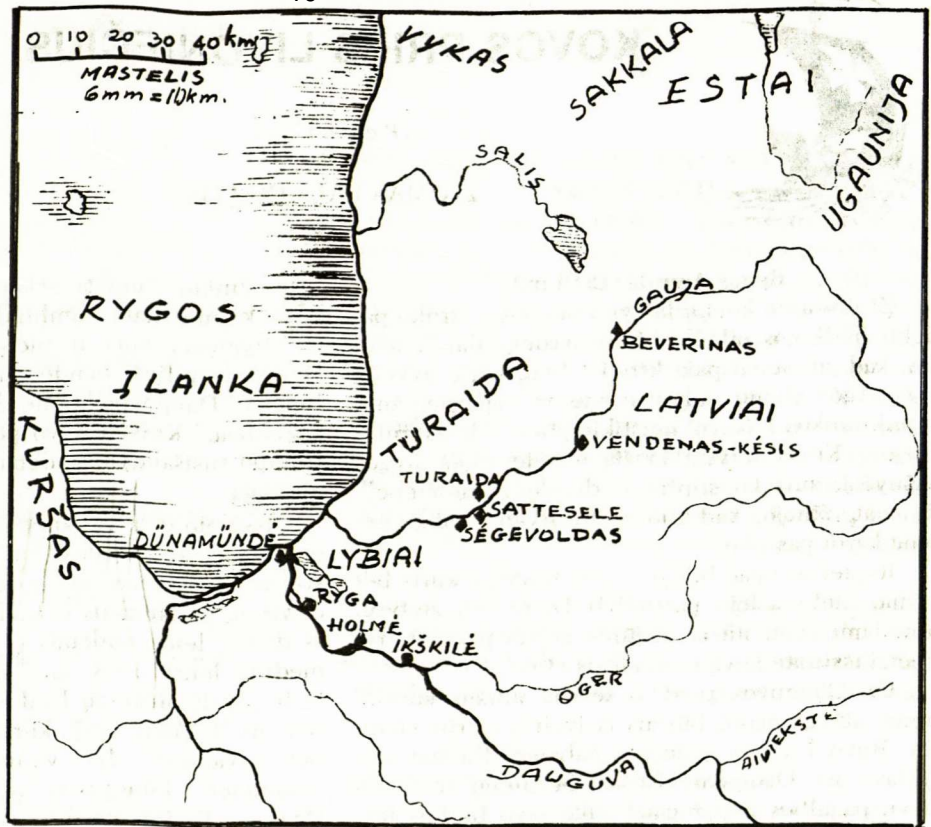
Rygiečių nors ir menka kariuomenė, tačiau išėjusi iš pilies, bandė sutrukdyti kuršių išsikėlimą ir “Dauguvos krante daug jų arbaletų šūviais sužeidžia.” Kuršiai buvo per daug skaitlingi ir po trumpo susišaudymo pilėnai spruko į miesto mūrų apsaugą.

Išsikėlę iš laivų, kuršiai susitvarkė pasiruošdami pulti pilį. Apsisaugoti nuo mirtinų arbaletų strėlių kiekvienas jų apsirūpino medinėm priedangom, pastatomais ir lazda paremiamais skydais, iš dviejų lentų sudėtais (“... ir nešė kiekvienas medinę lentą prieš save iš dviejų gabalų sudėtą ir pagalį piemenų lazdos pavidalo pačiai lentai parenti”). Tokiu būdu kuršiai pasigamino, nuo senovės įvairiose šalyse vartojamus, taip vadinamus, “mantelet”, kilnojamas priedangas — didžiulius skydus. Tokius skydus vartodavo puolant pilį, apsaugai nuo pilies gynėjų strėlių ir kitų svaidmenų. “Ir kai saulės spinduliai atsimušė į jų baltas lentas, suspindėjo net vandenys ir laukai nuo jų.”

Rygos priešpilis, š.v. pakraštyje, priešais vartus į pilį, buvo aptvertas siena, greičiausiai mūrine. Didelė kuršių kariuomenė, gal tūkstančio vyrų, prisiartino prie priešpilio ir ten atsidūrė į Rygos pirmąją gynybos liniją. Pilies įgula, kurioje, be vokiečių, buvo dar ir ištikimų jiems lybių, pasitiko puolančius arbaletų ir lankų strėlėmis ir kitais ginklais.

Karšta kova prie priešpilio ėjo iki dienos trečios valandos (valandos buvo skaičiuojamos nuo saulės patekėjimo). Kautynės vyko liepos 13 d.

Matydami, kad priešpilio neapgins, livoniečiai padegė trobėsius (“kaimą, kuris buvo už sienų”) ir pasitraukė į pilį. Besitraukdami jie pavartojo dar vieną ginklą prieš kuršius, nuo kurio jie patys, atrodo, daugiau nukentėjo: “Kai kurie iš mūsų turėję pas save geležinių tridančių vinelių primėtė jų kelyje, kuriuo priešų kariuomenė ėjo. Ir kai kurie iš pilėnų išėjo į kovą vyriškai ir daug priešų už tų jų lentų stovinčių nukovė, tačiau, grįždami ant tų pačių vinelių krito, ir kai kurie iš jų pačių buvo nukauti, o kiti pas mus į pilį

Livonija tarp Estijos ir Kuršo, XIII a. pradžioje.
(Braižė B. Balčiūnas)

ištrūko. “Taip aprašė kronikininkas pirmąjį susidūrimą.

Sudegus priešpiliui ir suvarius gynėjus už pilies sienų, kuršių kariuomenė, kiek pritrenkta dėl savo nuostolių, pasitraukė prie laivų — poilsio ir pusryčių: “Girdėdami didžiojo varpo skambėjimą, kuršiai kalbėjosi, kad tas krikščionių dievas juos ėda ir naikina.”

Kova dėl pilies ėjo toliau ir tęsėsi visą dieną. Neturėdami jokių priemonių pralaužti Rygos mūrines sienas ir negalėdami nei užkopti ant pilies sienų, kuršiai ėmėsi įprastos priemonės, vartotos imant medines pilies, būtent, ugnies. Nešdami malkas ir vilkdami medžius ir šakas prie pilies sienų, kur krovė laužus, jie turėdavo palikti savo apsaugines lentas — skydus. Nežiūrint to, jiems vistiek pavyko visą Rygos pilį apsupti ir daug kur sukrautus laužus padegti:

“Ir kai kuršiai išlindo iš už savo lentų, kad suneštų malkų gaisrui, labai daug iš jų buvo lankininkų sužeisti. Ir kas tik iš jų svaidymo mašinų akmenimis ar arbaletų strėlėmis sužeistas krito, tuojau jo brolis, ar kuris iš jo draugų, prišokęs pribaidavo jį nupiaudamas jam galvą.” Toks mat buvęs kuršių paprotys.

Atrodė, kad Ryga būdama apsupta gausios priešų kariuomenės ir laužų deginama, kris. Be to, rygiečiai buvo pasiekę gandai, kad kuršiams, surinkę gausią kariuomenę, į pagalbą ateina Turaidos lybiai ir, kad be tų “neištikimų” lybių dar ir “žiemgaliai ir kitos gentys laukiančios kuršių sėkmės, kad visi drauge susitelkę sugriautų Rygos miestą.” Didelių laužų liepsnos ir dūmai, tačiau, iššaukė skubią, gal ir lauktą pagalbą Rygai. Holmės pilies įgula, pastebėjusi keletą kuršių laivų priplaukusių prie salos juos užpuolė ir keletą kuršių nukovė, atėmė iš jų laivus. Iš kuršių pasirodymo prie Holmės, pilies įgula suprato, kad Ryga yra pavojuje. Tą, žinoma, patvirtino ir kuršių belaisviai. Nieko nelaukdami, holmiečiai sugriebė kiek ten buvo arklių, tą pat dieną atskubėjo raiti prie Rygos, kurią rado apsuptą ir bandomą padegti:

“... atjoję holmiečiai ant savo arklių pas Senąjį Kalną ir savo kalavijais priešams grasydami, prie pilies iš kitos pusės pasuka. Juos matydami kuršiai nuo pilies pasitraukia, ir susirankioję savo nukautuosius pas laivus grįžta ir persikėlę per Dauguvą tris dienas ilsėdamiesi ir savo žuvusių degindami apraudo juos.”

Beveik tuo pat metu riteris Markvardas su

savo būriu iš Duenamuendės prasimušė “per priešų vidurį ir jėges į pilį prisijungė prie brolių riterių”. Ryga buvo išgelbėta. Nakčia atžygiavo iš Turaidos Kaupas “su visais savo giminaičiais ir draugais ir ištikimaisiais lybiais”; kitam rytui išaušus atvyko Ikskilės įgulos didelis būrys, vedamas Konrado ir atėjo į lauką šalia pilies. Jam pasirodžius lyg kokiam parade su savo žirgais ir švytinčiais ginklais, visi iš pilies susiėjo pas jį ir tarp jų kilo didelis džiaugsmas.

Tada rygiečiai, su visais atvykusiais į pagalbą, išėjo iš pilies ir išsirikiavo ant Dauguvos kranto iššaukdami kuršius kovon, “pasiruošę ar narsiai mirti, ar gyventi. Tačiau, kuršiai dėl savųjų laidotuvių labai susijaudinę, taikingai kalbėdami, po trijų dienų pasitraukė”.

Vokiečiai ypač džiaugėsi, kad “Pilis šiuo kart per gailestingo Dievo malonę liko išvaduota...” ir nutarė kas metai švęsti palaimintos Margaritės dieną, t.y. liepos 13 d., to laimėjimo prisiminimui.

Kadangi kuršiams neatėjo laukta paspirtis nei iš lietuvių, nei iš žiemgalių ar rusinų, tai jiems vieniems paimti didoką mūrinę pilį, neturint sienoms griauti mašinų, nedaug tebuvo vilties. Neturėjo jie nei jėgų tuo pat metu apgulti ir likusias vokiečių laikomas 7 pilis Livonijoje, kad sulaukytų iš jų siunčiamą pagalbą Rygai. Taip reikėtų suprasti gan greitą Rygos apgulos nutraukimą.

Kova prie Vendų pilies

Kilusi kuršių kova prieš vokiečius tuoj iššaukė atgarsį estuose. Nors ir atsigynusi nuo kuršių užpuolimo, Ryga susirūpino ne juokais. Rygiečiai gyvai pajuto, kad susijungę pagonys gali jiems sudaryti mirtiną pavojų. Todėl Rygoje buvo nuspręsta skubiai ieškoti sąjungininkų. Vienintėlis toks galimas krikščioniškas sąjungininkas buvo Polockas: “Tada rygiečiai nutarė pasiųsti pasiuntinius pas Polocko karalių, gal kartais pavyks sudaryti su juo kokią nors taiką,” kol dar buvo nevēlu. Pasiuntiniu buvo pasiūstas Rudolfas iš Jerichovo su atatinama palyda.

Iš Rygos išvykęs tas vokiečių riteris pasiekė “senąją” Vendų (Kėsio) pilį, tačiau vos pats nepateko į estų rankas. Jam pavyko įsprukti į pilį, kurią tuo metu apgulė didelė estų kariuomenė. Pilies viršininkas Bertoldas su kalavijuočiais ir vendais stipriai priešinosi puolantiems estams. Kova prie pilies sienų siautė ištisas tris dienas. Vokiečių arbaletininkai nuo pilies sienų šaudydami nukovė daug estų, kurie savo ruožtu, svaidydami ietis, nukovė nemaža vendų.

Estų vendų pilies (ant “Nussberg”) apgula yra įdomi tuo, kad Baltijos erdvėje istoriniai šaltiniai

pirmą kartą pamini naują estų pavartotą būdą imti pilį. Pagal senąją taktiką ir techniką, estai ir šiuo atveju krovė sausus medžius — malkas ir šakas prie pilies sienų ir jas padegę tikėjosi įsilaužti į pilį. Tačiau gynėjai sėkmingai atmušdavo visus bandymus įsilaužti. Tą matydami, puolikai estai pavartojo naują būdą, matyt išmoktą iš tų pačių vokiečių ar rusų. Leiskime pasakoti kronikininkui:

“Mat, estai sunešė daug malkų, kurias padegdami manė sudeginsią pilį, ir didelius medžius su šaknimis vilkdami iš miškų sustatė lyg ir kovos bokštą (“propugnaculum”, arba “turris lignea”), dar sustiprindami jį rąstais ir besikaudami iš apačios ir iš viršaus per ugnį ir dūmus pilyje buvusius labai vargino.”

Taigi, šiuo atveju, baltiečiai-estai (matyti, išmokę iš vokiečių) pirmą kartą panaudojo pastatytą kovos bokštą, nuo kurio viršaus jie galėjo strėlėmis apšaudyti pilies vidų ir, panaudodami degamą medžiagą (smalą), padegti pilies viduje medinius pastatus.

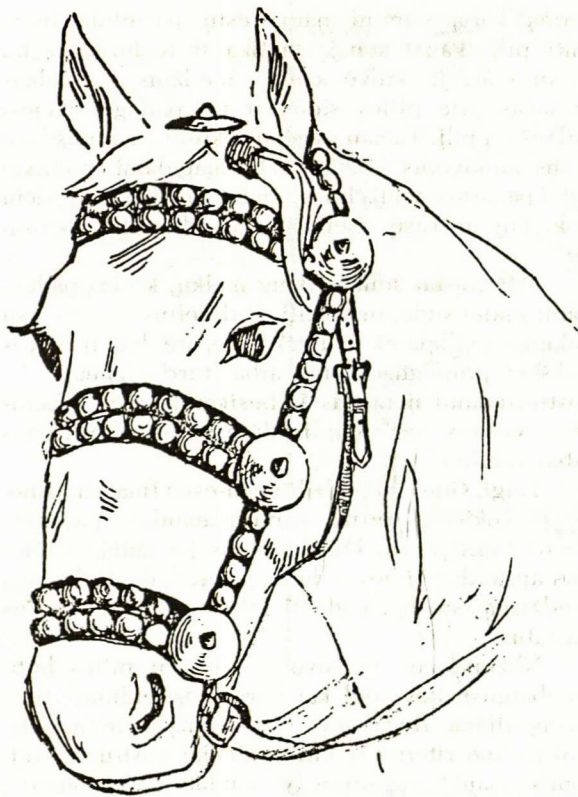
Nežinia kuo ta kovo dėl vendų pilies būtų pasibaigusi, nes “dėl kai kurių apsileidimo” tik į trečią dieną Ryga gavo pranešimą apie apgulą. Kol ordino riteriai ir kiti vokiečiai pasiruošę, greitomis sušaukta pagalbinė lybių ir latvių kariuomenė, Kaupo vedama, tą patį dieną atžygiavo prie Segevoldo pilies, kur sustojo poilsio. Tą pilį, pagal Eil. Livonijos Kroniką (631 eil.), buvo pastatęs magistras Vinnas. Ji stovėjo kairiajame Gaujos krante, Turaidoje, apie 2 km į p.v. nuo lybių pilies Satteselės ir apie 31 km tiesia linija į p.v. nuo Kėsio, vēlesnio Vendeno.

Apie skaitlingos pagalbinės kariuomenės atvykimą prie Segevoldo estai tuoj sužinojo ir nutraukė vendų pilies apgulą. Nuo pilies estų kariuomenė pasitraukė į šiaurę ir perėjusi į kitą Gaujos pusę ties Beverinu, apsistojo postovio prie ežero, kur pasiliko ir nakvoti.

Estų Pasalos

Kaupo vedama lybių ir latvių kariuomenė, pakilusi nuo Segevoldo pilies, greitu žygiu pražygiavo pro Kėsį. Ten prie jų prisijungė pasiuntinys Rudolfas iš Jerichovo su savo palyda ir dar keletas vokiečių. Estų kariuomenės pėdomis sekdami, nakties žygiu jie pasiekė Beveriną ir perėję Gaujos upę, paryčiais sustojo pusryčiauti prie to paties ežero, kurį ką tik buvo palikę estai.

Kol Kaupo kariuomenė pusryčiaavo, sugrįžę žvalgai pranešė, kad estai skubiai traukiasi ir net bėga anapus Jumeros. Tą išgirdę lybiai su latviais, “jų žodžiais per daug pasitikėdami”, pakilo iš

Lietuvio kario žirgo papuošalai iš XII - XIII a.

postovio skubėdami persekioti bėgančių estų, “kalbėdami, kad delšiančių rygiečių jokiū būdu nelaukti.” Veltui Kaupas ir neskaitylingi jų tarpe vokiečiai bandė lybius ir latvius atkalbėti nuo per didelio skubėjimo ir ragino palaukti, kol juos pasivys šarvuota rygiečių kariuomenė. Nei lybiai, nei latviai nenorėjo delsti. Vokiečiams teko nusileisti ir vykti kartu.

Pateisinti besiartinantį pralaimėjimą, kronikininkas tuo momentu įtarė lybius ir latvius neištikimybė, noru pražudyti vokiečius, kadangi kaip jau buvo įprasta, ir šiuo metu jie leido vokiečiams išeiti į kariuomenės priekį.

Kai kariuomenė pasiekė Jumerą, iš miškų staiga pasirodė visa skaitlinga estų kariuomenė, kuri pasislėpusi laukė livoniečių atžygiuojant. Apie susidūrimą ir kilusią kovą kronikininkas taip pasakoja:

“Ir staiga jie pamatė visą estų kariuomenę prieš save ateinant. Tuomet ordino brolis (kalavijuotis, riteris) Arnoldas paėmęs vėliavą į rankas tarė: ‘Broliai, vokiečiai, susitinkime ir stokime į kovą, ir nebėkime nuo jų, kad nepadarytume savo genčiai

nusikaltimo!’ Prisiartinę prie estų jie tuoj kelis jų nukovė ir kovėsi su jais kol krito Kaupo sūnus Bertoldas ir jo žentas, narsus ir dorovingas vyras Vanis, taip pat ir keli iš ordino brolių, o vyskupo kareivos, Vichmanas ir Alderas, liko sunkiai sužeisti.”

Deja, beviltiškas neskaitylingo vokiečių riterių būrio pastangas neparėmė lybiai buvę jų dešinėje, nei latviai — kairėje. Matydami daug skaitlingesnius estus, jie pasileido bėgti. Pasilikęs mažas vokiečių būrys, “nes tebuvo jų tik arti dvidešimties”, dengdamas lybių ir latvių pasitraukimą, besikaudamas traukėsi tuo pačiu keliu iki Gaujos. Kautynėse ietimi sužeistas nuo žirgo nukrito siunčiamas į Polocką Rudolfas iš Jerichovo. Jį gelbėjo ir vėl į balną pasodino narsus fryzų riteris Vigboldas Fryzas(. . .”Fryzas pasitikėdamas žirgo greitumu, tai pasitraukdamas, tai vėl priešininkus puldamas, o siaurumose juos sulaukydamas, daug ką išvadavo.” (Kronikoje Rudolfas iš Jerichovo po tų kautynių daugiau nebeminimas. Matyti jis mirė nuo ten gautų žaizdų). Gal tik keletas vokiečių riterių sugebėjo prasimušti į artimiausią pilį ir taip išsigelbėjo. Blogiau buvo latviams ir lybiams:

“O estai taip vokiečius, taip lybių ir latvių pėstininkus iš dešinės ir iš kairės bėgančius persekiojo. Ir pagavę iš jų kuone šimtą vienus nukovė, kitus pas Jumerą nusivedę žiauriai nukankino. Iš jų keturiolika, kurių vienus gyvus iškepė, kitus išrengė iš rūbų ir kalavijais jų nugarose kryžius išrėžę, papjovė ir kaip tikime, pasiuntė juos į dangų kankinių draugystėn.”

Taip aprašė Henrikas Livonietis tų kautynių pabaigą ir liūdnas, ypač lybiams ir latviams, pasekmes.

Taika ir Sąjunga su Polocku

Po naikinančio laimėjimo prieš lybių ir latvių pagalbinę kariuomenę, pakilo estų ūpas ir atsigavo jų dvasia, jie pasiryžo tęsti kovą prieš livoniečius. Atskiri estų kraštai sudarė palaidą, tik priesaika surištą, sąjungą kovai su vokiečiais.

Rygoje, tuo tarpu, buvo paskubėta užbėgti už akių bekylančiam estų karingumui. Kadangi Rygos vyskupo siūstam pasiuntiniui Rudolfui iš Jerichovo nepavyko pasiekti Polocko, todėl antrą pasiuntinį pasiuntė kalavijuočiai. Tai buvo jų riteris Arnoldas, jau spėjęs pasižymėti kovose.

Arnoldo pasiuntinybė pavyko. Jis pasiekė Polocką, kur “karalius” jį maloningai priėmė. Derybose su Polocku vokiečiams pirmoj eilėj, rūpėjo du dalykai: pirmasis, aišku, rusinams nesikišant, užkariauti Estiją, antrasis — laisvas tranzito kelias Dauguva į Polocką prekybos reikalams.

Tačiau, buvo dar viena priežastis, kuri didžiai

JUOZAS GUČIUS

Devynioliktųjų metų ruduo. Jau kuris laikas šąla, tik sniego vis dar nėra. Vieškeliai dunda nuo gruodu riedančių ratų, bildi arklių kojų trypiami. Rodos, ne žeme, o per ilgus dulkinus tiltus būtų važinėjama.

Kartais oras subiura darganomis, kaip kad ir šiandien, ir patvinsta šaltais lietaus čiurliais, smarkaus vakario nešamais.

Naktis. Visi seniai jau miega, tik aš tėvelio kambary tebesėdžiu į knygą įsitraukęs.

Už keliolikos kilometrų, fronte, dunda patrankos. Nors įprasti tie šūvių garsai, bet kai trinkteli visa baterija, atitrūkstu nuo knygos. Tada girdžiu ir malūno užtvankoj krintančio vandens šniokštimą, girdžiu kai skardena į langus stambūs lietaus lašai ir užčiauja vėjas, įvairiais garsais pasipildamas. Jis šuoliais atlekia per platų tvenkinį ir sukuriuoja tarp malūno ir trobos. Ar tai vėl, atsitrenkia į sieną ir ištyžta kaip subyrėjusi banga, vienu sparnu apskudama apie dūmtraukius, o kitu nušliauždama iki sąsparų, vis švilpdamas ar gailiai šūkaudamas,

kol pakraige vėl išleikia į sumirkusią juodą erdvę.

Dargana, vėjas ir šūviai — toji žmogaus aistrų ir gamtos stichijos sutartinė, panaši viens kitam priešingų garsų sudėtai disonansų simfonijai, kuri dirgina, slegia siaubu padvelkia. Betgi ten, kur patrankų vamzdžiai ugnimi svaido, o sprogimų garsai virpina žemę, vyksta dideli dalykai.

Prigesinu lempą. Žalio gaubtuvo priedangoje šviesa dar labiau sumažėja, apiblésta, ir kambarys pasineria vibruojančion tamson. Knygų spintos stikluose blankiai atsispindi šviesiai dažytos kambario durys, lyg vaiduoklis baltoj marškonėj.

Staiga, dusliai trinkteli lauko durys, šniokšdamas įsiveržia prieškambarin vėjas, o kieme ima gailastingai kaukti senasis niufaundlenas.

— Ne jau būtų buvę pamirštos užrakinti durys? — pagalvojau. Tik čia mano žvilgsnis sminga į knygų spintos stiklus. Ten atsispindinčių šviesių kambario durų fone pamatau žmogaus vaizdą, lyg praregimą siluetą. Ir kaž kaip pajuntu, kad kambary atsirado dar kaž kas. Norėčiau įsitikinti, žvilg-

skatino abu partnerius susitarti ir net bendradarbiauti. Tai buvo lietuvių pavojus. Ši pastaroji priežastis ypač spaudė Polocką, todėl ir taikos derybos su Ryga ir sutartis bendrom jėgom pasipriešinti lietuviams buvo lengvai ir greitai sudaryta.

Arnoldui pasisėkė susitarti su Polocko kunigaikščiu dėl taikos, nors kronikininkas įtarė, kad Polockas veikė su klasta. Grįžtančią į Rygą vokiečių pasiuntinybę lydėjo Polocko atstovas Ludolfas, "protingas ir turtingas vyras iš Smalensko", greičiausiai vokiečių pirklys įsikūręs Smalenske. Rygoje buvo sudaryta "amžina taika" tarp "karaliaus" ir rygiečių. Tačiau, Polockas išsiderėjo sau senąją teisę imti duoklę iš lybių, arba gauti mokesť už juos iš Rygos vyskupo. Ši pastaroji sąlyga buvo Rygos priimta tik todėl, kad einančios kovos su estais ir su kitomis pagonių gentimis ją vertė tai daryti. Ta sutartimi vyskupas ir kalavijuočių

ordinas vistik pripažino Polockui viršenybę, kas lieti lybių valdymą.

Sudaryta su Polocku sutartis kalavijuočių ordiniui laidavo saugų užnugarį ir atviras duris į estų Ugauniją ir Sakkalą, kurias jis siekė užkariauti be Rygos vyskupo kokios talkos ar įtakos, kai vyskupo tikslas buvo užsikariauti estų pajūrio sritį Vyką. Ta pačia sutartimi Ludofas atvėrė prekybos tranzito kelią Dauguva tarp Rygos ir Polocko. Tuo būdu, ta sutartis padėjo pagrindus prasidėjusiam Rygos miesto politinės galios sustiprėjimui ir ekonominiam sužydėjimui Livonijoje.

Po taikos su Polocku sudarymo ir net savo rūšies sąjungos užmezgimo, tarp Livonijos ir estų kilo nepaprastai žiauri kova, kova dėl Estijos žemės ir estų laisvės.

Išnaša. Visos citatos iš Livonijos Henriko kronikos, prof. K. Kepalo vertimas, rankraštinis.

telėti durų link, bet nerandu savy valios atitraukti žvilgsnio nuo stiklo, kur regiu žmogaus šešėlį. Dar lekia mintis per galvą, kaip dabar kas nors galėjo įeiti, kada kambario durys yra uždarytos, kaip ir buvę. Tačiau, visgi kažkas įėjo, atsirado čia, ir stikle matau vis augantį, artėjantį... Lėtai, lėtai jis slenka... Aš gi, nesuvokiamos jėgos sukaustytas, negaliu dargi galvos pasukti į dešinę, kur stovi fotelis ir į kurį tariamasis šešėlis nusileidžia.

— Išminties knygoje ieškai? — Tas balsas šalčiu supurto mane.—Yra dvi išmintys: minties ir veiksmo. Susiduria jos ir tada ryškėja gyvenimo prasmė, žmogaus paskirtis ir didžioji sąrėda erdvį ir laiko žvaigždynų ir žemės.

— Kas esi?... Kaip čia?... vos ištariu.

— Iš ten!

Tan žodinė sugriaudė patrankos ir mano galvoj žaibu susiraizgė mintys. Ryžto pagautas, kaupiu visą savo valią ir sunkiai, sunkiai suku galvą keisto svečio link. Kaip trumpo elektros srovės sujungimo trenktas, krūpteliu, kada pamatau nepažįstamąjį. Jis kario aprangoj, veidas žemėmis apneštas, plaukai purvais sulipe, akys tiek primerktos, kad beliko vos mažičiai plyšiai pro kuriuos tik akių lėlytės tematyti. Milinė juodo purvo dėmėmis ištaškyta.

Gailėsčio ir užuojautos pagautas jau norėjau paslaugas siūlyti, bet mane vėl bloškė keistas vaizdas: nors aiškiai regiu prieš save žmogų, karį, o tuo tarpu mano žvilgsniai jį perveria kiaurai, tarytum tai būtų tiršto oro gniužulas sudėtas žmogaus pavidalu. Jo akys pro primerktas blakstienas nejudomai įbestos į manąsias. Žvilgsnis be gyvybės žymių, nejudas ir šaltas, bet kartu aštrus ir perverias, rodos, į pačias sielos gelmes įžvelgiąs.

— Tark, kas esi? — desperatiškai sušunku.

— Šie namai man buvo svetingi. Dalkai mažas buvau ir... vėliau. Pameni?... Argi nepažįsti?..

— Tamsta... Tamsta... Pacifistas... ir kario aprangoj!.. Lietuvos kario!..

— Taip yra!.. Keičia diena naktį... Planetos maino savo kelius... Ir žmogus dažnai tampa ne tuo, kuo buvęs... Kada jam išryškėja dalykų esmė, kada atranda save, tai kaip užgesęs vulkanas, sujuda, sudreba, pasipurto ir nebesuvaldomai išsi-veržia naujais pavidalais...

— Esi karys?!... Karys?!..

— Viskas jau yra įvykę. O kur kadaise širdis sušilo, ten visada traukia, ten miela. Tad ir dabar atėjau čia dar kartą, paskutinį...

Staiga, matau, iš smilkinio, pro sukretusius purvus pradeda sunktis ir sruventi kraujas, tekėdamas per veidą ir varvėdamas ant milinės... Ir aš nebeatskiriu, ar lietus už lango, ar šie kraujo

lašai taip gūdžiai čiaksi: tap... tap... tap...

— Dieve!.. žaizda!... noriu pakilti ir bėgti tvarsčių, vaistų, bet stiklinis žvilgsnis prirakina mane prie kėdės.

— Kai sukniubau metalo pervertas, jutau gimtosios žemės alsavimą ir karštą jos kvapą ir, rodos, ji bylojo man: aš tavo motina... Tu ir aš dabar būsimė neatskiriami. Ir glaudžiausi prie jos vis kukčiodamas: Už tave, už tave...—

Ir ištriško jam iš stiklinių akių dvi ašaros, su-tvskėdamos deimantais: sužėrėjo įvairiaspalviu blizgėsiu...

Visa aplinka sušvito daugelio saulių spinduliuose. Išnyko kambario sienos ir atsivėrė beribė platuma, mirguliuojančiomis varšomis apšviesta. Visa žemė pasipuošė nematytomis gėlėmis, ore sklido iškilmingos muzikos garsai.

Tik jis, kurį supo tviską spinduliai ir puošė tyros, rasų išplautos gėlės, liko vis toks pats: purvinoj milinėj, žemės apneštu veidu ir kraujuojančiu smilkiniu.

Bet dar akimirka, ir puošnūs vaizdai ėmė blėsti, nykti kol vėl sugrįžo kambario prieblanda. Iš kario žaizdos pradėjo kunkuliais veržtis kraujas, jis krūp-

JUOZAS GUČIUS — LAISVĖS KOVŲ DALYVIS - SAVANORIS

Aktorius, režisierius, dramaturgas, visuomenininkas, spaudos darbuotojas.

Gimė 1903 m., vasario 25 d. Lietuvoje. Būdamas Zarasų progimnazijos mokiniu išbėgo į frontą kovoti dėl Lietuvos nepriklausomybės.

Vidurinį mokslą baigė Kaune Suaugusiųjų Gimnazijoje ir 1929 m., baigė Valst. Teatro Dramos Studiją, pirmojoje laidoje.

Kauno Satyros Teatro "Vilkolakis" bendradarbis.

1921-1930 m. lankydamas gimnaziją ėjo Finansų Ministerijoje referento pareigas.

1930-1936 m. buvo Kauno Valst. Radiofono sekretorius-administratorius, direktoriaus pavaduotojas ir radio vaidinimų autorius ir režisierius.

Nuo 1936 m. perėjo vien į Valst. Radiofono vyriausio režisieriaus pareigas.

1944 m. pasitraukė iš Lietuvos. Vokietijoje, Britų zonoje, buvo Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Įgaliotinis, Britų zonos Lietuvių Bendruomenės Tarybos narys ir vienos didžiausių Britų zonos stovyklos — Augustdorfo — Lietuvių grupės vadovas. Be to, suorganizavo Lietuvių Menininkų Kolektyvą, kuris išeivijoje, be eilės koncertų ir įvairių parengimų ne vien tautiečiams bet ir vokiečių visuomenei ir anglų įguloms pastatė Rossini operą "Sevilijos Kirpėjas" ir rašytojo A. Rūko premjerą, komediją "Bubulis ir Dundulis".

1952 m. atvykęs į Australiją, suorganizavo "Teatrą-Studiją". Paruošė savistoviam scenos darbui gražų būrį jaunimo, kurie profesionaliai iki šiol reiškiasi scenoje visose Australijos lietuvių kolonijose.

Mirė 1978 m. vasario 22 d. Adelaidėje.

Juozas Gučius, 1965 m. nuotr. Šiais metais vasario 22 d. sukako penkeri metai nuo jo mirties.

telėjo, staigiai pakilo ir išsitiesė:

— Tariausi būsiu atradęs amžiną ramybę, kai viskas baigta, atlikta, o regiu netolimas, skausmu persunktas dienas... Ir aš dar kartą ateisiu...—

Tai taręs, pakilo ir rodos net grindų nesiekdamas ėmė tolti. Durys atsivėrė... Akimirka, ir šalto vėjo srovė įsiveržė į kambarį užgesindama žiburį.

Kitos dienos vakare užvažiavo pernaktoti du mūsų šeimos seni pažįstami karininkai. Jie vyko iš fronto tarnybos reikalais.

Kaip paprastai karo metu, šnekos dažniausiai sukosi apie įvykius fronte.

— Ši diena mūsų batalionui buvo ypač liūdna, tarė vienas svečių. Praėjusią naktį žuvo vienas narsiausių vyrų...

— Net galima būtų tvirtinti, kad jis baimės jausmo visai savy neturėjo, — pridūrė kitas.

— Ir, apskritai, — tęsė toliau pirmasis, — tai buvo nuostabus žmogus. Niekas nežinojo, nei kas jis, nei iš kur kilęs, kas buvęs. Net savano-

riu buvo užsirašęs aiškiai netikra pavarde. Tokia buvo jo valia. Nesileido nė į laipsnius keliamas, nei pagyrimų nepriimdavo. Viskam turėjo trumpą atsakymą: Tėvynės labui! Dabar gi ir gyvybę tėvynėi atidavė.

Pokalbio dalyviai valandėlei nutilo, susimąstė.

Tylėjau ir aš, nes ar gi kas patikės mano išgyventiems praėjusios nakties įvykiams? Ir ar prasminga paslaptį atidengti, kada tik paslapyje tūno šventumo pradai? Pagaliau, ar dar reikia kalbėti apie žmogų, kuris sudėjo didžiąją auką, tas NEŽINOMAS KAREIVIS!

A. A.

ANTANUI JANKŪNUI

okupuotoje Lietuvoje mirus, nuoširdžiai užjaučiame jo brolių KAZIMIERĄ JANKŪNĄ, Kario Redakcijos narį.

KARIO ŠTABAS

KARINĖ TARNYBA BOLŠEVIKMETY

(P a b a i g a)

S. R.

Nuo 1941 m. sausio mėn. vidurio pulko rajone vykdomus lauko užsiėmimus ėmė stebėti, anksčiau nematytas rusų kapitonas, pavarde Zablov. Jo užimamoji vieta buvo mūsų III bataliono vado (lietuvio) padėjėjo. Vykstant tankinės ar manevrinės rikiuotės apmokymui, jis vaikščiojo tarp apmokomų karių, trumpai sustodamas ir stebėdamas kaip skyrininkai vykdo apmokymą, arba nueidavo nuošaliai ir iš tolo stebėdavo visų apmokymą.

Vieną sekmadienį, atėjęs kareivis pranešė, kad visi laisvi nuo tarnybos jaunesnieji vadai vyksta į pirmojo aukšto didžiąją salę. Įėjęs į tą salę, pamačiau jos viename kampe susėdusius gal apie dvidešimt karių. Prie sienos, už stalo stovėjo kpt. Zablov. Ant sienos kabėjo viso pasaulio žemėlapis. Prisistačiau kpt. Zablov ir užėmiau savo vietą.

Kpt. Zablov kalbėjo mums susėdusiems apie jaunesniųjų vadų drausmę ir pareigas mokant jaunesnius karius. Mat, Sovietų Sąjunga, o dabar ir Lietuvos tarybų socialistinė respublika turės bendrą uždavinį, kartu su kitom sovietų respublikom, išlaisvinti pasaulį. Ir jis rodė į žemėlapi ant sienos, nubraukdamas per visą Europą ir net iki Šiaurinės Amerikos. Jis aiškino, kad visų šalių darbo žmonių klasė per revoliuciją, su raudonosios armijos pagalba, išlaisvins visus nuo kapitalizmo.

Nors man nevisai buvo aišku ir nesuprantama ką jis ten aiškino, tačiau supratau, kad mes esame ruošiami būti rusų bolševikų viso pasaulio revoliucijos dalyviais. Lietuvą okupavę, jie dabar nori mus panaudoti pasauliui užkariauti.

Po savo kalbos kpt. Zablov, jei kam kas neaišku, leido klausti klausimus. Atsistojęs, ramiai paprašiau leisti paklausti. Klausk, sako man jis. "Jau kuris laikas kaip mums neleidžia sekmadieniais išeiti į miestą, kodėl?" Klausiu. "O ką tu tam mieste veiksi? Klausia Zablov. "Norėčiau nueiti į bažnyčią". trumpai jam atsakau. Rusas lengvai šypneli, pažiūri į mane ir aiškina: "Matai, toks dailus karys, kaip tu, jei eitum į bažnyčią, tai mano šalyje, nei viena mergaitė tavęs nenorėtų". Ir žiūrėdamas į sėdinčius, kapitonas užklauso: "Ar yra ir daugiau norinčių eiti į bažnyčią?" Tuoj dar vienas atsistojo, po jo ėmė keltis ir daugiau. Didesnė pusė buvusių atsistojo.

Žiūrėdamas į mažesnę dalį sėdinčių, supratau, kad tai prisitaikėliai, o taip jų yra ir tikrų parsidavėlių, kuriuos, tuos išdavikus, dengia, užmaskuoja pataikūnai ir bailiai sėdėdami su jais.

Netrukus, kpt. Zablov liepė visiems išsiskirstyti. Pamoka buvo baigta.

Lauko užsiėmimuose kpt. Zablov vis dažniau sustodavo prie mūsų kuopos ir prieidamas prie mūsų būrio, ilgesnį laiką sustodavo prie mano vadovaujamo skyriaus ir stebėdavo apmokymą. Toks jo nuolatinis mano vyrų ir manęs stebėjimas sukėlė man nerimą. Ką tas rusas bolševikas galvoja, mus stebėdamas? Nejaugi jis įtaria mane, dėl mano pareikštų religinių įsitikinimų?

Po kelių dienų tankinės rikiuotės užsiėmimų kpt. Zablov priėjo prie manęs ir įsakė išdėstyti skyrių plačiame lanke, šalia pulko rajono. Man buvo duotas uždavinys, išsidėsčius ant mažos aukštumėlės, vykdyti puolamųjų kautynių manevrą.

Prieš pakylant į aukštumėlę išdėsčiau skyrių vilnin. Man įsakius skyrius vykdo šuolį per aukštumą ir jos kitoj pusėj, perbėgus kelią, griovyje užima išeities poziciją puolimui. Būdamas šalia lengvojo kulkosvaidžio tarnybos, duodu jai įsakymą su perbėgimais pasiekti nurodytą ribą ir atidengti ugnį, o visiems skyriams šauliams šautuvų ugnimi dengti perbėgančią lengvojo kulkosvaidžio tarnybą. Lengvajam kulkosvaidžiui pasiekus savo naują poziciją ir šaudant, įsakau šauliams iš vilnies sparnų, po vieną, su perbėgimais išsidėstyti ant kulkosvaidžio linijos.

Taip visam skyriui bemanevruojant, kpt. Zablov įsakė baigti ir grįžti į rajoną tankinės rikiuotės mokymui tęsti. Visus mus grįžtančius jis praleido pro save, kiekvieną apžvelgdamas.

Po žiemos manevrinių žygių, pulko kuopose buvo atšauktas parengties stovis. Buvo vykdoma eilinė vidaus ir lauko užsiėmimų dienotvarkė. Vasario mėn. pabaigoj už Vilniaus miesto į vakarus laukų paviršius vietomis buvo be sniego. Kalnų plikas viršūnes spalvino pemykščia gelsvai žalsva žolė, rudažolė. Jautėsi besiantinančio pavasario ilgesys.

Kovo ir balandžio mėnesiais Vilniaus mieste siautė vidurių šiltinės epidemija. Susirgusius karius siuntė į lignonę. Už išilginio trikampio pastato galo įsakyta statyti lauko išvietę, nes vidaus klozetais buvo uždrausta naudotis, tik bus leidžiama naudotis prausyklų vandeniu.

Kareiviai iškasė ilgą ir plačią duobę. Duobės šlaitus sustiprino kuolų ir lentų atsparomis. Ant viršaus užklojo lentų grindinį. Išilgai paliekamas tarpas nedengtas. Abipus jo statomi pasvirę kuolai, prie jų pritvirtina dvi eiles karčių. Apatinė eilė

yra sėdimoji, viršutinė — atloša. Apie duobę pastatoma lentų aptvara su stogu, įėjimai iš galų. Į duobę kasdien beriamos negesintos kalkės.

Tuo metu, kai Vilniuje prasidėjo vidurių šiltinė, mūsų pulko I ir II batalionai išvyko manevrams į Pabrąde, kur rusai buvo įrengę poligoną. Mūsų III batalionas liko Vilniaus mieste, nešti sargybas — tarnybas. Kas trečią dieną turiu vykti į sargybas, o kitu laiku į užsiėmimus.

Atėjo 1941 m. gegužės mėnuo. Kuopoje kareiviams išmokamos algos. Atidarau gautą voką ir randu jame 100 rublių. Nesuprantu, kodėl man toks didelis išmokėjimas. Norėjau klausti, gal čia apsirikimas, nejaugi man priklauso tiek pinigų? Dar kartą patikrinu, ant voko aiškiai užrašyta mano pavardė. Bet kodėl, tiek išmokama? Nesuprasdamas kodėl, dedu pinigus į kišenių.

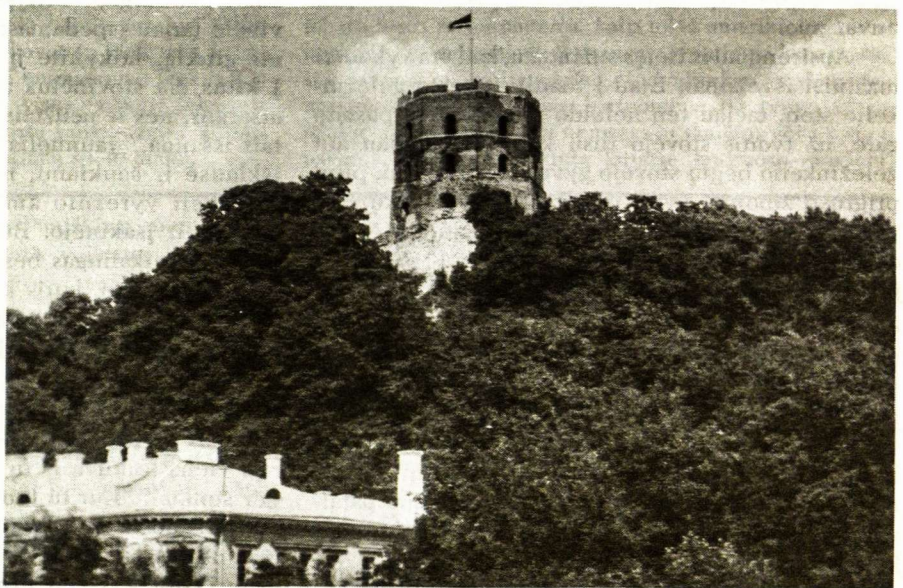
Po dviejų savaičių, buvo birželio 7 diena, po pietų, atėjęs kareivis pranešė man, kad prisistatysiu į antrojo aukšto galinį kambarį. Nedidelio kambario vidury, galu prie sienos priremtas stovėjo stalas. Prie jo stovėjo du man nematyti kariai, kitoj stalo pusėje stovėjo irgi nematytas aukštesnio laipsnio rusas politrukas. Prisistačiau, politrukas liepė stoti šalia stovinčiųjų. Skaitydamas mūsų pavardes, politrukas įteikia mums mažas mėlynas knygutes, sakydamas: “Jūs esate bataliono pasižymėję kariai (otličnyje boicy) ir esate paleidžiami į atsargą viršilos (staršina) laipsniais. Pridavę savo aprangą ir ginklus, už dviejų valandų vykstate į Vilniaus geležinkelio stotį. Išvykstate kareivių uniformoje, bet trijų dienų bėgyje prisistatysite į

nurodytą įstaigą, kur užsiregistruosite, priduosite savo uniformą.”

Politrukas atsisveikino su mumis su linkėjimais. Jei mus civiliniame gyvenime ištikty koki nesklandumai, tai kreiptis pas jį betkada ir jis pažadėjo duoti savo rekomendaciją ir globą.

Greitai pridodu savo ginklus ir aprangą. Savo sanduku nežinas nusileidau laiptais nuo trečiojo aukšto ir išėjau pro trikampio pastato plačias duris laukan. Vos tik man žengus išorėn, trečiame aukšte kuopos vyrai visuose languose, vienas per kitą persimetę, matydami mane išeinantį, kėlė triukšmą atsisveikindami. Mačiau savo buvusio skyriaus vyrus, kurie šaukė: “Laimingos kelionės, buvai geras mūsų skyrininkas . . .” Nustebintas tokio atsisveikinimo, sustojau, atidaviau pagarbą ir eidamas tolyn, visiems mojuo ranka. Žengiau pro vartus, pro stovintį sargybinį ir toliau nuo buvusio vienuolyno, jo aukštos tvoros ir nuo atsisveikiniančių. Šaligatviu praėjau ir kitus vienuolyno pastatus, kur talpinosi kiti pulko daliniai. Praėjau pro netoliese esamus Aušros Vartus ir priėjęs geležinkelį, matau stovintį traukinį. Kiek nuošaliau, prie keleivinio traukinio stovėjo buvęs mokomos kuopos kapitonas Sauka su keliais lietuviais karininkais. Iš tolo su jais pasisveikinau ir matau lipančius į traukinį karius važiuojančius atsargon. Lipu ir aš į traukinį ir netrukus jau žiūriu pro vagono langą į traukinio pravažiuojamą kelią.

Išlipau Šiaulių miesto stotyje, manydamas, kad namiškiams bus netikėtumas, man sugrįžus iš kariuomenės. Jaučiausi laimingas ir net džiaugsmingas.

Vilnius. Gedimino pils, kurios bokšte iškelta okupanto vėliava.

gai nusiteikęs, nes tikėjaisi kurį laiką galėsiu pailsėti. Ir tikrai, mano sugrįžimas buvo mano namiškiamis didelė staigmena. Jie nieko apie tai nebuvo girdėję. Tačiau, didelio džiaugsmo namuose nebuvo. Nors mūsų namas nebuvo nacionalizuotas, nes trūko keletos kvadratinų metrų, bet mūsų nuosava įmonė buvo nacionalizuota. Mano tėvas gavo darbą artelėje, švirių baltinių išvežiotu. Mano jaunesnysis brolis dirbo Šiaulių miesto artelėje, kitoje vietoje.

Sekančią dieną užsiregistravau nurodytoji įstai goj ir pridaviau savo karišką uniformą. Praėjo kelios dienos, o aš vis nesitariau su namiškiais, kaip ir kur toje naujoje santvarkoje turėčiau įsidarbinti. Norėjau bent pora savaičių paatostogauti. Namiškiai rūpinosi savais reikalais ir manęs neklausinėjo ir nieko nesakė, kad aš nerūpestingai leidau sau laiką — atostogavau.

Mūsų nuosavas gyvenamasis namas buvo statytas iš rąstų, dviejų aukštų, apmuštas lentom, dažytas. Namą per vidurį skyrė koridorius į dvi dalis, iš joėjo laiptais į antrą aukštą. Kiekviename aukšte buvo po du butus. Pirmame aukšte, vienoj pusėj koridoriaus gyvenome mes, o kitoj — mokytojas su šeima.

1940 m. birželio mėnesį, iš 13tos į 14tą, anksti rytą, dar miegojau savo kambaryje, kai buvau pažadintas smarkaus bildesio į mokytojo buto duris. Pakilęs iš lovos pažvelgiau pro langą. Prie lango stovėjo rusų kareivis atkišęs šautuvą. Toliau, gatvėje prie šaligatvio stovėjo sunkvežimiai. Po trumpo laiko, mačiau kaip mūsų name gyvenantį mokytoją su jo žmona ir dviem mažais vaikais, visus besinešančius ryšulius, susodino į sunkvežimį ir nuvažiavo.

Apsirengiau ir išėjęs sužinojau, kad yra vykdomi masiniai išvežimai. Ėjau į Šiaulių miesto geležinkelio stotį, tačiau ten neleido įeiti. Stoties pastato gale, už tvoros stovėjo rusų kareiviai. Toliau ant geležinkelio bėgių stovėjo gyvuliniai vagonai, pilni prigrūsti žmonių, vyrų, moterų ir mažų vaikų. Pro vagonų mažus langelius vyrai ir moterys prašė vandens, sakė savo pavardes, prašydami pagelbėti jiems sužinoti su artimaisiais, kol dar nėra vežami, pasimatyti su jais.

Mes keli jauni vyrai, perlipom per tvorą ir artinomės prie vagonų, tačiau rusų kareiviai neleido prieiti. Kitoj geležinkelio pervažos pusėje, sunkvežimiais atvežti tremtiniai buvo vedami į gyvulinčius vagonus ir uždaromi. Rusų sargybiniai ėmė piktai grasinti, kas artinsis prie vagonų, bus patalpinti į juos ir išvežti. Grįžę per tvorą į gatvę, dar kurį laiką stebėjom tą šiurpą keliantį vaizdą.

1941 m. birželio 22 d. ankstų rytą, vos švin-

tant, visi buvome pažadinti aukštai skraidančių lėktuvų ir kulkosvaidžių šaudymo. Po pusryčių išėjau į miestą. Iš pirmųjų sutiktų praeivių sužinojau, esą girdėję iš rusų apie vykdomus oro manevrus. Tačiau, iš kitų jau sužinojau, kad girdėję per radiją žinią, jog prasidėjo rusų - vokiečių karas. Dar toliau eidamas gatve, girdėjau garsialblio rėkiantį pranešimą, kad fašistai vokiečiai užpuolė ir pradėjo karą.

Tuoį pat grįžau namo ir per savo radiją girdime pranešimą: vokiečių kariuomenė visu frontu peržengė Lietuvos sieną, o rusų-bolševikų kariuomenės daliniai pakrikę traukiasi. Lietuvos pogrindis organizuoja apsaugos būrius, sudaroma Lietuvos vyriausybė. Pirmą kartą po bolševikmečio radijo bangomis ore skamba Lietuvos himnas.

Sekančią dieną, už Šiaulių miesto, kitoje ežero pusėje, vokiečių bombonešis numetė keleta bombų į laukus, kurios gąsdinančiai įspėjo apie artėjantį frontą. Vilniaus gatve greitai pravažiavo vakarų kryptimi rusų kareivių vairuojami sunkvežimiai. Kai kuriuose jų stovėjo stati iškeltais į virų šautuvais jauni žydų vyrai, atrodo pasirošę oriniam pavojui.

Iš jaunimo sužinojau, kad Aušros alėjoje, Mokytojų Seminarijoje, šalia Zubovo parko, rūsyje yra įsteigta pogrindžio būstinė. Erdviame rūsyje, kuris susidėjo iš keletos patalpų, radau didoką būrį moksleivių ir gimnazistų amžiaus jaunimo. Ginkluoti įvairiais ginklais, senais šautuvais ir pistoletais, maži jų būreliai vieni ateidavo, kiti kur tai išeidavo. Visi apimti didelio entuziazmo. Viduje buvę aiškinosi, apžiūrėjo turimus ginklus, tačiau labai neatsargiai. Priėjęs prie vieno būrelyje stovinčio tariau įspėdamas: "Užtaisydami ar ištaisydami ginklą, laikykite jį stačiai į viršų, į lubas." Į kitus čia stovinčius atsukę nelaikykite., būkite atsargūs, nes ir neužtaisytas — tuščias ginklas kartais iššauna." Jaunuoliai mano įspėjimą mandagiai išklaušė ir šaukiami, nuėjo į kitą rūsio patalpą. Ten keli vyresnio amžiaus vyrai jiems kažką aiškino ir įsakinėjo. Būdamas nepažįstamas, jaučiausi nereikalingas besąs. Išėjau iš rūsio kartu su jaunuolių būriu, kuris kažkur gatve greit nubėgo.

Pasukau per Zubovo parką Gubernijos laukų pusėn,ėjau be jokio tikslo. Perėjęs Topolių gatvę, žengiau taku per pievą ir sutikau jauną vyrą, kuris nešėsi maiše susuktą ilgą ryšulį. Praeidamas jis staptelėjo ir sako: "Ar nori? Imk iš manęs vieną šautuvą iš tų trijų. Man toliau nešti yra per sunku". "Kur tu tuos šautuvus gavai?" klausiu jo. "Nešuosiu iš Gubernijos kariuomenės sandėlio, nes prie sandėlio nėra jokios rusų sargybos. Daug kas ten eina, ima ir nešasi, sandė-

“TREČIAS PASAULINIS KARAS”

(Generolo Hackett “Neminėti įvykiai”,
žiūr. 1982 m. Kario 9 ir 10 Nr.)

B. B.

LEITENANTAS A. NEKRASOVAS

Tankų kuopos vadas ltn. Andrei Nekrasov, kaip sovietinės armijos karininkui pridera, tiksliai kartuoja politinį švietimą pagal komisaro duotus nurodymus, tačiau jo galvoje netilpo, kaip gali kiekviena amerikiečių kuopa turėti savo virėją ir kiekvienas kareivis, tarytum turistas, turėti savo miegmaišį. Tai jau išsigalvojimas, tikslu pakenkti sovietinės armijos moralei. Kuopa negali turėti savo virėjo, nes visi kovotojai esantys kuopos sąstate privalo kovoti. Jau pulkas, susidedantis iš 2000 vyrų, gal ir galėtų turėti vieną virėją, bet tik taikos metu, kai naktį, poilsio metu, kas nors iš pulko kareivių gali jam virtuvėje padėti, bet karo metu — visi turi kovoti, tada virėjo iš viso nereikia. Ltn. Nekrasovui ir kitas propagandos atvejais atrodo šlubuoja, rusų tankų kuopoje yra 13 tankų su 43 kovotojais — 39 kovotojai tankų įgulos ir 4 tarybos, kurie yra atsakingi už tankų mechaniką priežiūrą, tiekimą, drausmę, aprūpinimą, moralę, medicinos pagalbą, uniformas, šaudmenis ir t.t., gi sakoma, kad amerikiečių tankų kuopoje yra 17 tankų ir net 92 kovotojai. Ką tie žmonės ten daro? O gal tai baudžiami nusikaltę pėstininkai skirti tankų apsaugai? Bet tai būtų karo metu, gi taikos metu nusikaltėliai talpinami koncentracijos stovyklose, o karo metu juos surenka į drausmės batalionus, naudojamus pėstininkų masei papildyti. Ltn. Nekrasovui buvo nesuprantamas ir batalionų sąstatas: rusų tankų batalionas turi 40 tankų ir 192 kovotojus; amerikiečiai gi turi 54 tankus ir 500 kovotojų. Rusų bataliono štabą sudaro tik 3 asmenys — du karininkai ir puskarininkis su ryšių būriu iš 13 žmonių. Amerikiečių batalionas turi štabo kuopą, kurios sudėtyje yra tiek kovotojų kiek rusų kovotojų visame tankų batalione. Tai neįmanoma; kiek reikia bereikalingų auto mašinų juos visus vežioti; juk rusų tankų batalione yra vos 13 priskirtų sunkvežimių, kuriais turi aprūpinti visą batalioninį sąstatą su 40 tankų.

lys atdaras ir nesaugomas”. Paaiškino man nepažįstamasis, gal aštuoniolikmetis vaikinai. Paėmiau iš jo vieną šautuvą, visą storai vazelinu įteptą ir impregnuotu popieriu apvyniotą. Tai buvo naujytelaitis vokiškas mauzeris, kiek trumpesnis už pėstininkų šautuvą, pritaikytas kavalerijai.

Mano tėvas pamatęs gražų ginklą ir taip gerai įteptą sako: “Būtų gaila atiduoti vokiečiams”. Jis sukaldė iš lentų dėžę ir malkų sandėlyje užkasė po malkomis, sakydamas: “Gal bus kada kam naudingas.”

Po trejetos dienų, popiečio metu, nuėjau į Aušros alėją į Mokytojų Seminarijos rūšį. Buvo lau-

Dar didesnį galvosūkį sudarė motorizuotos pėstininkų divizijos organizacijos palyginimas. Rusų motorizuotą pėstininkų diviziją sudaro 13,800 vyrų su 272 tankais, 108 motorizuotomis gaubicomis ir keliolikos transporto sunkvežimių; tuo tarpu amerikiečių — 18,500 vyrų tik su 216 tankų ir 72 motorizuotomis gaubicomis. Rusų divizija turi savo ryšių ir sekimo batalioną, priešlėktuvinės apsaugos kuopą (šalia pulkų, batalionų ir kuopų priešlėktuvinių ginklų). Amerikiečių divizijoms kautynėse priskiriami priešlėktuvinės apsaugos pagelbiniai daliniai.

Ltn. Nekrasovas mintimis perbėgo amerikiečių okupacinės kariuomenės sąstatą Europoje: 200,000 karių galėtų sudaryti apie 25 divizijas po 216 tankų kiekvienoje, kai tuo tarpu ten yra vos 5 nepilno sąstato divizijos. Ir ką tokia dauguma kareivių gali ten veikti. Kuriems galams amerikiečiams reikalingi pagelbiniai karo policijos daliniai, negi kuopų ir batalionų vadai su politrukų pagalba negalėtų patys palaikyti drausmės, be jokios pagalbos iš šalies. Ltn. Nekrasovo galvoje netilpo kaip moterys gali būti karinėje amerikiečių organizacijoje — jam dar būtų priimtina kur nors užnugarėje, karo lauko ligoninėje, ryšių centre, sandėlių atskaitomybėje, štabuose mašininkėms — bet juk rusų tankų armijos štabe yra tik dvi mašininkės. Rytų Vokietijoje yra 5 armijos ir ten yra tik 10 mašininkinių. Ką gi veikia dešimtys tūkstančių moterų esančių amerikiečių taryboje? Sovietų kareivis 24 valandų laikotarpyje turi 25 minutes laisvo laiko — argi moterims tiek laisvo laiko užtektų jų asmeniškiesiems reikalams. Vyras gali miegoti sniege, gali sniegu nusiprausti ir išgyventi mėnesiais be šilto maisto... o gal amerikiečių kareiviai, vyrai ir moterys, turi savo miegmaišius, kuopos savo virėjus, o gal visa tai reikalinga patraukti savanorius karinėn tarybon, o gal amerikietis kareivis ir kautynių lauke turi savo gyvenimo draugę... ltn. Nekrasovas abiem rankom nubraukė savo veidą, jam dar labiau buvo nesuprantama, kaip tokia amerikiečių savanorių armija gali palaikyti drausmę, ypatingai karo metu. Juk savanoriais kariuomenėn eina netinkantys visuomeniniame gyvenime; tokia kariuomenė po pirmo užtvio išlakstys į visas puses, gi nemažas jų skaičius vos tik karo pavojui beartėjant atsідurs kituose kraštuose. Sovietų

kiama įžengiant vokiečių kariuomenės dalinių. Ne už ilgo pasirodė pirmieji vokiečių okupacinės kariuomenės daliniai žygiuojantys tankinėje rikiuotėje Aušros alėja.

Visi gyventojai pasitiko juos didžiausiu džiaugsmu, nes nuo birželio 13 d., ištrėmimų pradžios, iki 22 d., rusai bolševikai vežė gyvulinuose vagonuose žmones dieną ir naktį. Išvežtieji tremtiniai tolyn, į Rusijos gilumą, buvo pasmerkti badui, teroriui ir mirčiai.

Mokytojų Seminarijos sargas, praeidamas pro šalį visiems mums stovintiems pasakė: “Jau laikas iškelti mūsų trispalvę vėliavą.” □

armijoje nors kareiviai ir menkesnio intelekto, skirtingų tautybių, menkliau apmokyti ir aprūpinti, bet KGB batalionai atgrasina kareivius nuo dezertyavimo, arba pasidavimo priešui į nelaisvę — kareivis karo metu neturi pasirinkimo, jis turi žudyti priešą, kad išsaugotų savo gyvybę. Ltn. Nekrasovui buvo sakoma, kad amerikietis kareivis yra blogas kovotojas, fiziniai ir protiniai yra nepajėgus tinkamai išnaudoti modernius ginklus ir priemones, lengvai pabėga iš kautynių lauko, arba pasiduoda į nelaisvę; vadai neturi teisės kareivių bausti vietoje.

Sovietinėje armijoje, pradedant batalionų vadais yra duotos stiprios ugnies priemonės — batalionai turi minosvaidžių baterijas; pulkai tankų batalionus, motorizuotos artilerijos baterijas, prieštankines kuopas ir batalionus daugiavamzdžių raketų; divizijos — tankų ir motorizuotos artilerijos pulkus, raketų batalionus, prieštankinės

artilijos batalionus, daugiavamzdžių raketų batalionus. Aukštesnių junginių vadai turi taip vadinamus „aukštesnių dalinių rezervus“ kurie yra skirtingų sudėčių, atitinkamai savo uždaviniams, kaip oro korpai, artilerijos divizijos, specialios paskirties artilerijos brigados ir tankų armijos. Veiksmuose dalinių vadai turi pasikliauti tik savo tiesioginiai turimomis jėgomis — negali reikalauti aukštesnio vado paspirties nesėkmės atveju, nežiūrind kokiose aplinkybėse atsidurtų, taip pav. bataliono minosvaidžių baterija neskaidoma kuopų vadų žinion, bet naudojama visu sąstatu remti kurią nors kuopą, kuriai geriausiai sekasi. Prieštankiniai ginklai neskaidomi žemesnių dalinių tiesioginei paramai, bet laikomi viename junginyje — bataliono, pulko, divizijos, armijos ar fronto ribose; jie naudojami visu galingumu priešo silpnose vietose ir paramai to dalinio, kuriam geriausiai kautynėse sekasi. Ta pati taisyklė tinka artilerijai, tankams ir aviacijai (Nekrasovui nebuvo žinoma ar ši taisyklė taikoma ir laivyne). Stambesnių dalių kautynių sėkmės atveju skiriama aviacijos ir judrių dalinių, su padidintu tiekimu, priedinė parama iš armijų, arba aukščiausios vadovybės turimų rezervų, tikslu išnaudoti pasisekimą iki didžiausio galimumo ribų. Dalinių vadams yra primygtinai sakoma, kad ten kur kautynės sekasi, turi būti dedamos visos galimos kraštutinės pastangos paremti

pagelbinėmis jėgomis, priemonėmis ir tiekimu. Visu dalinių vadų pirminė pareiga surasti ir sunaikinti priešo atsparos punktus ir ugnivietes kliudančias geriausio (pasėkmingiausio) dalinio kautynių veiksmams. Ltn. Nekrasovo veidas apsiniauškė — reiškia raudonojoje armijoje daliniai aukštesnių vadų nėra lygiai traktuojami, kaip kad komisaras tikino: yra daliniai geri ir geresni; vargas to dalinio vadui ir kovotojams kurie neįeina į išrinktųjų grupę — susidūrus su stipresniu priešų kautynėse, veltui jie tikėtusi reikiamos priedinės pagalbos, pav. aviacijos ar artilerijos.

Sovietų puolamoje doktrinoje geriausios jėgos telkiamos pagrindinėje puolimo kryptyje, sudarant stiprų kylio smaigalį, tikslu bet kokia kaina palaužti gynybą viename „taške“, vėliau, išnaudojant pasisekimą, panašiais kyliais plėstis fronto užnugaryje, apeinant sparni-

VIENO KOVOTOJO PRIEŠTANKINIAI GINKLAI

J.A.V. „Viper”

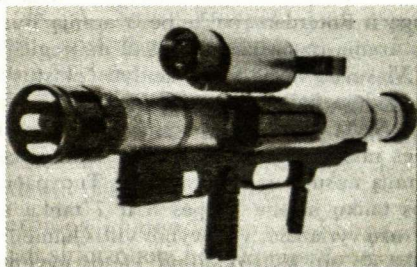
nus pasipriešinimo punktus ir gyvenvietes, sudarant apsupimo įspūdį, tačiau naikinant priešo silpnas vietas, vadovietes, ryšio centru ir panašiai. Ltn. Nekrasovui buvo gerai žinoma, kad vadas nesugebėjęs įvykdyti staigaus jėgų sutelkimo ir uždelsęs puolimą, atsiduria prieš neišvengiamus pavojus: priešo telktinės ugnies, priešpuolio ir pagaliau, karo lauko teismo su aiškiom pasekmėm, kurios, tačiau, galimos ir be teismo; nei aukšti laipsniai, nei ordinais nuo to išgelbėti negali. Čia ltn. Nekrasovui prisiminė įvykis iš II Pas. karo istorijos. 1941 m. vakarų fronto vieno sektoriaus dalies vadui gen. D. G. Povlovui, su jo štabo viršininku, nepatenkinamai paaiškinus jėgų išdėstymą ir rezervų panaudojimą, abu buvo vietoje nušauti. Ltn. Nekrasovui panašios istorijos buvo girdėtos ir jis žinojo, kad jos gali pasikartoti ir šiuo metu, nors ir propoguojamas šūkis „judėti atskirai, kautis bendrai“.

Ltn. Nekrasovui atrodė įtikinamiau kaip kad yra amerikiečių armijoje. Vadai pagalbinio ugnies smūgio savo tiesioginėje žinioje neturi. Pav., bataliono vadas turi savo minosvaidžių būrį, judrus ugnies smūgio telkinys yra pulko ribose; sunkios ugnies priemonės pagal reikalą telkiamos divizijos ribose ir t.t. Pagelbinės ugnies priemonės skirstomos daliniams pagal jiems statomus uždavinius, tokiu būdu didžiama rezervinės ugnies priemonių nelaikoma vienoje vietoje, taip išvengiama priešų telktinės ugnies ir priemonių užpuolimo ir sunaikinimo. Su priskirtomis pagalbinėmis priemonėmis dalinio vadui kautynių lauke netenka dairytis atgal ir abejoti dėl veiksmų eigos, gi nesėkmės atveju jis visuomet

gali gauti paspirtį iš aukštesnės dalies vado. Prie to, amerikiečiai turi pirmenybių valdymo paslankume dėl pritaikytos technologijos ypatingai sekimo ir ryšių srityje, todėl nors ir sudėtingas dalinių ir ginklų valdymas, dėl to būtų lankstus; tiekimas, aprūpinimas šaudmenimis, motorizuotų dalių aprūpinimas, pataisymai ir jų užlaikymas (maintenance) jų daliniuose yra pastatyta aukštame lygyje. Ltn. Nekrasovui atrodė silpna pusė, tai savanorių su moterų priemaiša kariuomenė, kurioje stoka patriotizmo ir kovotojų moralės, o be to neįgudimas naudoti komplikuotas moderniškas priemones.

IRLANDIJOS SALOS STRATEGINĖ REIKŠMĖ

Vakarų valstybėms ir Sovietų Sąjungai Irlandijos salos reikšmė buvo vienodai didelė. Atlanto Sąjungai ji yra avanpostas strateginės paramos ir tiekimo Europos frontui karo metu, taip pat strateginių ginklų bazėms,

Vokiečių (vak.) "Jupiter"

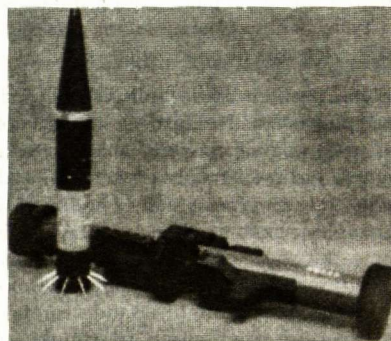
laivams uostai, lėktuvams aerodromai su tolimo skridimo lėktuvams kuro papildymo punktais, gera apsauga Clay įlankos povandeninių laivų bazių (britų salos šiaurės vakariniame pakraštyje) kur telkiasi amerikiečių ir britų povandeniniai laivai; iš minėtų bazių kontroliuojama šiaurės rytinė Atlanto dalis su Šiaurės jūra imtinai. Čia talpinamos tolimo našumo raketos, čia karo metu formuojami Europos frontui rezervai. Tačiau nežiūrint vietos svarbumo, pakrančių apsauga ir pakraščių sekimas yra silpnai organizuota; pasikliaunama orinio susiekimo radaro kontrole, laikomi šeši patuliniai laivai iš kurių tik du turi helikopterus ir apie tuziną pakrančių žvalgybos lengvų lėktuvų. Pasenusi pakrančių artilerija, nėra paruoštų rezervų sekimo tarnybai ir apsaugai skirtų laivų bei lėktuvų. Gyventoiu nuolatinės riaušės, teroras, religiniai kivirčiai Maskvos kurstomi, Irlandijos salos saugumui neprisideda.

Sovietai Irlandijos salos strateginę svarbą Atlanto vandenyno veiksmuose labai vertino, todėl visais laikais darė kliudymus ten kurti NATO bazes ir visais galimais būdais stengėsi ten įkelti savo koją. 1981 m. gruodžio mėn. 12 d. rusų "Aeroflot" oro linija prašė leidimo keleivių vežiojimui naudotis prie Shannon įlankos esančiu aerodromu (pietų vakarinėje salos dalyje), ir sekančiais metais aerodromo administracija pastatė specialų depo rusų ir kitų Europos valstybių lėktuvams kuro papildymui, kurį patys rusai ir parūpino, taip pat lėktuvų apžiūrai ir pataisoms. "Aerofloto" įsisteinimas buvo paskata ir medžiaginė parama Irlandijos riau-

šininkams ir teroristams, taip pat priemone sekti judėjimą ir karo atveju įgabenti diversantus ir šnipus. Sunaikinimas "Atlanto tilto" ir neutralizavimas karinių bazių Irlandijos saloje ir jos artimoje aplinkoje, sovietams virto labai svarbia dalimi karinių veiksmų plano, todėl ir 1985 metų rugpiūčio mėnesio kalendoriaus lapui dar neatsivertus Atlante į vakarus nuo Irlandijos salos vykdydamas "manevrus", sovietų lėktuvnėšis "Kiev" su grupe naikintojų, sunkių bombonešių priedangoje, judėjo šiaurės rytine kryptimi tokiu išskaičiavimu, kad rugpiūčio 4 d. pasiektų Irlandijos pietinį pakraštį.

CENTRINIS EUROPOS FRONTAS

Politbiuro karo taryba Sovietų Sąjungos apsaugai prieš Vakarų kapitalizmą pastatė du tikslus: sugriauti Atlanto Sąjungą ir neutralizuoti neo-nacizmą Vokietijo-

Prancūzų "Apilas"

je; pagrindinė veiksmų vieta — pulti masinėmis jėgomis Vakarų Vokietiją centriniame fronte, kurios sugriuvimas reikš galą Atlanto Sąjungai, visišką Vakarų Europos valstybių demoralizaciją, išmetimą amerikiečių iš Europos kontinento už Atlanto ir padidėjimą socializmo plėtros galimybių. Minėto plano vykdymui buvo sudaryta 10 frontų (Jėgų grupių žemyne); du rytų Vokietijoje, po vieną — Čekoslovakijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje, tolimoje šiaurėje, Leningrado, Lenkijos ir Ukrainos karinėse apygardose. Baltgudijoje ir Ukrainoje sudaryta po dvi tankų armijų grupes, po tris tankų armijas kiekvienoje, tikslu šešiomis tankų armijomis pralaužti frontų centrą Vakarų Vokietijoje, ir išnaudojant pasisekimą, išėiti priešo fronto užnugarin, sunaikinti tiekimą, vadovavimą ir rezervus. Puolimo pradžia 1985 m. rugpiūčio 4 d. sekant puolimo parengimų veiksmus erdvėje, ore ir vandenyse, pirmoje eilėje tikslu suardyti vadovavimo ir paramos bei tiekimo ryšius masiniais bombardavimais Vakarų Europos uostų, aerodromų, tiekimo kelių nuo Norvegijos iki Turkijos; laivyno veiksmams vandenyse užkirsti kelią tiekimui ir paramai iš užjūrio (J.A.V.).

Iš istorijos ir patirties žinoma, kad karo veiksmuose iš anksto nustatyto plano vykdymas priklauso nuo daugelio aplinkybių. Priešas vertinamas esamame laike ir aplinkybėse su tam tikromis galimybėmis, pagal turimas ži-

niais ir tariamą nujautimą (spėliojimą), tačiau prieš vadų galvosena susidariusiose jau pradinėse aplinkybėse, gali veiksmus nukreipti visai nenumatyta linkme, tuo labiau tolesnėje karo veiksmų eigoje, strateginėje ir taktinėje apimtyje; prisideda geografinės, atmosferinės sąlygos, milžiniškos apimties tiekimas priklausantis nuo kelių, transporto priemonių, prieš trukdymų; abiejų pusių kovotojų moralė. Ypatingai judriose kautynėse apstovos nenumatyta keičiasi sąvaitėmis, dienomis, valandomis. Išskirtinai kautynėms turi įtakos tiekimas, kuris yra daug sunkiau pritaikyti nenumatyta pasikeitusiose aplinkybėse, negu kautynių dalinius; sutrikus tiekimui geriausias manevras gali virsti katastrofa (stoka kuro, šaudmenų, reikmenų papildymo ir pan.). Rusų planavime tiekimas buvo rūpestingai išnagrinėtas ir tam atatinamai pasiruošta, tačiau NATO valstybių gynybos planavime, ši jautri vieta nebuvo užmiršta jau pirmomis karo dienomis, puolant Varšuvos pakto jėgų gilumos rezervus su tiekimo ir ryšio centrais panaudojant aviaciją, tolimo našumo raketą, vietomis oro desantus.

Nenumatyta pasikeitusiose aplinkybėse atsidūrė ir jau mums pažįstamas ltn. Nekrasovas, su šarvuota divizija atsidūręs prieš anglus. Sovietų tankai savos artilerijos priedangoje, lydimi šarvotų pėstininkų dalinių, taktinės aviacijos ir tiesioginės paramos helikopteriu, kaip liūtai puolė anglų pozicijas. Vienu akimirksniu T-72 tankai vienur — kitur paskendo ugnies ir dūmų jūroje; dalis jų su pėstininkais pasiekė pirmąjį puolimo tikslą, tačiau pėstininkai, puolimo metu iššaudę turėtą 120 šovinų normą, atsidūrę prieš anglų pėstininkų ugnį be šaudmenų, prisiplakė prie žemės ir nejudėjo. Ltn. Nekrasovas prasivėręs tanko bokšteliu dangtį, beviltiškoje padėtyje esantiems pėstininkams šaukė trauktis atgal už uždangos, tačiau ten buvo kirkizai, azbakai ir kitų tautų kovotojai, kurie buvo išmokyti suprasti rusiškai komandą pirmyn gi komandos trauktis rusiškai nebuvo girdėję todėl ir ltn. Nekrasovo jie nesuprato. Nuolatos didėjančios anglų minosvaidžių, artilerijos ir pėstininkų ginklų ugnies spiriami, sovietų pėstininkai pradėjo ropoti atgal, tačiau tuo metu iš užpakalio juos pasitiko KGB batalionų kulkosvaidžių ugnis. Tuo pačiu metu ltn. Nekrasovas pradėjo žvalgytis iš kur priešpuoliu pasirodys anglų "Chieftain" tankai, tačiau degančių tankų tirštoje dūmų dangoje jis matė tik savus šliaužiojančius pėstininkus ir pritemusią dienos šviesą, kuri nepragiedrėjo iki vakaro tamsos.

Jau gerokai pritemus atsirado šaudmenų papildymas, su juo ir kovotojų tarpe nerimas: — brėkstant rytojui vėl reikės pasinerti į ugnies uraganą ir kam tada bus lemta sulaukti sekančios nakties (šaudmenų papildymai būna tik priekinio skaidinio puolantiems daliniams, kurie pirmose eilėse dadugumoje yra kitataučių, ne rusų sudėties). Šiurpią mintį nustelbė alkis — su šaudmenimis atėjo ir viename šaltame davinyje pusryčiai, pietūs ir vakarienė, kurio neužteko vienam kartui pavalgyti, dėl to ltn. Nekrasovas pradėjo keiktis. Šalimais buvęs viršila Astap Beda ltn. Nekrasovui paaiškino, esą, pulko daktaras sakė, kad kautynėse pavalgiusiem yra labai pa-

vojinga, nes sužeisto su pilnu pilvu operacija yra neįmanoma, užtat reikia daug gerti vodkos, kurios yra net dvigubas davinys.

Apie viduraktį ltn. Nekrasovą aplankęs pulko vadas pakėlė jį į kapitono laipsnį ir apdovanojo ordinu, pabrėždamas, kad jei išliks gyvas, tai po trijų dienų pakels į majorus, nes ir pats pulkininkas prieš sąvaitę buvo tik kapitono laipsnio, kadangi nuostoliai dideli o vadų papildymo nėra. Panaši procedūra buvo vykdoma visose dalyse kurios tik dalyvavo kautynėse. Ordinų buvo daugiau negu maisto.

Bendra apimtimi centrinio fronto veiksmai buvo panašūs į gen. J. Hackett aprašytus 1978 metų jo veikale (žiūr. Karys 1980 m. 3-6 Nr.), paryškinant taktinių veiksmų judrumą ir lankstumą naujų ginklų bei priemonių panaudojime, pailiustruojant detalėmis ir techniškais duomenimis. Kiek neįprastas epizodas aprašytas įvykęs Olandijoje, kai rusų 3 armijos vadas gen. Ryzanov, pasiekęs Hagą ir Roterdamą paskelbė 3 armiją Rusijos išlaisvinimo armija (panašiai kaip 1942 m. gegužės mėn. rusų gen. Vlasovas, kuris įsakė šaudyti čekistus ir politikus ir pradėjo kovoti prieš komunistinius dalinius) ir pasiuntė NATO vadovybei ryšininikus su pasiūlymu kovoti prieš raudonąją armiją. NATO daliniai gen. Ryzanovo armiją apsupo ir neutralizavo. Tuo pačiu laiku Baltgudijos tankų armijų grupės 5 ir 7 tankų armijos, paskutinė rusų vyriausios vadovybės viltis laimėjimui, po NATO telkinių oro jėgų puolimo, vietos gyventojų sabotažo, suardytų geležinkelio kelių ir tiltų, bei susisiektimo centru, nepajėgė laiku susitelkti ir užpildyti atsiradusius plyšius, arba sustiprinti išsekusias puolančias armijas. Trumpame laikotarpyje, nepaprastai stiprios ugnies įtakoje išseko jėgos, sutriko aprūpinimas ir kpt. Nekrasovo vadovaujamas tankų batalionas, užkluptas prieštankinių "Apache" helikopteriu su A-10 "Thunderbolts" naikintuvais buvo sunaikintas: dalis jo vadovaujamų kovotojų išliko, bet jam jau niekas neberūpėjo, nes ir jis pats nesulaukė majoro laipsnio... □

MIRĖ KPT. JURGIS KIAUNĖ

Vasario 4 d., penktadienį, Matulaičio Namuose, Putnam, Ct., mirė kpt. Jurgis Kiaunė, kūrėjas - savanoris, pirmasis sužeistas Nepriklausomybės kovose Lietuvos karys.

Velionis buvo pašarvotas M. Šalinskienės šermėnėje Woodhavene; atsiveikinta su velioniu vasario 7 d. vakare. Maldas sukalbėjo ramovėnų kapelionas kun. A. Račkauskas. Atsiveikinimo žodį tarė dr. E. Noakas — "Ramovės" vardu, K. Miklas — Šaulių, dr. B. Nemickas — Tautinės sąjungos, G. Meiliūnienė — SLA, A. Vebeliūnas — L. Bendruomenės, P. Ažuolas — parapijos vardu.

Vasario 8 d., po pamaldų Apreiškimo parap. bažnyčioje, velionio kūnas buvo palydėtas į Fresh Pond krematoriumą.

SAVANORIO UŽRAŠAI

V DALIS

(Pradžia KARIO I Nr.)

(Netolimos praeities prisiminimai)

Majoras KAZIMIERAS DAUGVYDAS

Buvau pasiruošęs stoti V. Rinktinės tarnybon tuojau po gen. Plechavičiaus atsisaukimo, bet nacionalizuotų namų įstaiga Kaune užlaikė pora savaitių, kol surado kandidatą į mano vietą A. Panemunėje. Ir taip 1944 m., rodos, vasario gale gavau telefonu pranešimą. Skambino Vietinės Rinktinės Štabo Organizacijos, arba III skyriaus viršininkas gen. štabo plk. A. Šova. Pranešė, kad esu paskirtas Kėdainių apskrities komendantu ir kad tuojau vykčiau į Kėdainius pradėti eiti pareigas. Plk. Šovai tvirtai pasakiau, kad rytoj būsiu vietoje. Kitą dieną jau buvau Kėdainiuose. Su komendanto pareigom buvau ankščiau susipažinęs, nes teko eiti komendanto pareigas Utenoje.

Perėmęs komendantūrą ir kuopą, branduolį radau jau suformuotą buv. komendanto mjr. Ambroziejaus. Komendantūroje buvo 5 karininkai, 1 raštininkas ir keletas kareivių. Pagal pareigas ltn. K. Rapšys — komendantūros adjutantas, ltn. H. Žemelis — žinių karininkas, ltn. T. Jurcys — kuopos vadas, ltn. M. Račys — kuopos vado padėjėjas, ltn. X (pavardės nebeatsimenu) — ūkio vedėjas ir vyr. pusk. L. Juzėnas — komendantūros viršila. Visi jie buvo geri tarnautojai ir taurūs patriotai.

Susipažinęs kiek su Kėdainiais, pirmiausia aplankiau Kėdainių miesto kleboną kun. K. Pranskietį, kuris gražiai mane pavaišino. Su juo plačiau apkalbėjom to meto Lietuvos būklę. Jutau įspūdį, kad kun. Pranskietis yra didelis patriotas. Ta proga prašiau vikarą kun. J. Gribulį leisti paskirti komendantūros karo kapelionu. Klebonas mielai sutiko su paskyrimu ir pridūrė, kad ir jis turėtų ką pasakyti kuopos vyrams. Kun. J. Gribulis buvo tautiškai nusiteikęs ir geras pamokslininkas. Kartą sekmadienį, baigdamas pamokslą kuopos vyrams, užbaigė, maždaug taip: “Dabar visi suprantame, kad mums, lietuviams, liko tik vienas teisingas kelias — tai kova su naciais.”

Lankiausias ir pas apskrities viršininką p. Morkų, kurį painformavau apie savo misiją Kėdainiuose. Apskrities viršininkas nušvietė vidaus stovį, aptardamas lietuvių administraciją ir santykius su vokiečiais. Pažadėjo paramą formuojant Vietinės Rinktinės padalinį. Patarė susipažinti su geštapo viršinin-

ku Muelleriu, nuo kurio daug kas pareiną. Muelleris esąs palankus lietuviams.

Kitą dieną paskambinau Muelleriui ir paklausiau kada galėčiau jį aplankyti? Pasakė, kad lauks dabar. Nuvykęs pasisveikinau kariškai ir pranešiau, kad Vietinės Rinktinės štabo Kaune, esu paskirtas šios apskrities komendantu, su uždaviniu suformuoti karinį dalinį. Į mano pranešimą nė žodžio nepasakęs, atidarė spintą išėmė butelį vyno ir du stiklus. Pripylė man ir sau. Pakvietė išgerti. Kai išgėrėm, po antro stiklo ruošiausi išeiti, nes Muelleris buvo nekalbus. Atsisveikinant pastebėjo, kad vargiai atsiras vyrų kariniam daliniui, nes vyrų esą neužtenka vietos reikalams. Į šitą pastabą geštapo viršininkui nieko neatsakiau, tik paabejojau dėl pastabos tikrumo, nes savanorių kasdieną atvyksta į komendantūrą.

Po keletos dienų Muelleris komendantūros atvyko be įspėjimo. Pamaniau, kad revizitas. Tuo metu kaip tik turėjau gero vyno bonką, tai nutariau pavaišinti jo pavyzdžiu. Kai užbaigėm gerti vyną, Muelleris pasakė, kad buvo areštuotas Krakių miestelio mokyklos direktorius už priešvokiškas provokacijas. Mokykloje buvęs suvaidintas scenos veikalas, kuriame aktoriai dalyvavo su vokiečių karinėmis uniformomis ir veiksmas vyko su muštynėmis ir šaudymais. Tas vaidinimas įžeidęs vokiečių kariuomenę. Aš nieko panašaus nebuvau girdėjęs, todėl nieko negalėjau jam pasakyti. Prižadėjau pranešti vėliau, ką sužinosiu iš vietos. Atrodė, kad Muelleris dėl šito vaidinimo buvo rimtai susirūpinęs, nes kalbėdamas jaudinosi. Muelleriui išėjus paskambinau Krakių valsčiaus viršaičiui ir paprašiau sužinoti apie vaidinimą, kurio pasėkoje buvo areštuotas mokyklos direktorius. Viršaitis atsakė, kad apie vaidinimą mokykloje jis gerai žino, nes pats dalyvavęs kaip žiūrovas. Dėl šio veikalo suvaidinimo esą niekas nekaltas ir vaidinime jokio nusikaltimo prieš vokiečių kariuomenę nebuvo. Vienas mokyklos mokytojas surežisavęs scenai trumpą istorinį faktą iš 1919 metų, kai bermontininkai buvo okupavę Žemaitiją. Bermontininkai dėvėję vokiškom uniformom su rusų kariuomenės ženklais ir turėję vokiškus ginklus. Argi tas vaidinimas galėjo įžeisti vokiečių kariuomenę? Paskambinau Muelleriui ir pranešiau, kad turiu tikrų žinių apie Krakių vaidinimą. Jis greitai atėjo komendantūron. Papasakojau ką viršaitis kalbėjo ir dar nuo savęs papildžiau, kad man pačiam, tuomet dar jaunam karininkui su 1-uuju pėst. pulku teko dalyvauti žygyje prieš bermontininkus, kurie laikė užėmę Radviliškį, Šiaulius, Tauragę ir kitas Žemaitijos vietas. Taipogi teko matyti bermontininkus belaisvius, kurie dėvėjo vokiečių kariškas uni-

formas su rusų kariuomenės ženklais. Vokiečių kariška apranga ir ginklais bermontininkus aprūpino vokiečių geležinės divizijos vadas gen. Ruediger von der Goltz, kurio divizija tuomet stovyklavo Žemaitijoje. Tas istorinis vaidinimas negalėjo įžeisti vokiečių kariuomenės, pasakiau Muelleriui. Atrodė, kad Muelleris priėmė dėmesin mano pranešimą ir atsisveikindamas pasakė, kad šį reikalą patikrinsias. Pažadą išpildė ir už poros dienų mokyklos direktorių paleido.

Komendantūros sudaroma Vietinės Rinktinės kuopa prisipildė iki reikiamos sudėties. Savanorių buvo daugiau negu reikėjo. Atsimenu vieną savanorį, kuris su ašaromis prašėsi priimamas į kuopą, bet gydytojų komisija jo nepriėmė. Jis atvyko pas mane į butą ir prašė užtarimo, kad priimtu, net dovaną žadėdamas. Man buvo įdomu patirti, kodėl jis taip veržėsi į kariuomenę. Patariau atvykti po savaitės, o tuo tarpu paskambinau telefonu to savanorio valščiuon. Viršaitis paaiškino, kad tas vyras norėjo pabėgti nuo šeimos Yra mėgėjas nugerti ir padykinėti, nors turi žmoną ir 4 vaikus. Viršaitis patarė jo į kariuomenę nepriimti. Kai po savaitės tas savanoris pasirodė, paklausiau, kas globos jo šeimą? Atsakė, kad jis šeimos neturįs, bet kai pasakiau, kad turi žmoną ir 4 vaikus, vyrukas paraudo, kažką sumikčiojęs atsiprašė ir greitai pasišalino.

Kuopa buvo gerai apmokyta rikiuotės ir drausmės. Kartas nuo karto išeidavo į miestą su daina, nes kuopoje būta gerų balsų ir gerų dainininkų. Kuopos pasirodymas gatvėse kėdainiečiams darė gerą įspūdį. Žmonės būriuodavosi, teko nugirsti atskirus balsus šaukiant "valio", o jaunimas atsekdamas iki pat kareivinių. Ne visiems patikdavo kuopos pasivaikščiojimas po miestą su daina. Aiškiai jautėsi, kad vokiečiai kreivai žiūrėjo.

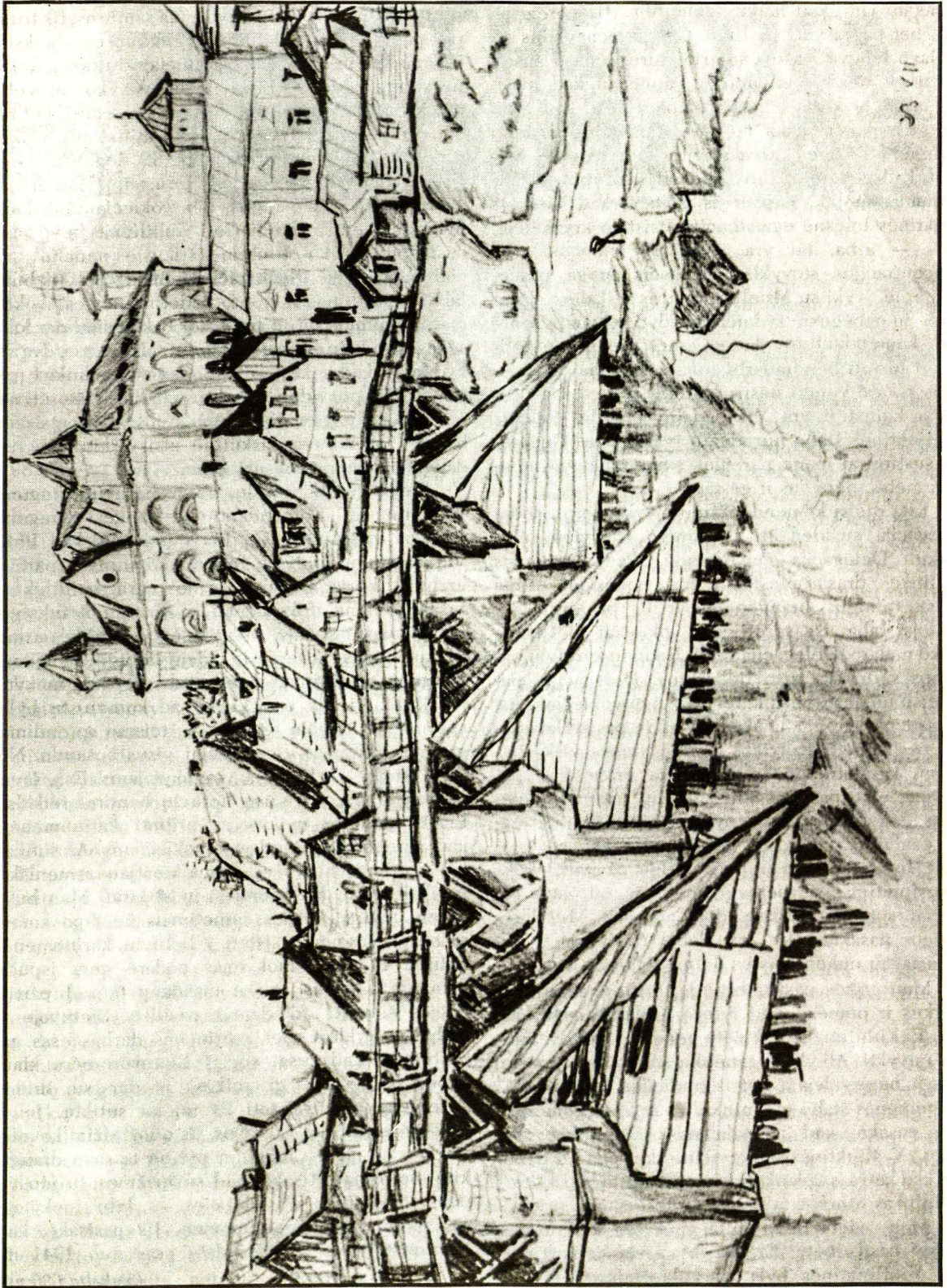
Gyvendamas Kėdainiuose be šeimos, turėjau sunkumų maitintis. Nuomojamo kambario šeiminkai neapsiėmė duoti maisto, nes buvo sunku gauti maisto produktų. Apskrities viršininkas Morkus patarė pasiteirauti valgykloje, kurioje maitinosi vokiečių valdininkai, Nuvykęs valgyklon pasiteiravau. Valgykloj vedėjas sutiko priimti maitintis, bet tam leidimą reikėjo gauti pas geštapo viršininką Muellerį. Kitą dieną pasiprašiau pasimatyti su Muelleriu. Papasakojau jam, kad neturiu kur pastoviai maitintis, todėl norėčiau gauti leidimą vokiečių valgykloje. Muelleris išskėtė rankas, sakydamas, kad jis apgailėstauja negalįs to padaryti ir pasiteisino, kad valgykla tik vokiečiams, "nur fuer Deutsche". Stebėjosi, kodėl nesimaitinu kuopos valgykloje, nes ten esąs geras maistas. Žodžius "geras maistas" pasakė, lyg pabrėždamas. Greitai supratau, kad

Muelleris žino apie kuopos maitinimą. Mat, prieš keleta dienų ūkininkas komendantūron buvo atvežęs vežimą lašinių, kuriuos atidaviau į kuopos maisto sandėlį. Kėdainiuose veikė toks lietuvių kariams šelpti komitetas, kuriam vadovavo ponias X (jos pavardės neatsimenu). Tos geradarės rūpesčiu kuopa ir gavo iš ūkininkų surinktų lašinių vežimą. Vežimas su lašiniaus buvo neuždengtas, važiuavo per visą miestą iki kareivinių, daug kas galėjo matyti. Be abiejonės matė ir geštapininkai, kurie dažnai slankiodavo gatvėse. Kai mano nuomojamo kambario šeimininkei papasakojau apie valgyklos ieškojimą ir nesuradimą, ji sutiko duoti maistą su tam tikra sąlyga. Buvau labai patenkintas, kad maitinimosi reikalą pavyko sutvarkyti.

Vieną vakarą adjutantas ltn. K. Rapšys atėjo į butą su pranešimu, kad jis matęs Muellerį su keletu ginkluotų geštapininkų sunkvežimiu greitai važiuojant stoties link. Jis spėjo, kad galėjo kas nors nutikti. Ltn. K. Rapšys buvo tarnavęs apskrities viršininku okupacijos pradžioje, tai turėjo patyrimo su vokiečiais. Jeigu kas nutinka, jie viešai reaguoja, tvirtino ltn. Rapšys. Dėl viso ko įspėjau komendantūros budintį karininką apie geštapo pajudėjimą. Tą pačią naktį apie 2 val. suskambėjo telefonas ir pabudino mane iš miego. Neskubijau kilti iš lovos, bet telefonas įkyriai skambėjo, tai pakėliau trūbelę ir išgirdau Muellerio balsą. Nepasiseikinęs, kaip kitais kartais, lyg rėkiančių balsu greitai išpylė, kad iš aerodromo pabėgo 4 jaunos žydaitės, kurios aptarnavo vokiečių lakūnus. Reikalavo tuojau siųsti būrį kareivių, pagelbėti policijai sugaudyti pabėgėles. Iš karto pasakiau, kad to padaryti negalėsiu, kadangi nesu policijos žinioje. Kas liečia kuopos veiksmus — įsakymus vykdu tik Vietinės Rinktinės vado, kurio štabas yra Kaune. Muelleris bandė aiškinti, kad V. Rinktinės kuopa esanti pagelbinė policija ir turėtų bendradarbiauti su vokiečiais. Atsakiau, kad man tai nėra žinoma. Geštapo kišimasis į kuopos reikalus man sukėlė nerimą. Nutariau nuvažiuoti Kaunan ir tuo reikalu pasiinformuoti. Kaune nieko nesužinojau, nes tą dieną nei Rinktinės vado nei štabo viršininko nebuvo. Iš štabo tarnautojų sužinojau, kad vadovybė turi daug bėdos su vokiečiais.

Grįžęs iš Kauno gavau telefonu pranešimą, kad vakare į Kėdainius atvyks gen. P. Plechavičius. Sutikti nereikės, tik jo laukti komendantūroje. Kaip tik tuo metu lankėsi gen. štabo plk. J. Rapšys, buvęs mūsų aviacijos štabo biršininkas.

M. Dobužinskis, Kėdainiai — tiltas (pieštukas) →

1125

Pasakiau jam, kad laukiu generolo. Jis norėjo išeiti, bet paprašytas pasiliko. Gen. Plechavičius atvažiavo lengva mašina šoferio vairuojama ir sustojo gatvėje ties komendantūra. Paprašiau, kad, mašiną pastatytų kieme, bet generolas sakė, kad greit turės išvykti, nes dar tą pat vakarą noris pasiekti Panevėžį. Pakviečiau vakarienės, bet atsisakė. Mačiau, kad generolas buvo didžiai susirūpinęs. Kalbėdamas su plk. Rapšiu jis išsitarė, kad Vietinės Rinktinės tolesnė egzistencija atsistojo kryžkelėje, arba — arba, tai yra, arba SS legionas, arba koncentracijos stovykla. Ta pačia proga pranešiau apie įvykį su Muelleriu, kuris reikalavo būrio kareivių pabėgusių žydaičių gaudyti ir man tvirtino, kad komendantūros kuopa esanti pagelbinė policija ir turinti bendradarbiauti su vokiečiais. Generolas patarė vengti nesusipratimų su geštapu. Kas liečia kuopą ji yra VR padalinys, todėl laikytis V. Rinktinės štabo nurodymų ir įsakymų. Generolas sustiprino mane pareigoje, nes tai buvo neramus metas, neramus ir geštapas.

Kitą dieną komendantūron atvyko dotnuviečių delegacija susidedanti iš kunigo ir dviejų ūkininkų. Delegacija nusiskundė, kad Dotnuvos apylinkėje drąsiai plešikauja rusų belaisviai. Atima maistą, pinigus, brangenybes ir dar primušą. Gyventojai labai išgąsdinti, nes vokiečiai plešikams nieko nedarą. Delegacija prašė lietuvių kareivių pagalbos sudrausti rusų belaisvius. Delegacijai pažadėjau nusiųsti būrį kareivių, jeigu vokiečiai leis. Tuojau paskambinau Muelleriui ir pasisiūliau užėiti pasikalbėti. Pakvietė užėiti. Nuėjęs viską pasakiau ką dotnuviečių delegacija pranešė ir paprašiau leisti pasiųsti būrį kareivių sutvarkyti plėšikus. Muelleris labai supyko ir piktai atmetė mano pasiūlymą. Esą tie rusų belaisviai ne plėšikai, bet pagelbinė policija. Jeigu pasitaiko koks nesusipratimas su vietos gyventojais, tai patys vokiečiai sutvarko reikalą. Išeidamas iš Muellerio įstaigos pasakiau, kad esu labai nusivylęs ir apgailėstavau nukentėjusius dotnuviečius.

Man grįžus paskambino apskrities viršininkas Morkus ir pranešė, kad rytoj į Kėdainius atvyksta gen. P. Kubiliūnas. Pakvietė generolą sutikti. Sutikau nuvykti. Atvykusį generolą sutikau su raportu, nors ir neprivalėjau, bet iš tradicijos, kaip buvusį kariuomenės štabo viršininką. Po raporto generolas man pasakė, kad išvykdamas į Kėdainius pranešęs V. Rinktinės štabo viršininkui plk. O. Urbonui, kad ketinąs aplankyti komendantūrą. Apskrities viršininkas Morkus ta proga suruošė šaunų priėmimą. Mano vieta buvo šalia generolo, tai turėjau progos pasikalbėti plačiau. Man rūpėjo sužinoti apie V. Rinktinės bylą su vokiečiais. Gen. Ku-

biliūnas šiuo klausimu buvo gana santūrus, tik trumpai pasakė, kad jis apie V. Rinktinę esąs aukštos nuomonės, nes esąs vienas iniciatorių tokią rinktinę steigti. Gen. P. Plechavičiui pavyko su wehrmachtu padaryti tinkamą lietuviams sutartį, bet naciai pradėjo trukdyti teisėtą V. Rinktinės veiklą, reikalaudami persiformuoti į SS legioną. Gen. Plechavičius kratosi tų SS formacijų. Dabar yra susidariusi rimta padėtis, nes vokiečiai reikalauja jų reikalavimus vykdyti. Gen. Kubiliūnas buvo labai susirūpinęs dėl V. Rinktinę ištikusios nedalios: naciai grasina gen. Plechavičiui konclageriu. Jis buvo labai susirūpinęs ir fronto padėtim, nes esą vokiečiai pralaimi visuose frontose. Paklausiau dar kaip sekasi jam kaip pirmajam tarėjui? Papurtė galvą sakydamas, kad sekasi nekaip, esą atėjo sunkus metas ir iškilo perdideli reikalavimai, kurių ištesėti neįmanoma. Su gen. Kubiliūnu nuoširdžiai atsisveikinau. Tai ir buvo paskutinis atsisveikinimas, nes daugiau niekur nebesusitikom.

Teko turėti reikalų ir su lietuvių saugumu Kėdainiuose. Komendantūroje linkėsi saugumo įstaigos viršininkas G., kuris pranešė, kad lietuvių saugumo policija surado komunistų partijos archyvą, kuriame buvo partijos narių vardinis sąrašas, asmenų dokumentai su foto nuotraukomis, antspaudai ir štampai. Po to, sekė keliolikos asmenų suėmimas, jų tarpe ir dviejų lietuvių mokytojų. Saugumo viršininkas norėjo tuos lietuvių mokytojus išgelbėti. Jis paaiškino, kad komunistų bylas sprendžia vokiečių teismas. Jų teismo sprendimas greitai vykdomas, dažniausiai visus sušaudo. Nebūtų išimties ir lietuviams mokytojams. Esą, savus reikia gelbėti, tai mūsų lietuvių bendras reikalas. Prašė tuos du mokytojus priimti kariuomenėn, kad nereikėtų atiduoti juos vokiečiams. Aš sutikau juos priimti, bet visų pirma norėjau asmeniškai pasikalbėti su kiekvienu iš jų atskirai. Man buvo įdomu patirti, kuriais sumetimais jie tapo komunistais ir ar norėtų įstoti į lietuvių kariuomenės dalinį? Pirmasis mokytojas padarė gerą įspūdį. Į mano klausimą atsakė maždaug taip. Į partiją įstojęs šiomet, norėdamas pasilikti Lietuvoje ir dirbti mokykloje, nes partiniams darbas esąs garantuotas. Kad rusai sugrįš Lietuvon nėra klausimo, o gyventi gi reikės, ir dar su šeima. Į lietuvių dalinį įstoti jis mielai sutiktų. Jeigu reikėtų kovoti dėl Lietuvos, jis nuoširdžiai kovotų. Paklausiau, ar jis anksčiau pažino tą savo draugą, kitą mokytoją? Atsakė, kad susipažinęs su juo tik dabar, kalėjime. Pasikalbėjęs su kitu mokytoju susidariau irgi gerą nuomonę. Jis pasisakė, kad komunistų partijos kandidatu esąs nuo 1941 m.

(Nukelta į 90 psl.)

Redaguoja —
S. Kaunelienė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMŲ TRIMITAS

Mielos Sesės ir Brangūs Broliai,

Vėl užskleidėme vieną lapą, vėl vieneri metai nuriedėjo praeitin. Vieni per tuos metus subrendome, kiti senstelėjome, o dalis brolių, sesių 1983 metų nebesulaukė. Ir LŠST nustojo ne vieno darbščių, pareigingų šaulių, dorų lietuvių patriotų. Jų pasigesime.

1982 metų įvykius metų gale plačiai aprašė, įvertino mūsų dienraščiai, jie suvedė 1982 m. politinį balansą.

Kuo ypatingi buvo jie mums ir mūsų Sąjungai? Svarbiausia, išrinkta nauja Sąjungos Centro Valdyba, kuri pradėjo gydyti kai kurias bylų padarytas žaizdas. Reikia geros valios ir takto, turime pamiršti save, galvoti tik apie Sąjungą. Jei LŠST nebūtų Lietuvos okupantui rakštis, nebūtų kaišiojami pagaliai į jos ratus, nebūtų kiršinimo. Sąjunga tremty išaugo, paplito keliuose kontinentuose, jos nariai dažnai dirba svarbius darbus platesniuose vandenyse, nekalbant apie lietuviškąją veiklą. Tad tęskime pradėtą darbą.

Ieškokime naujų kelių, naujų metodų, plėskime savo veiklą. 1983 metai — įvairių lietuvių tautai reikšmingų sukakčių metai. “Aušros” — pirmojo lietuviško laikraščio šimtmetis. 65-ri metai nuo Lietuvos Nepriklausomybės Akto paskelbimo. 60 metų kai buvo atvaduotas Klaipėdos kraštas. 10 metų “Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikai”.

Kiekviena šių sukakčių yra be galo reikšminga. Tai kertiniai akmenys lietuvių tautos istorijoje. Jei Jei ne dr. Jono Basanavičiaus “Aušra”, daugelis mūsų tautos patriotų nebūtų nusimetę lenkiško rūbo, nebūtų pasijutę esą lietuviais, įsijungę į kovą už lietuvių kalbą ir teises. Jei ne jie, tauta tebe miegotų giliu miegu ir lietuvių vardas būtų išnykęs. Šie metai — “Aušros” metai. Ano meto patriotų darbai bus tinkamai įvertinti, paminėti iš jų bus pasisemta tėvynės meilės.

Jei ne “Aušra”, nebūtų Lietuvos Nepriklausomybės Akto, nebūtų Lietuva prisikėlusį iš užmaršties ir griuvėsių, nebūtų tūkstančių nepri-

klausomoj Lietuvoj išaugusių lietuvių inteligentų, šių dienų politinio ir visuomeninio gyvenimo vadovų ir veikėjų.

Jei ne Klaipėdos krašto lietuvių patriotų noras prisijungti prie Didžiosios Lietuvos, jei ne sukilėlių gyvybių aukos, 1923 metų sausio 15 dieną Klaipėdos kraštas nebūtų prisijungęs prie savo naturalaus užnugario — Didžiosios Lietuvos, o nepriklausoma Lietuva, neturėdama savo lango į platųjį pasaulį, neturėdama savo uosto nebūtų taip greit ekonominiai sustiprėjusi. Nebūtų lėšų nepriklausomaj Lietuvoj plėsti mokyklų tinklą, statyti fabrikus, įmones, globoti sportininkus, išlaikyti tinkamoje aukštumoje mūsų konsulatus ir pasiuntinybes, ruošti inteligentų ir diplomatų kadrus, išlaikyti savo kariuomenę, kuri gyventojams teikė saugumo jausmą, o kaimynams neleido sauvaliauti.

Naujausia, bet nemažiau mums lietuviams reikšminga “Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos” sukaktis. Įsigilinkime į kiekvieną tos Kronikos puslapį. Pagalvokime apie ją leidžiančiųjų drąsą, pavojų nebijimą, nebijimą nei fizinių, nei dvasinių kančių. Tai okupuotųjų, persekiojamųjų už tėvynės meilę ir už tikėjimą pagelbos šauksmas. Bet ir kentėdami fizines ir dvasines kančias, jie nepalūžta. Jie tvirti savo tikėjime. Jie nepadlaidžiauja okupantui. Jie išgyvena tėvynę ir išeivijoj paplitusių mūsųose alkoholizmo ligą. Išgirskime jų balsą.

Štai, Juliaus Sasnausko iš Parabelio stovyklos širdies šauksmas, tilpęs “Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos” 54 numery:

“Šį šventą Visų Šventųjų vakarą aš norėčiau, atsiklaupęs ant kelių, sušukti savo tautiečiams, svo tautai: Kur eini, mano tauta?! Sutikčiau mirti čia nelaisvėje, kad tik mano brolių tautiečių rankose nebūtų stiklelio”. 1981 m. lapkričio 7 d.

“Ką aš galiu papasakoti apie savo pilką kasdienybę. Sunku gyventi toli nuo Tėvynės? O, taip! Nelengva apsieiti be sakramentų, altoriaus, na, ir vargonų? Žinoma! Nejauku jaustis nuolat apsupam — lyg erškėčių vainiku — penkiomis įvairios rūšies tvoromis. Aišku.

TĖVYNĖS REGĖJIMAS

Sapnuos tave jaunutę, gražią,
Kaip pirmą žiedą vis regiu —
Kaip tyrklaukiuose prie mirażo
Einu artyn, artyn einu . . .

Girdžiu tave — tai žemė šaukia,
Matau kasdien gausybėje žiedų!
Žinau, kur mano laimė laukia,
Po sugrįžimo į savus namus.

O motina prie lango rymo
Ir šluosto skepeta akis —
Krūtinėje toks skausmas imas —
Greičiau, sūnau, sugrįžk, sugrįžk . . .

Šiurena vėjas varpų dirvą,
Ir supasi kviečių laukai —
Prinokstant žemės vaisiaus laukia
Kas rudenį ir broliai ir tėvai.

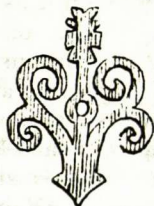
Kasdien tave, jaunutę, gražią,
Kaip pirmą žiedą vis regiu —
Kaip tyrklaukiuose prie mirażo
Einu artyn, artyn einu . . .

VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI

Tu esi man brangiausia pasauly,
Tu viena man tauta iš tautų!
Kur esu, kur einu ar keliauju—
Ant širdies ir ant lūpų tik tu!

Tu man rytmetį žodis pirmasis,
Naktį sapnas gražiausias visų—
Tavyje mano laimė ir džiaugsmas,
Tavyje tik aš pilnas esu!

Nėra žodžio vertingo kalboj
Proga šia pavadinti tave!
Tu verčiausia už tūkstančius
žodžių,
Mano laimės šalie — Lietuva!

UGNIES ŠAUKSMAS

Mano tėviškės žeme gimtoji,
Mano žaizdro gyvoji ugnis!
Aš šaukiu tavo amžiną dvasią—
Nepamiršk tu manęs, nepamiršk!

Prie liepsnelės mažos, ten, mažytės,
Sveikamarijos liejas skausmais . . .
Sunkūs žodžiai, maldoj vos pražydę,
Varsto žaizdą kančia ir vargais.

Man širdy dega toji liepsnelė,
Pulsas plaka šios žemės ritmu—
Ir save, ir namus, ir tą žemę
Aš vardais tais pačiais vadinu.

Mano tėvo šiaudinė trobelė
Ir jos žaizdro šventi pelenai—
Man į galvą ir širdį vis kala:
Tu čia augai, gimei, gyvenai . . .

Mano žemė — tėvynė gimtoji,
Mano žaizdro šventoji ugnis!
Aš šaukiu tavo amžiną dvasią—
Pasilik su manim lig mirties!

Bet žmogus — ne gyvulys, jis žino, jog geriau supančiotos kojos, negu pažabota dvasia. Neveltui šv. Povilas sako, jog Meilė padaro žmogų laisvą. Dėl to, žvelgdamas į praeitį, dabartį ir ateitį, aš galiu nemeluodamas tarti:

— Džiaukis, siela, atgavėjus, pareigą atlikus.

Kam gyvenimas — gavėnia, tam mirtis — Velykos!

Šauk Hosana! — kūno kančiai; Aleliuja! — mirčiai.

Išbučiuok nelaisvės pančius, jie — Apvaizdos kirčiai.”

Julius Sasnauskas ir jaunas kareivis Grigas, nesutikęs duoti bedievišką priesaiką okupanto kariuomenė, persekiojamas, niekinamas, mušamas, spardomas, kankinamas — nepalūžta. Jie ir daugelis Tėvynėj ir plačios “tėvynės” vergų stovyklose yra modernųjų laikų, dvidešimtojo amžiaus sužvėrėjusio žmogaus aukos. Tai mūsų tautos didvyriai — kankiniai. Jų kančios dažnai didesnės

nei pirmųjų amžių krikščionių, kurių kūnus draskė laukiniai žvėrys arenose. Modernųjų laikų kankinimo priemonės rafinuotesnės, kančios didesnės. Iki šio laiko lietuvių tauta turi tik vieną šventąjį Kazimierą, bet minių minias kankinių . . .

Minėdami įvairias sukaktis, ryžkimės atlikti didesnius, reikšmingesnius darbus. Siūlyčiau Sąjungai, su dalinių ir kuopų pagalba, apmokėti vieno “Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos” tomo išleidimą svetima kalba. Paskelbti konkursą veikalui apie šių dienų kankinius (romaną ar novelę) parašyti. Premijuoti straipsnius apie Klai-pėdos Krašto išvadavimą.

Kiekvienas asmeniškai įsipareigokim kovoti su mūsųose paplitusia alkoholizmo liga.

Mūsų eilės retėja, o darbų daugėja, bet norint dar labai daug galima padaryti. Tik sutartinai, su noru dirbdami, atliksime tai ką privalėtume padaryti. Mūsų tautos kankinių drąsa ir tautos meilė tebūnie paskata mums. □

KLAIPĖDOS KRAŠTO PRIJUNGIMO PRIE LIETUVOS 60-METIS

STASYS ŠIMOLIŪNAS

(Paskaita skaityta Detroite 1983 metų sausio 23 d., minint Klaipėdos Krašto prisijungimo 60-sias metines).

Šiandien noriu prisiminti tuos įvykius, kurie įvyko prieš 60 metų ir kurie laiko tekmėje blanks-ta atmintyje.

Klaipėdos kraštas yra maža dalis Mažosios Lietuvos. Kodėl toji dalis, kurioje gyveno lietuvių gentys: prūsai, kuršiai, dalinai sūdūviai, pavadinta Mažoji Lietuva — nežinau ir neradau įtikinančio išaiškinimo, nors tas pavadinimas ne naujadaras, o žinomas ir vartotas senuose raštuose. Ne bent faktas, kad kitas lietuvių genčių apgyventas plotas buvo valdomas didžiojo Lietuvos kunigaikščio ir tas plotas vadinosi Didžioji Lietuvos Kunigaikštija, tad, kad atskirtų kitą lietuvių apgyventą plotą, kurio nevaldė didysis Lietuvos kunigaikštis, imta jį vadinti Mažąja Lietuva. Mažoji Lietuva ploto apimtimi, ir gyvenviečių skaičiumi, anaipatol, nebuvo jau taip maža.

Visi gerai žinome Klaipėdos krašto geografinę vietą — Klaipėdos kraštas yra tik maža dalis Mažosios Lietuvos.

1918 metų sausio 8 dieną Jungtinių Amerikos valstybių prezidentas Thomas Woodrow Wilson paskelbė savo garsius 14 punktų, kurių svarbiausias buvo laisva tautų apsisprendimo teisė. Tai buvo akstinas 1918 metų vasario 16 dieną paskelbti Lietuvos Nepriklausomybės Aktą. Neatsiliko ir Mažoji Lietuva.

1918 m. lapkričio m. 30 d. Tilžėje buvo įsteigus Prūsų Lietuvos tautinė Taryba. (Įdomu, kad ji pasivadino ne Mažosios Lietuvos, bet Prūsų Lietuvos tautinė Taryba. Manychiau, kad pavadinimą nulėmė kaizerinės valdžios, tai visai lietuvių apgyventai vietai, duotas vardas Prūsija (Preussen). Tad, kad nebūtų painiavų apie kokį plotą kalbama, paimtas įprastas vartotas tos vietos pavadinimas. Pirmam pasauliniam karui baigiantis, Europos Rytuose kūrėsi naujos tautinės valstybės. Tarp jų ėjo grumtynės dėl krašto sienų. Ypač grobuoniška buvo mūsų, taip vadinama, "bro-

liška" Lenkija, kurios užnugary buvo Prancūzija. Prancūzija norėjo kad Lenkija būtų galimai didesnė ir galingesnė, kad padėtų Prancūzijai suvaldyti Vokietiją.

Mažosios Prūsijos Lietuvos Tautinė Taryba stengėsi įvykdyti savo lapkričio 30 d. nutarimą. Tas nutarimas skambėjo:

"Atsižvelgiant į tai, kad viskas, kas yra, turi teisę gyventi, ir į tai, kad mes lietuviai, čionai, Prūsų Lietuvoj gyvenantieji, sudarome šio krašto gyventojų daugumą, reikalaujame, remdamiesi ant Vilsono tautų apsisprendimo teisės, priglaidimą Mažosios Lietuvos prie Didžiosios Lietuvos". Kad tą priglaidimą atsiektų tos Tarybos delegacija, būtent, Gaigalaitis, Stiklorius, Simonaitis, Brakas ir Labrensas, nuvyko į Prancūziją, kur posėdžiavo Taikos konferencija, prašyti pagalbos Lietuvos reikalui. Teko smarkiai nusivilti. Jiems buvo pasakyta, kad Prūsų Lietuvoje germanizacija toli pažengusi, kad tas kraštas kultūringesnis negu Didžioji Lietuva ir todėl jis negali būti priskirtas prie mažiau kultūringo. Tai buvo užgaulus aptarimas, nes vos praėjus 30 metų, tie patys nugalėtojai aliantai, Mažąją Lietuvą atidavė rusų-mongolų malonei, o pastarieji kultūriniai stovi žemiau visų Europos tautų. Tie naujieji valdovai išžudė visus Mažajoje Lietuvoje rastus gyventojus. Tai pačiai delegacijai Paryžiuje buvo pranešta, kad Klaipėdos Kraštas esąs daugumoje apgyventas lietuvių, todėl jis išjungiamas iš Vokietijos ir kol jo priklausomybė bus galutinai aptarta, yra pavestas globoti Prancūzijai. Delegacija taip pat patyrė, kad Lenkija stengiasi Klaipėdą gauti sau, o jei ne į Lenkijos integralę sudėtį, tai bent globoti kaip Freištatą. Tam projektui pritarianti Prancūzija, bet dar prieštarauja Anglija. Grįžusi delegacija apie tai painformavo Lietuvos valdžią ir savo Tarybos narius.

Grėsė pavojus, kad nepriklausoma Lietuva praras savo pajūrį ir uostą. Mažlietuvių ir Šaulių Sąjungos eilėse kilo sumanymas Klaipėdos kraštą jėga prijungti prie Lietuvos, pašalinus prancūzų

įgulą ir vokiečių policiją.

Po delegacijos sugrįžimo, Klaipėdos Krašto lietuviai patriotai, susirinkę Šilutėje 1922 m. rudenį, įsteigė Mažosios Lietuvos Gelbėjimo komitetą. Komiteto pirmininku išsirinko Martyną Jankų. Visame Klaipėdos Krašte pradėjo steigti komiteto skyrius ir slapta juos ginkluoti. Tačiau klaipėdiečiai nesijautė esą pakankamai stiprūs, kad galėtų vieni nugalėti prancūzų įgulą ir vokiečių policiją. Klaipėdiečių sumanymui jėga išvaduoti kraštą šimtaprocentiniai pritarė ir pagalbą duoti sutiko Lietuvos Šaulių S-gos vadovybė. Tas komitetas ir Šaulių S-gos vadovybė kreipėsi į Lietuvos vyriausybę, prašydama pagalbos ir pritarimo.

Tuometinis ministeris pirmininkas Ernestas Galvanauskas sukilimui pritarė, ministerių kabinetas — nepritarė. Lietuva dar tebesitvėrė. Ji dar nebuvo pripažinta de jure, todėl sukilimas ir kova su vienu iš Alijantų galėjo būti jauna valstybei pražūtinga. Be to, ministerių kabinetas dvejavo dėl Vokietijos laikysenos sukilimo atveju. Bijoję, kad vokiečiai gali įsikišti į sukilimo malšinimą.

Kad patirtų Vokietijos pažiūras, Šaulių S-gos pirmininkas Vincas Krėvė Mickevičius, pasiėmęs du šaulius, kpt. Klimaitį ir Džiuvę, nuvažiavo į Berlyną. Privatiems asmenims tarpininkaujant pasimatė su Reicho kariuomenės vadu generolu Hans von Seeckt. Generolas jiems pasakė, kad vokiečiai į tą reikalą nesikiš. Vokiečiai nenorį, kad ten įsigalėtų jiems priešingi lenkai. Vokiečiai geriau norėtų, kad Klaipėda būtų Lietuvos valdoma. Jie tikisi, kad Klaipėdos Krašte likę vokiečiai nebus

skriaudžiami ir turės tokias pat teises ir lengvatas, kokias turės lietuviai Prūsų žemėse.

Paaškęjus situacijai su Vokietija, pradėta ruošti sukilimui. Ministeris p-kas E. Galvanauskas iš savo slaptų fondų davė pinigų, kad Vokietijoje slapta būtų nupirkta: 1500 šautuvų, 51 kulkosvaidis ir 1,5 milijonų šovinių. Bankininkas Jonas Vailokaitis sukilimui paaukojo 25,000 litų (Tuo metu vienas litas buvo vertas milijono vokiečių markių, kurios dar kursavo Klaipėdos krašte.)

Reikėjo skubėti, nes buvo gauta žinių, kad lenkai ketiną Klaipėdoje išlaipinti savo dalinius, kas vėliau ir pasitvirtino. Tą dieną kai prancūzai ir vokiečiai padėjo ginklus ir Klaipėda jau buvo sukilėlių rankose, į Klaipėdos uosto žiotis įplaukė du lenkų karo laivai. Sužinoję, kad jau šaukštai po pietų, tą pat dieną išplaukė atgal jūron.

1923 m. sausio 9 d. Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komitetas paskelbė, kad nuo šios dienos, t.y. sausio 9, perima Klaipėdos krašto galybę ir valdžią į savo rankas. Istoriniai ir oficialiai sausio 9-toji skaitytina sukilimo pradžia, tačiau tikrumoje sukilimas įvyko sausio 12-15 dienomis, nes tuo metu įvyko kovos. Pagaliau sausio 15 d. prancūzų įgula sutiko nebesipriešinti ir karo veiksmus sustabdyti.

Kadangi Lietuvos vyriausybė oficialiai sukilime nedalyvavo, todėl nei vienas aukštesnio laipsnio karys nesutiko sukilimui vadovauti.

Klaipėdiečiai vadovu buvo parinkę klaipėdiečių plk. Budrių, tačiau jis atsisakė. Lietuvos karo žvalgybos valdininkas Palovinskas sutiko sukilimui va-

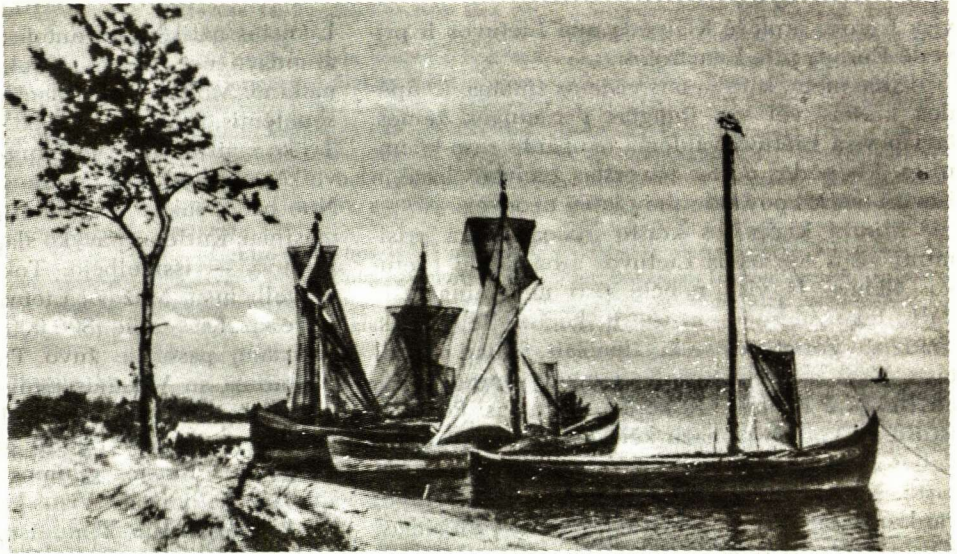

Vakaras Nidoje

Žvejų laivai rikiuojasi
Nidos pajūryje.

dovauti, palikdamas numatyto vado pavardę Budrius, sulietuvinęs ją į Budrys.

Sukilėlių ir Lietuvos Šaulių Sąjungos vadovybės ir Lietuvos vyriausybė suprato, kad be reguliarios kariuomenės pagalbos sukilimas nepasiseks. Šaulių S-ga verbavo savanorius savo tarpe, o kariuomenėje parinkimas vyko pusiau savanoriškai. Atrinkę numatytus karius, išrikiavę atsiklausdavo kas nenori eiti. Nenorinčių eiti nebūdavo. Visi kariai buvo aprūpinti civiliniais, gan menkais, šaltai žiemai ir pajūrio drėgnam orui nepritaikytais, rūbais. Visi į žygį vykstant kariai oficialiai buvo paleisti atostogų. Tad Lietuvos kariuomenei niekas jokių užmetimų negalėjo daryti.

Sukilime dalyvavo apie 500 kovotojų ir dvi artilerijos baterijos, kurių vienoje aš tamavau. Paskelbti, kad kariai paleisti atostogų, galima, bet kaip paleisti atostogų patrankas ir arklius? Kadangi niekas to klausimo nekėlė, problema buvo išspręsta.

Kovos prasidėjo sausio 12 d., tačiau kiečiausios kovos buvo sausio 14 ir 15 dienomis.

Kovose žuvo 20 kovotojų. Kiek buvo sužeistų nežinau, bet paprastai sužeistų būna du kart daugiau nei nukautų.

Kaip ir kiekvienoj kovoj nėra nieko romantiško. Nuovargis, išsekimas, nemiga, alkis, purvas, skausmas ir mirtis — tai ir visi kovos palydovai. Jei kova pralaimėta — depresija, jei laimėta — džiaugsmas. Šį kartą džiaugėsi ne vien kovos dalyviai, bet visas Klaipėdos kraštas ir visa Lietuva.

Prancūzų įgula ir vokiečių policija padėjo ginklus.

Turiu paminėti kovos dalyvių širdyse pasili-

kusį kartėlį. Pasibaigus mūšiams, buvo laidojami mūšio metu žuvę kariai. Laidotuvės atliekamos su tam tikromis apeigomis.

Tačiau šis sukilimas buvo slaptas ir itin slėpta Lietuvos kariuomenės dalyvavimas. Žuvusiųjų kūnai buvo nuvežti prie geležinkelio, pakrauti į prekinį vagoną, vagonas užplombuotas ir pasiųstas į Lietuvą, Kedainius. Ten nakties metu Kėdainiuose stovėjusio 2-o artilerijos pulko kariai žuvusius palaidojo parapijos kapinėse. Kapus atžymėjo numeruotais kuoliukais. Žuvusiųjų pavardės ir asmens žinios, pagal numeraciją, buvo laikomos pulko slapųjų dokumentų dėžėje. Tik 1926 metais ant jų kapų buvo pastatyti cementiniai kryžiuokai su jų pavardėmis ir laipsniais. Tik tada ir tokį gavo jie už savo žygį atpildą ir pripažinimą.

Sukilėliams Klaipėdą užėmus ir suformavus valdžią, Alijantai, ypač Prancūzija, užsigavo. Lietuva gavo ultimatumą: atstatyti buvusią tvarką, nuginkluoti sukilėlius, uždaryti sieną nuo Klaipėdos krašto ir neįleisti iš Lietuvos ginkluotų asmenų. Kad paremtų ultimatumą į Klaipėdą įplaukė du prancūzų ir vienas anglų karo laivai.

Imta derėtis ir po ilgesnių derybų, oficialia sutartimi su Alijantais Lietuvai buvo priskirtas Klaipėdos kraštas su gan plačia autonomija.

Kol Vokietijoje buvo demokratinė valdžia, tol tarp Lietuvos ir Klaipėdos krašto nesusipratimų nebuvo. Abi pusės laimėjo ekonominiai, gi uostas plėtėsi, kilo ir tarpo. Vokietijoje įsigalėjus nacionalsocialistams ir jiems kurstant Klaipėdoj gyvenančius vokiečius, buvo kilusių kivirčių, kurie laikui bėgant būtų išsilyginę. Tik Hitlerio noras valdyti

visą Europą atplėšė Klaipėdą nuo Lietuvos ir privedė Europą prie katastrofos.

Šiuo metu, kaip mums visiems žinoma, Klaipėdos kraštas vėl yra įjungtas į Lietuvos žemes, tačiau visa Lietuva valdoma okupanto ruso-komunisto. Klaipėdos uostas paverstas žvejybos baze, o Kuršių marios povandeninių laivų užuovėja.

Minint Klaipėdos krašto likimą, tenka prisiminti visos Mažosios Lietuvos arba Prūsų Lietuvos likimą. Iš visų genčių pati nelaimingiausia dalis teko sūduvių, prūsų ir kuršių lietuviams. Pradžioje grumtynės su kryžiuočiais, vėliau nelemtas 1709 metų maras. Nuo maro išmirė ištisos apylinkės ir nebuvo kas laidotų mirusius. Po maro ištuštėjęs kraštas pamažu kėlėsi. Iš kitos Lietuvos dalies atvyko gyventojų ir iš Vakarų — naujų kolonistų. Kraštas vis dar buvo lietuviškas ir lietuvių vardas oficialiuose dokumentuose buvo vartojamas. Kaip tai, preussische — litauische regierung ir panašiai, iki pat Pirmojo Pasaulinio karo. Tiesa, nuo Vokietijos Bismarcko laikų lietuviški pavadinimai ir vietovardžiai imta vokietinti, pridėdant ar nukertant galūnes, bet šaknys liko lietuviškos. Taip Tolminkiemis tapo Tolminkemen, Stalupėnai — Stalupenen, Gaigalat, Juozapat ir panašiai.

Mažoji Lietuva buvo pradininkė mūsų rašlivos ir literatūros. Visi gerai žinome Bretkūną, Mažvydą, Donelaitį, Kuršaitį ir kitus. Kas nežino Storastos — Vydūno, arba buv. užsienių reikalų ministerio Dovo Zauniaus. Jie visi mažlietuviai. Juk, kai bėgome per Mažąją Lietuvą, per paskutinį karą, visur galėjome susikalbėti lietuviškai. Tai buvo mūsų žemė, mūsų kraštas.

Baigiantis Antram Pasauliniui karui, rusai atkirto kelius iš Mažosios Lietuvos į Vakarų ir tame katile liko apie vienas ir trys ketvirtadaliai milijono žmonių. Laiveliais dar pavyko pabėgti daliai žmonių (pusei milijono ar panašiai) iš to katilo.

Likusius užtiktus gyventojus rusai kariai apiplėšė, atimdavo net dėvimus drabužius ir apavą. Visą naikino. Moteris, pradėdant paauglėmis ir baigiant senelėmis, prievartavo, o po to dažnai nužudydavo. Trūko maisto, miestuose butų, nebuvo kuro, nebeveikė vandentiekis, nebuvo ligoninių ir vaistų. Nuo bado, šalčio ir epideminių ligų žmonės mirė masiniai. Kuriems pavyko slaptai nuvykti į Didžiąją Lietuvą — išsigelbėjo. Tokių nuo bado ir ligų išsigelbėjusių Mažojoj Lietuvoje liko apie 170,000 asmenų. Kiti, apie 800,000 ar 900,000, tų visų žiaurumų pasėkoje žuvo. Tie išlikę 170,000 pagal susitarimą su Vakarais emigravo į vakarus. Labai mažas skaičius prisiplakėlių liko krašte.

Mažoji Lietuva liko be gyventojų. Rusai ją kolonizavo iš Rusijos gilumos ar net iš Mongolijos atvežtais kolonistais. Visus krašto vietovardžius pakeitė, pavadindami komunistų veikėjų ar savo generolų vardais, dažnai išgalvotais nieko bendro su krašto vietovardžiu ar istorija neturinčiais vardais. Be to, okupantai hegėdiškai skelbia, kad tai esanti nuo amžių rusų žemė.

Tikiu, kad ateis kančių galas ir žmonijos pabaisa, žiaurusis budelis — Rusijos komunizmas žlugs. Jo veiksmams šaukiasi dangaus ir žmonijos pasmerkimo ir bausmės. Kolonistai turės išsidanginti iš kur atėjo. Mažoji Lietuva vėl bus tuštuma. Į ją reikš pretenzijas Vokietija ir žinoma Lietuva. Kas turės daugiau teisių: ar per amžių amžius čia gyvenę lietuviai ar kelius šimtmečius kraštą valdę vokiečiai? Prieš 2000 metų panašų reikalą išsprėdė Aukščiausias Teisėjas tardamas: kas priklauso ciesoriui, atiduokit ciesoriui. Taigi, teisė ir teisybė mūsų pusėje. Grįš į Vakarų pasitraukę Mažosios Lietuvos gyventojai ar jų ainiai, kurie ir dabar sielojasi savo krašto likimu. Ateis jiems vėl pagelbon Didžiosios Lietuvos broliai ir sesės.

□

Pagalvok!

*Ten griuvo mūrai, šiaudinės degė grįčios,
Miškuose medžiai virto iš šaknų,
Per kraštą, mano kraštą Balto Vyčio
Banga, liepsnos ir kraujo, riedėjo iš rytų.*

*Pakilo vyrai irėjo gretų gretos
Ne su ginklu ryžtingai prieš,
Ne ištisa vora — pavieniai, pasimėtę
Patraukėm iš namų, kur — tik likimas neš.*

*Išklydom iš namų, išėjom į pasaulį
Ir motinos žegnojo, kiti išvykom nežinia.
Ir nuo tada rytuose saulė leidos,
O vakaruose trypčiojom mes, palaida minia.*

*Neliko betgi tėviškė viena tarp svetimų —
Paliko tie, kuriuose ryžtas degė,
Kuriuos ir s auja gimto namo pelenų
Vistiek į kovą už tėvynę vedė.*

IŠ LŠST CENTRO VALDYBOS VEIKLOS

LŠST Centro Valdyba, reziduojanti Čikagoje, 1982-ųjų metų savo baigiamuose posėdžiuose, tarp kitų Sąjungos bendrinės ir dalinių veiklos koordinacinių klausimų, aptarė kai kuriuos sekančių metų šauliškųjų pasireiškimų organizavimo reikalus.

Žvelgiant į 1983-sius Naujuosius Metus nutarta:

— Esant palankiom sąlygom, vasaros metu organizuoti atskiras, bent savaitgalio, šaulių moterų bei jaunųjų šaulių stovyklas.

— Gegužės mėn. 15 d., Čikagoje, Šv. Kazimiero kapinėse, surengti ROMO KALANTOS mirties metinį paminėjimą, kviečiant į jį jaunimo, k.a., skautų, ateitininkų, studentų organizacijas ir visuomenę.

— 1983-siais metais Sąjungos Kultūrinės stovyklos nerenkti. Vietoje to, paraginti visus šaulių dalinius — jų narius, kad kuo skaitlingiausiai dalyvautų LB-nės Čikagoje rengiamose Lietuvos DIE—NOSE ir, ta proga, Šaulių Namuose, surengti su atvykusiais šauliais, šauliškosios ideologijos temomis pokalbį-paskaitą.

— Surengti supažinimo popietę su 1982-siais metais Šaulių Sąjungos išleistais leidiniais-knygomis ir, atskirai — su Lietuvos Žemėlapiu. (A. Gustaičio).

— LŠST Statuto Komisijoje aktyviai tęsti, kruopštumo ir daug pastangų reikalaujanti, Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje Statuto pakeitimo bei papildymo projekto darbą.

— Pagal galimybę, finansiniai remti mūsų veiksmų, kultūrinių institucijų bei organizacijų bendrinius Lietuvos laisvini-mo darbus, lietuviybės palaikymo, kultūros, švietimo, knygų leidimo, spaudos bei radio bangomis informacinius didesnis užsimojimus ir raginti, atskirose

vietovėse šaulių dalinius prie šios pamos prisidėti.

— Į Centro Valdybą kooptuoti Spaudos bei Informacijos Dalies Vedėjo pavaduotojo pareigoms "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos narį j.š. J. PAŠTUKĄ.

— Surengti visasajunginės apimties, tarpuoipines bei individualias 1983-ųjų metų vyrų — moterų grupėse šaudymo varžybas.

— Centro Valdybos išdui papildyti, čia išvardintų metinių užsimojimų įgyvendinimo reikalams, rudenį surengti Šaulių namuose renginį su menine programa, vaisėmis ir šokiais.

Informacijos Tarnyba

"Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinėje

Jau anksčiau buvo skelbta "V.D." šaulių rinktinės skirtos aukos 1982 metų užbaigimo proga. Čia trumpai paduodama, kiek ir kam rinktinė aukojo 1982 metais: Laikraščiams 315 dol., knygoms leisti 187 dol., lietuviškoms radio programoms 425 dol., ansambliams — Operai ir Dainavai 340 dol., Lituanistinėms mokykloms ir Lituanistinės katedros įsteigimui 1000 dol., Balfui 50 dol., Altai 300 dol., Pasaulio lietuvių dienų ruošimui 500 dol., Lietuvių kultūros muziejui 40 dol., Jaunimo centrui 40 dol., Etninių grupių valdybai 25 dol., Tautinių šokių institutui 40 dol. šalpai 350 dol., Šaulių sąjungos fondui 100 dol. iš viso 1982 metais įvairiems lietuviškiems reikalams paaukojo 3892 dol.

Gruodžio 18 d. "V.D." šaulių rinktinė Chicagoje, savo Namuose buvo surengusi prieškalėdinį subvėmimą — bendras kūčias. Žmonių atsilankė apie 200. Dalyvavo ir Centro valdybos pirmininkas su poniam bei kiti valdybos nariai.

Scenoje graži šiaudinukais papuošta eglutė. Kūčių valgiais apdėti stalai, papuošti kalėdinėmis gėlytėmis ir degančiomis žvakėmis. Kiekvienoj lėkštėj plotkelė ir rutos šakelė. Tik įėjus jau pajunti kūčių nuotaiką. Pobūvį pradėjo ir visus pasveikino vicepirmininkas J. Mackonis, linkėdamas linksmų ir laimingų Kalėdų. Susikaupimu pagerbti mirusieji. Kun. Kereilis pasveikino ir sukaldėjo invokaciją. Pasidalinant plotkelėmis sveikino vieni kitus, linkėdami linksmų švenčių ir kitokių gėrybių. Svečiams kiek pasisotinus vyko meninė programa, kuriai vadovavo kultūriniam reikalams valdybos narys J. Petruskas. Eilėraščių "Kalėdos" padeklamavo A. Latonienė, T. Serapinienė scenai pritaikytą vaizdelį "Per daug kalėdų" atliko: I. Serapinas, T. Serapinienė, S. Stanaitis ir V. Šadauskas. Salei pritariant, dar sugiedotos dvi kalėdinės giesmės: Sveikas Jėzau ir Gul šiandieną. Pora valandų pasivaishinę ir pasikalbėję, vieni kitiems linkėdami linksmų švenčių pradėjo skirstytis namo.

Metų bėgyje šaulių nemažai buvo surengta įvairių minėjimų, pramoginių renginių ir išvykų. Tačiau, kartas nuo karto pasitaiko ir labai liūdnų, skaudžių, atsitikimų. Beveik prieš 2 metus lėktuvo avarijoje žuvo jaunas šaulys, rinktinės narys Kęstutis Petruskas. Jo tragedija skaudžiai sukrėtė ne tik tėvus, bet šaulius, jo draugus ir daugelį pažįstamų. Ir štai, per šias 1982 m. kalėdas, staiga mirė jo motina Salomėja Petruskienė. Ji buvo veikli šaulė, apie 10 metų buvo šaulių moterų vadovė. Priklausė ir kelioms kitoms organizacijoms. Lietuvių Šv. Kazimiero kapinėse Chicagoje iškilmingai palaidota 1982 m. gruodžio 29 dieną. Išsėkis miela, sese, ramybėje. O Tavo gyvenimo draugui Juozui ir kitiems artimiesiems nuoširdi užuojauta.

P. Venclova

*Paliko motina išsaugoti gimtines dūmus
Ir senas tėvas saugo arimus.
Paliko brolis — už tėviškės rytojų grumias,
Sesuo, kad jungtų mišką ir namus.*

*Ir auga ten gal naujas kryžių miestas,
O kritusius apverkia tik rytmečio rasa.
Gyvųjų rankos ne maldom ištiestos,
Ne asmens naudai ten gyva dvasia.*

*Pakilę iš kapų Nežinomi Kareiviai
Vėl savanorių kelių rodo broliams ir vaikams,
Kad nebelauktų susigūžę bailiai
Kokį likimą tėviškei kiti nulems.*

*Mes jaučiame visi tą kraujo ryšį
Ir širdys kalba kartais atvirai:
Ar bepriūms tėvynė, kai sugrįši?
Ir pagalvok — ką tėviškei išlaisvint padarei.*

1946.3.13 d.

kpt. Juozas Šukys

A.A. kpt. Juozo Šukio eilėraščių skaitė Gunda Kodatienė "Aušros" šaulių kuopos lapkr. 14 d. suruošto Kariuomenės šventės renginio proga, Miami, Fla.

Kaišiadorių Moterų šaulių būrys 1933 metais. Būrio valdyba: pirm. Ona Šostakienė, Merkienė, Žutaitienė, Tanaravičienė.

KLAIPĖDOS KRAŠTO ATVADAVIMO MINĖJIMAS

Sausio 16 d. Čikagoje buvo prisiminta Mažoji Lietuva ir Klaipėdos krašto atvadavimo 60 metų sukaktis.

Už kenčiančią Lietuvą ir žuvusius už Lietuvos laisvę, 10 val. 15 min. kun. Borevičius atlaikė iškilmingas pamaldas Tėvų Jezuityų koplyčioje. Giedojimo solistė G. Mažeikienė. Mišių auką nešė, tautiniais rūbais pasipuošusi, R. L. Bendruomenės atstovė j. š. Irena Pranskevičienė ir jūrų šaulių kpt. Br. Kristopaitis. Po pamaldų buvo iškilmės prie Žuvusiems už Lietuvos Laisvę paminklo, kurias pavedė š. inž. Kazys Oželis. Buvo iškilmingai pakelta Lietuvos vėliava, sugiedotas Tautos himnas, mjr. J. Tapulionis uždegė aukurą, asistuojant E. Vengianskui ir J. Mikuliui. Kalbėjo LŠST pirm. K. Milkovaitis. Taip pat buvo padėtas vainikas ir R. L. Bendruomenės Čikagos apygardos pirmininko inž. Stasio Dubausko, asistuojant tautiniais rūbais pasipuošusių lietuvačių, Pocienės ir Pranskevičienės. Prie paminklo iškilmės buvo baigtos giesmės Marija, Marija.

1 val. p.p. iškilmės buvo tęsiamos Šaulių namuose, kurias pavedė jūrų šaulių vadovas Ed. Vengianskas. Dalyvavo Lietuvos kariuomenės savanoriai — kūrėjai, ramovėnai, "Vytauto D." Šaulių rinktinė, "Gen. Daukanto" ir "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopos ir R. L. Bendruomenės vidurio vakarų apygarda su savo vėliavomis. Sugiedojus Lietuvos himną, kun. Borevi-

čius sukalbėjo invokaciją, atsistojimu buvo pagerbti žuvę už Lietuvos laisvę kariai ir šauliai, bei dalyvavę minėjime Klaipėdos krašto atvadavimo keturi kovų dalyviai. Toliau sekė turininga Algio Regio paskaita.

Meninėje dalyje solistė Aldona Bun-

tinaitė, akompanuojant Lilijai Šleiterytei, padainavo 3 mažlietuvių dainas, o susirinkusiems nenustojant ploti, dar ir ketvirtą. Solistei ir akompaniatoriui buvo įteikta gyvų gėlių. Pabaigoje buvo sugiedota Lietuviais Esame Mes Gimę...

S. Paulauskas

"Palangos" jūros š. kuopos, St. Petersburg, Florida, per Lietuvos Kariuomenės Atkūrimo minėjimą valdyba ir nariai. Iš kairės: Antanas Budrikis, Jonas Butkus, Emilija Lungienė, Stepas Lungys, Vera Budrikienė, Aleksandra Lukienė, Antanas Lukas, Viktoras Baranauskas ir Baranauskienė. Nuotraukoje trūksta Mykolo Karaičio.

Kaišiadorių šaulių Moterų būrio valdyba 1933 m.: Tanaravičienė, Merkienė, Žūtautienė, pavadė praleista ir pirmininkė Ona Šostakienė.

ST. PETERSBURG BEACH, FLA., ŠAULIŲ KP. VEIKLA

Lapkričio 3 dieną "Palangos jūros šaulių kuopa sušaukė savo visuotiną susirinkimą, kuriame buvo nutarta lapkričio 17 dieną suruošti vasaros užbaigimo sezoninį grybų pikniką. Diena ir oras buvo labai gražus ir piknikas buvo pasisekęs, nors publikos nebuvo per daug, tačiau visi vaišinosi kuopos parengimų vadovės Veros Budrikienės ir Aleksandros Lukienės paruoštais pietumis. Be eilinės publikos, piknikan atsilankė ir visiems gerai pažįstamas, didis Lietuvos sūnus, prelatas Jonas Balkūnas, kuris ir atatinamą pie-

tums maldą sukalbėjo, kas rodo, kad prelatui šauliai yra prie širdies.

Šiandieną, dėka sumanaus pirmininko Viktoro Baranausko ir valdybos, kuopa auga narių skaičiumi ir veikla. Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjime kuopa pasirodė pilname sąstate su vėliavomis, kas davė progos publikai pamatyti, kad kuopa yra tinkamose rankose ir tinkamai tvarkoma. Artimiausiu laiku yra numatyta praveisti kuopos šaudymo pratimus, kuriuose galės dalyvauti ir nešauliai. Piknikas buvo baigtas su daina, muzika ir šokiais taip, kad publika skirstėsi nenomomis į namus.

Šaulys Antanas Budrikis

"D.L.K. VYTENIO" ŠAULIŲ KUOPOS, MELBOURNE, AUSTRALIJOJ MADŲ PARODA

1982 m. lapkričio 20 d., 7 v.v. Lietuvių Namuose "Vytenio" šaulių kuopos Moterų sekcija suruošė madų parodą. Į parodą susirinko 120 žiūrovų. Sekcija siekė sutraukti kuo daugiau jaunimo ir vyresniųjų, todėl įėjimas buvo veltui.

Vainikais ir rožėmis papuoštame takelyje madas demonstravo jaunos ponios ir panelės. Demonstravo ir vyresnio amžiaus ponios, kurios galėjo pasididžiuoti savo grakščiomis figūromis. Buvo modeliuojami įvairūs rūbai, pradedant naujausių

"Palangos" j. š. kp. Floridoje valdyba Pirmoje eilėje iš k.: parengimų vadovė Vera Budrikienė, moterų vadovė Medelin Baranauskienė. Antroje eilėje iš k.: vic. pirmininkas Stepas Lungys, vykdomasis vicepirm. Antanas Budrikis, pirmininkas Viktoras Baranauskas, valdybos narys Jonas Butkus, sekretorius Vincas Jonikas.

madų maudymosi kostiumais, baigiant puošniomis vakarinėmis suknelėmis. Po modeliavimo norinčios galėjo patinkamų modelius nusipirkti už pusę kainos. Daug darbo šią parodą organizuojant įdėjusi šaulė Marytė Šidlauskienė buvo patenkinta, nes pardavė daug rūbų.

Buvo ir laimės šulinys, turtingas ir gerai paruoštas L. Lipkavičienės. Vakariene paruošė E. Lipčienė, talkinama S. Červinskienės, M. Leudinskienės ir E. Gabrielaitienės. Svečiai buvo vaišinami bulviniiais blynais ir varškėčiais.

Svečius pasveikino Moterų sekcijos vadovė E. Lipčienė. Ji pasidžiaugė matydama tiek daug jaunų, gražių veidų. Ji kvietė juos įsijungti į šaulių eiles, kad pasenusius ir senstančius būtų kas pavaduoja. Iš kuopos išdo pirmininkas S. Lipčius sporto klubui "Varpas" įteikė \$50 čekį.

Šokiams grojo šaulių kuopos džazo orkestras, vadovaujamas J. Macijausko, padedant E. Baltučiu ir jauniausiam kuopos šauliui Arūnui Bruožiu.

Be vyrų talkos moterys būtų pražuvusios. Sunkiausias darbus dirbo Kultūros ir parengimų vadovas J. Kvietelaitis, ūkio skyriaus vedėjas J. Zonius ir p-nas Šidlauskas. Jiems širdingas acių. Šauliškas acių gerbiamai p-niai O. Pocienei, kuri pynė vainikus ir jais išpuošė modeliutojų taką. Acių visiems prisidėjusiems prie šio sėkmingo renginio.

Švenčiant Kariuomenės šventę, kuopos šauliai su tautine ir šaulių vėliavomis dalyvavo pamaldose. Kuopos p-kas S. Lipčius, lydimas dviejų šaulių ir kuopos garbės šaulys A. Uselis padėjo prie Žuvusių karių paminklo nuo šaulių ir ramovėnų vainikus.

E.L.

AUŠROS ŠAULIŲ KUOPOS MIAMI, FLA. RUDENINĖ VEIKLA

Tautos Šventės Minėjimas

Rugsėjo mėn. 12 d. kuopa suruošė Miami visuomenei iškilmingą Tautos Šventę su pamaldomis bažnyčioje ir minėjimu Miami Lietuvių Klube. Minėjimas buvo trumpas, įvairus ir įdomus. Nors ir vasaros metas, tačiau atsilankė apie 100 asmenų.

Kariuomenės atkūrimo Minėjimas

Lapkr. 14 d. suruoštas Kariuomenės Atkūrimo minėjimas, taip pat su pamaldomis šv. Petro ir Povilo bažnyčioje, kurioje šauliai dalyvavo su Amerikos, Lietuvos ir šaulių vėliava. Dr. kun. Andriška atlaikė pamaldas ir pasakė tai dievai pritaikytą pamokslą. Salėje atidaromą minėjimo žodį pasakė klubo pirm. Dr. Albinas Liaugminas pakviesdamas minėjimą vesti "Aušros" šaulių kuopos pirm. Mykolą Vitkų, kuris po trumpo žodžio paprašė įnešti vėliavas. Iškvietos dr. Valerija Norvaišienė, Sofija Šeputienė ir Agutė Šatienė sugiedojo Amerikos himną. Akomponavo muz. Danutė Liaugminienė. Minutės susikaupimo tyla pagerbti žuvusieji už Lietuvos Laisvę. Sav. Kūrėjams, Jonui Karveliui ir Vladui Šapėnui, prisegtos gyvos gėlės.

Svečias iš Juno Beach, ats. kpt. Zigmas Strazdas, skaitė paskaitą pabrėždamas Lietuvos kario didelę auką savo krašto laisvę apginant. Gunda Kodatienė paskaitė buv. šaulių bičiulio a.a. kpt. Juozo Šukio eilėraštį "Pagalvok". Minėjimas baigtas Tautos himnu. Pirm. Myk. Vitkus padėjo visiems programos išpil-

1982 m. lapkričio 20 dieną "Vytenio" šaulių kuopos pirmininkas S. Lipčius, įteikė \$50 čekį klubo "Varpas" pirmininkui, o Moterų vadovė S. Lipčienė tarė sveikinimo žodį. Kaip ir kitos šaulių kuopos, taip ir Australijos šauliai remia jaunimą.

dytojams ir atsilankiusiems svečiams. Minėjime dalyvavo virš 120 asmenų.

Kuopos Visuotinas Susirinkimas

Lapkr. 21 d. klubo patalpose įvyko visuotinas "Aušros" šaulių kuopos susirinkimas, kurį pravedė pats kuopos pirm. Mykolas Vitkus. Praėjusio susirinkimo protokolą perskaitė kuopos sekr. Petras Šilas. Gunda Kodatienė patiekė šaulių ideologijos minčių, paskaitydama ištrauką iš Vlodo Pūtviuo raštų. Pranešimus iš kuopos veiklos padarė pirm. M. Vitkus, ir išdo stovio išd. Ona Šilienė. Garbės teismo pirm. Juozas Gruzdas pranešė, kad kuopoje jokių skundų bei nesutarimų nebuvo. Perrinkta ta pati valdyba su papildymu Ypolitu Jokša ir Petru Skikūnu. Vytautas Moziliauskas siūlė panagrinėti galimybę nuosavybės įsigijimo. Pora atsilankiusių į susirinkimą paliko kuopai didesnes aukas. Kario žurnalui paskirta auka 25 dol.

Šauliškas Parengimas

Gruodžio 9 d. kuopa suruošė klube parengimą į kurį atsilankė virš 80 asm. Keistutis Kodatis parodė skaidres iš kelionės po Portugaliją, Ispaniją, Moroką ir Prancūziją. Gunda Kodatienė jas aptarė. Po to visi buvo pavaišinti skaniais pietumis, kuriuos paruošė dr. Valerija Norvaišienė su talkininkėmis, Ona Juodikienė, Valerija Jokšienė ir Gunda Kodatienė. Petras Šilas paruošė turtingą loteriją. Kuopos pirm. Mykolas Vitkus padėjo visiems parengimo talkininkams ir atsilankiusiems dalyviams, o dr. V. Norvaišienė, už nuolatinę talką šauliams, buvo apdovanota iš Moroko atvežtu suvenyru žalvario taca su virduliu. Tos dienos varduvininkės dr. Valerijai Norvaišienei, Valerijai Jokšienei ir Valerijai Šukienei buvo prisegtos gyvos gėlės ir sudainuota Ilgiausių metų.

K.

KLAIPĖDOS KRAŠTO ATVADAVIMO MINĖJIMAS DETROITE

Klaipėdos krašto prie Lietuvos prisijungimo 60 metų sukakties minėjimas įvyko sausio 23 d. šv. Antano parapijoje tokia tvarka:

10:30 val. parapijos bažnyčioje kun. Alfonsas Babonas už Klaipėdos atvadavime žuvusius savanorius atnašavo šv. mišias ir pasakė šiam minėjimui pritaikytą pamokslą. Mišiose dalyvavo organizacijos su šiomis vėliavomis: Amerikos, Lietuvos, Kūrėjų-savanorių "St. Butkaus" šaulių ir "Švyturio" jūrų šaulių kuopų ir Dariaus-Girėno" klubo. Auką prie altoriaus nešė Klaipėdos krašto vaduotojai Jonas Mikalavičius ir Bronius Tatarūnas. Mišių metu parapijos choras, vadovaujamas muz. St. Šližio, giedojo šias giesmes: Štai ateinam prie altoriaus, Garbė Dievui aukštybėse, Išklausk Lietuvos, Šventas ir Garbė Tau, Tikėjimo paslaptis, Skiemonių Marija ir Neapleisk Aukščiausias. Pirmųjų šešių muz. žodžiai, arba pritaikymas muz. St. Šližio, o paskutinioji muz. Č. Sasnausko.

Akademija ir meninė dalis buvo atlikta parapijos salėje. Atidarė ir žodį tarė Klaipėdos krašto vaduotojas ir keleto organizacijų pirmininkas Vincas Tamošiūnas. "Švyturio" kuopos šauliui Juozui Kinčiui vadovaujant, buvo įneštos į salę bažnyčioje dalyvavusios vėliavos.

Sveikino ir birutiečių vardu žodį tarė Cicilija Balsienė, kuri, Julijai Žebraitytei asistuojant, Klaipėdos krašto vaduotojams prie krūtinės prisegė lietuviškų spalvų rožytes su kaspinėliais: P. Bliūdžiui, J. Mikalavičiui, St. Šimoliūnui, Br. Tatarūnui ir V. Tamošiūnui.

Klaipėdos krašto vaduotojas ir Kūrėjas-savanoris, ats. kapitonas St. Šimoliūnas buvo pakviestas skaityti paskaitą. St. Šimoliūnas savo paskaitoje papasakojo ne tik Klaipėdos krašto prie Lietuvos prisijungimo aplinkybes ir dėl jo kovas, bet nemažai žinių pateikė ir apie Prūsų bei Mažąją Lietuvą, kuri po II Pasaulinio karo liko atiduota rusams. Paskaita truko virš 30 minučių, buvo gerai paruošta ir įdomi (talpinama šio "T.T." puslapiuose).

Po paskaitos, muz. St. Šližio vadovaujamas Detroito moterų vokalinis kvartetas, susidedęs iš Birutės Januškienės, Česlavos Plūrienės, Natalijos Šližienės ir Aldonos Tamulionienės, padainavo šias dainas: Į dainą aš jausiu — muz. Z. Venckaus, Už Jūrų, už Kalnų (ištrauka iš operos "Dana") — muz. J. Gaidelio, Saulėlydis tėviškėje — muz. B. Gorbulsio. Svečiai kvarteto padainuotomis dainomis buvo sužavėti ir savo ilgais plojimais išprašė dar vieną dainą bisui. Buvo

padainuota Lino žiedas — muz. J. Švedo. Kvarteto moterys dėvėjo ilgais juodais sijonais, baltom palaidinukėm ir buvo pasipuošusios gintaro karoliais ir joms tas labai tiko.

Klaipėdos krašto vaduotojai, kurių yra penki, muz. St. Šližį ir jo kvarteto moteris apjuosė gražia lietuviškų ornamentų juosta. Buvo sugiedotas Lietuvos himnas ir vėliavų išnešimu buvo baigtas minėjimas. Minėjime dalyvavo apyplinė parapijos salė. Po akademijos, mokyklos klasėje, birutietės ir šaulės pavaišino kavute, sumuštiniais ir pyragais programos atlikėjus ir svečius.

"Švyturio" Jūrų Šaulių Kuopos Detroito Metinis Visuotinas Susirinkimas

Susirinkimas įvyko sausio 23 d. šv. Antano parapijos salėje po Klaipėdos krašto prie Lietuvos prisijungimo minėjimo. Susirinkimą atidarė, žodį tarė ir pristatė susirinkime dalyvaujančius svečius, buvusį LB JAV Krašto valdybos pirmininką Vytautą Kutkų ir LB Detroito apylinkės valdybos pirmininką Joną Urboną, kuopos pirm. Br. Valiukėnas. Buvo įnešta

kuopos vėliava ir pagerbti mirusieji.

Susirinkimui praversti pakviesti: Albertas Misiūnas ir svečias iš Floridos Alfonsas Šukis — pirmininkais ir Antanas Vaitėnas — sekretoriumi. Kuopos valdybos pranešimus padarė: kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas, kuris suglaustai ir išsamiai nušvietė atliktus kuopoje darbus ir po pranešimo pristatė į kuopą grįžusį narį Romą Macionį, kuriam visi dalyviai paplojo. Po pirmininko pranešimus padarė kiti valdybos nariai: vicepirmininkas Mykolas Abarius, išdininkas Vincas Rinkevičius, spaudos informacijos vadovas Petras Bukšnis, Pilėnų statybos vadovas Antanas Šiurkus, ūkio vadovas Juozas Kinčius, moterų vadovė Angelė Buksnienė.

Revizijos komisijos aktą ir Garbės Teismo pirmininko K. Daugvydo, jam negalint atvykti, pranešimą perskaitė Albertas Misiūnas. Pranešimai buvo išdiskutuoti ir priimti.

Kuopos valdybos pirmininku dviem metams perrinktas Bronius Valiukėnas. Į Valdybą išrinkti: Mykolas Abarius, Antanas Vaitėnas, Vincas Rinkevičius, Antanas

"Stasio Butkaus" kuopos Detroito šaulė Antanina Jonynienė prie savo darbo šiaudinukais papuoštos egltės. Nuotrauka š. Kazimiero Ražausko

“Juozo Daumanto” š. kp. valdyba. Iš k. sėdi: garbės šaulys Kazys Karuža, pirm. inž. Juozas Ruokis, Moterų vadovė Judita Paškauskienė ir sekr. Vladas Račius. II eilėj išd. Jonas Avizienis ir vicepirm. Juozas Dzenkaitis.

Sukauskas, Stasys Šližys, Petras Bukšnis, Balys Telyčėnas, Antanas Šiurkus, Albinas Grigaitis, Petras Jočius, Juozas Kinčius ir Liudas Selenis. Moterų vadovė — Angelė Bukšnienė ir padėjėjomis — Stefa Paulikienė ir Sofija Sirutienė.

Į Revizijos Komisiją: Cicilija Balsienė, Dana Žebraitenė ir Adolfas Armalis.

Į Garbės Teismą: Kazimieras Daugvydas, Stasys Petrauskas ir Onutė Selenienė.

Išrinkus valdybą, revizijos komisiją ir garbės teismą, pagal programą, sekė klausimai ir sumanymai. Čia atsirado kai kurių neaiškumų ir jų išsiaiškinimui teko panaudoti nemažai laiko. Naujai išrinktą valdybą pasveikino ir palinkėjo sėkmės LB Detroito apylinkės pirmininkas Jonas Urbonas. Susirinkimo pabaigoje sugiedotas Lietuvos himnas ir buvo išnešta kuopos vėliava. Susirinkimo dalyviai buvo pavaišinti kavute ir užkandžiais.

A.Gr.

Spausdiname LIETUVOS ŽEMĖLAPĮ, sudarytą Algirdo Gustaičio, 1982 m. išleistą Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje ir Lietuvių Istorijos Draugijos, kurių pagrindiniai centrai yra Chicago, Illinois, U.S.A.

Plačioji visuomenė žino, Algirdas Gustaitis prie šio žemėlapis dirbo, studijavo daug metų. Lietuvos sienų ir žemėlapis

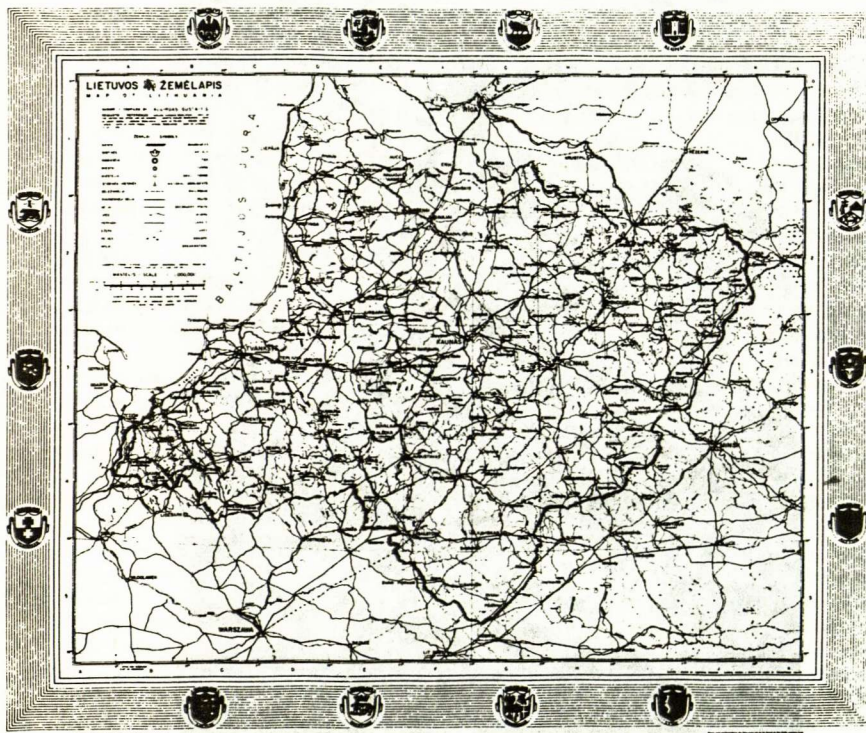
klausimais jis įvairioje spaudoje paskelbė daug rašinių. Pats asmeniai aplankė eilę lietuvių mokslininkų net Europoje. Pas jį buvo atvykę įvairių specialistų tikrinti, kritikuoti, patarti. LIETUVOS ŽEMĖLAPIO pirmuosius braižymus pradėjo 1955 metais. Vadovaujančios organizacijos to žemėlapis spausdinimui pritarė senokai, bet autorius jį vis tikrino, taisė, pagaliau 1971 metais užbaigė, nors po to dar keletą metų darė patikslinimus, pataisymus.

Todėl galima sakyti, čia nėra vien Algirdo Gustaičio žemėlapis, o yra LIETUVIŲ TAUTOS PARENGTAS LIETUVOS ŽEMĖLAPIS.

Kaip kiekviena didesniu projektu, taip ir šiuo atveju bus nepatenkintų. Vieniems atrodys vietomis per mažai atžymėta, kitiems gali atrodyti kai kur per daug nubrėžta. Prie žemėlapis — apačioje — pažymėta, kad šio žemėlapis aiškinimui gausiai dokumentuotoje Algirdo Gustaičio knygoje TIKROJI LIETUVA. Todėl, iki tas veikalas nepasirodė — vertėtų susilaikyti nuo platesnių kritikų.

Europos lietuviams, kaip gyvenantiems arčiau okup. Lietuvos, gal pirmiausia į akis gali kristi didoki Lietuvos plotai vakaruose, apimant bemaž visą buvusią Prūsiją, buvusias prūsų žemes. Ir tuoj gali kilti klausimas: ar dėl to nesusikirsime su vokiečiais su Vokietija? →

Naujusias Algirdo Gustaičio žemėlapis, kurį išleido Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje.

A.A. KOMP. J. GAIDELIS

Susirinkome į Marquette šermeninę Čikagoje atsisveikinti su mūsų tautos dainiumi, velioniu Juliu Gaideliu. Komp. Gaidelis buvo neeilinė asmenybė. Jo asmeny netekome daug pasidaravusio ne tik Lietuvoje bet ir tremtyje žmogaus.

Velionis buvo baigęs Kauno konservatoriją. Atvykęs į J.A.V., New England konservatorijoje gavo Magistro laipsnį iš muzikos.

Lietuvoje ir tremtyje yra parašęs daug solo dainų, o taip pat sukūręs muziką baletui, poemoms ir t.t.

Jo pasiūlymą iš gyvųjų tarpo mūsų išsivija didžiai išgyvena. Tai buvo gabi ir darbšti asmenybė. Jo paliktus darbus ir nuopelnus sunku būtų išvardinti, nes jis jų paliko labai daug. Jeigu bandyčiau juos

Julius Gaidelis,
nuotr. K. Daugėlos

Į tai Algirdas Gustaitis atsako, kad dauguma dabartinės Vokietijos vadovų ir veikėjų mano, jog po sekančio Europos suskirstymo Lenkija sieks Baltijos jūrą. Tuo atveju Vokietija atsakytų buvusių prūsų žemių ir norėtų, kad jose įsikurtų vokiečiams draugiški lietuviai, o ne vokiečiams nedraugiški rusai ar lenkai. Taigi, Vokietija galėtų būti Lietuvos sąjungininkė ir talkininkė lietuvių tautai atgauti buvusias prūsų žemes.

visus paminėti, tai būtų nebe atsisveikinimas, bet velionio atliktų darbų akademija.

Mirtis užverčia velionio gyvenimo paskutinį lapą, bet ta pati mirtis atverčia naują knygos lapą. Tai amžino atminimo ir įvertinimo tautoje knyga, kurios nieks nepajęs užversti. Tokio tautos knygos lapo yra užsitamavęs — pelnęs ir vertas velionis komp. Gaidelis.

Velionis priklausė "Vanagaičio" šaulių kuopai, Bostone. Jis ten buvo spiritus movens. Be jo neapsiėjo nei vienas parengimas, šventė, minėjimas, kad jis nebūtų savo maištriškos rankos pridėjęs. Jis buvo Šaulių S-gos įvertintas ir apdovanotas ŠŽ. ordinu.

Šiandien man yra sunki ir liūdna pareiga amžiams atsisveikinti L. Šaulių S-gos Tremtyje ir "Vytauto Didžiojo" rinktinės vardu ir tarti paskutinį sudie, mielas broli, šauly Juliau. Tu buvai mūsų garbus šaulys ir mes Tave netekę skaudžiai išgyvenam.

Reiškiu gilią užuojautą skausmo prisilėgtiems, sūnui, giminėms ir artimiesiems.

Ilsėkis ramybėje toli nuo savo brangios tėvynės Lietuvos padangės, kurią mylėjai, ilgėjais ir dėl jos laisvės nenuilstamai dirbai.

ALGIRDAS BUDRECKAS

ATSIŠVEIKINIMAS SU
A.A. PETRONĖLE POLGRIMIENE
(St. Catharines, Ontario, Canada)

Šių metų sausio 23-24 dienomis, Court Street Dart šermeninė buvo perpildyta lietuviais, ne tik kambarys, kuriame buvo pašarvota velionė, bet ir šalutinė salė ir koridorius. Susirinko lietuviai paskutiniam atsisveikinimui — atkalbėt rožančių, kuriam vadovavo pranciškonas, kunigas Kęstutis Butkus. Paprastai, St. Catharines lietuviai parodo daug vieningumo atsisveikindami iš savo tarpo iškeliaujančius amžinybėn ir gausiai susirenka. Tačiau, tiek susirinkusių, bent šiuos žodžius rašantis neprisimena. Įprasta galvot kad dideli skaičiai publikos dalyvauja žymių asmenų laidotuvėse. Nei a.a. Petronėlės, nei Petro Polgrimų nenorėčiau rikiuoti į garsenybių eiles. Jie eiliniai žmonės kaip ir daugelis. Skirtumas tik tas, kad jie veiklūs. Petronėlė Lietuvoje priklausė šauliams ir ateitininkams. Kanadoje tos idėjos neatsisakė: priklausė, jos vyro Petro suorganizuotam, šaulių būriui, S.L.A. 278 kuopai ir visoms kitoms organizacijoms, kurioms ir jos vyras Petras priklausė. P. Polgrimas priklauso visoms organizacijoms ir daug kartu yra dalyvavęs tų organizacijų valdybose, vis pilnas energijos ir įvairių sumanymų.

Šaulė Petronėlė Polgrimienė

Jo gyvenimo palydovė, a.a. Petronėlė, buvo retai pasitaikančių gabumų šeimininkė — valgių gamintoja, todėl taip ir susiklostė, kad jų namuose būdavo labai dažni įvairūs susirinkimai, pagerbimai — vaisės, net tokiems asmenims kaip Lietuvos konsului Kanadoje, aktoriumi Pilkaui, aktorei — rašytojai Pūkelevičiūtei ir daugeliui kitų. Per tokią veiklą susidarė ir platesnės pažintys, todėl ir a.a. Petronėlės laidotuvėse dalyvavo žmonių iš Clevelando, Chicagos, Hamiltono, Toronto ir kitų vietų. A. a. Petronėlei iškeliavus, Polgrimų namai liks daug tylėsniai.

Petronėlė Polgrimienė gimusi Antanynaitė, kilusi iš Marijampolės apskrities, Igliaukos kaimo. Vokietijoje gyveno Liubeke, į Kanadą atvyko 1950 metais, kur susitiko su Petru Polgrimu ir sumainė žiedus. Po laimingo gyvenimo ją pakirto ilgesnė liga ir 1983, sausio 22 d. ji užbaigė šios žemės kelionę. Gedulingos pamaldos vyko sausio 25 d., St. Catharines Angelų Karalienės Kopylėioj, palaidota Mississauga Šv. Jono Lietuvių Kapinėse. Liūdesy liko vyras Petras Polgrimas, sesuo Anelė Ališauskienė su vyru Jurgiu Ališausku ir ok. Lietuvoje — brolių vaikai, Kanadoj ir Amerikoj — daug draugų ir pažįstamų. Gili užuojauta visiems.

I.Š.

— United Press International žiniomis, š.m. sausio m. gynybos sekretoriui leidus, buvo paskelbti 1982 m. kovo m. 22 d. krašto gynybos plano keli papildymai, liečiantys apsaugą iš erdvių ir globalinėje apimtyje užsitęsusio galimo pasaulinio karo atveju. Nusakomos priežastys ir vietos iš kur gali susidaryti pretekstas karui. Tokiomis vietomis yra ir Persijos įlankos naftos šaltinių sritis, kuri turi gyvybinės reikšmės J.A. Valstybėms. Sovietų pasikėsinimo atveju į tą sritį, būtų išprovokuotas karas, tačiau tikimasi turėti savo (J.A.V.) pusėje kiniečius. Seka keli papildymai.

Paruošti išteklius ir jėgas ilgai (užsitęsusiai) kovai prieš Sovietų Sąjungą visuose frontuose.

Paruošti jėgas ir priemones veiksmingai gynybai prieš puolimus iš erdvių.

Pagaminti veiksmingas priemonės prieš Žemės satelitų destruktivius veiksmus.

Paruošti jėgų balansą, neįeinantį į ginklų kontrolės sutartis, prieš Varšuvos pakto jėgas.

Nesiriboti branduolinių ginklų panaudojimu ten iš kur priešas juos pirmas panaudos.

Gerinti ginklus ir priemones technologiška iki tokio laipsnio, kad prieš ginklų arsenalas liktų pasenęs (atgyvenęs).

Pagaminti vidutinio našumo raketą pakaitalui Vakarų Europoje laikomų "Lance" branduolinių užtaisų raketų.

Jūrų jėgose turimiems vertikalios kilimo AV-8B "Harrier" kovos lėktuvams pritaikyti branduolinius ginklus.

Aviacijai pagaminti pakankamą kiekį radaru sekimo (AWAC) lėktuvų, kad pabaigoje 1983 m. turėti nuolatinį sekimą visos J.A.V. teritorijos su ja supančia aplinka (ši plano dalis įeina į krašto apsaugos sritį).

Globalinės apimties ginkluoto konflikto atveju paremti Kiniją ginklais ir krinėmis priemonėmis, kad "pririštų" sovietų ginkluotas jėgas Tolimuose Rytuose.

Pažymėtina, kad nauji kautynių laukai — erdvės iki šiol niekur nebuvo minimi (gen. Hackett 1978 m. išleistoje knygoje

"The Third World War 1985 August" tokią karą aprašo).

— 1982 metų pabaigoje, dalis strateginių B-52 bombonešių buvo aprūpinti skraidančiomis raketomis (cruise missiles), kurios 1500 mylių žemo skridimo tolinės yra 10 kartų galingesnės už II Pas. kare naudotas A bombas ir dvigubai tikslesnės už dabartines tarpkontinentines raketas; jos pakeičia turimas IBM (Intercontinental Ballistic Missiles) raketas. Tokios raketos gali būti laidomos iš B-52 bombonešių, kurių bazės yra Anglijoje, Belgijoje, Olandijoje, Italijoje ir kt. Skraidančių raketų yra skirta aviacijai 4350 ir laivynui — 4000, kurios bus laidomos iš laivų ir povandeninių laivų. Skraidančių raketų bus tik dalis su branduoliniu užtaisais, kitos — su 1000 svarų didelio galingumo sprogstamos medžiagos užtaisais. Kovai prieš panašias raketas amerikiečiai apginklavo apie 240 karo laivų "Vulcan Phalank" didelės greitošaudos (apie 6000 šūvių per minutę) automatiniais pabūklais, kurie valdomi kompiuterių sistemos ir šaudo uranijaus sviediniais (kulkom), pramušančiais visus iki šiol žinomo storio ir konstrukcijos šarvus.

— Prancūzai išbandė naujas, povandeninių laivų laidomas, raketas M-4, trimis raketos varymo kuro skyriais, su daugialgiais (6) branduoliniu užtaisais, kiekvienas po 150 kilotonų galingumo, tolianaša apie 4000 km. M-4 raketos laidomos iš pasinėrusio povandeninio laivo ir jomis bus ginkluoti penki iš turimų šešių atominė energija varomų povandeninių laivų.

— Australai senas 105 mm gaubicas pakeičia naujomis anglų gamybos L-118, kurios anglų priežiūroje gaminamos Australijoje. Naujoms L-118 gaubicoms australai galės naudoti turimus sviedinius ir naujų gamybai nereikės keisti mašinų.

— Įvedus Lenkijoje karo stovį, miestų gatvėse pasirodė iki tol nematyti pėstininkų patrulio šarvuočiai "SKOT" panašūs į rusų BTR60, su bokšteliais ginkluotais

14,5 ir 7,62 mm kulkosvaidžiais, pneumatiniiais ratais, čekų "Tatra" dieselio varikliais, keliais išsvysto iki 95 km/val. greitį, varomas visais 8 ratais. "SKOT" šarvuočiais aprūpintos aštuonios lenkų motorizuotos divizionos; dalis jų pritaikyti plaukti vandeniui ir talpina 8 kovotojus ir tris įgulas.

— Eilę metų helikopterių konstruktoriai ieškojo būdų pagaminti "tylesnį" helikopterį. Pastaruoju metu Massachusetts Technologijos institutas apskaičiavo sparnų skerspjūvį kuris mažina besisukančių sparnų sukeliama triukšmingus verpetus, gi "Huges" b-vė pastatė ir išbandė helikopterį be uodegos propelerio (OH6A), kuris iki šiol buvo vartojamas sparnų horizontalinio sukimosi ataveiksmiui. Pagerinti helikopteriai bus daug mažiau triukšmingi, turės atitinkamai mažiau dalių, žymiai sumažins virpėjimus ir mažiau kainuos pagaminti. OH6A prototipas yra išbandytas ir užsakytas J.A.V. kariuomenės aprūpinimui.

— Šiandieninės modernios sausumos kariuomenės visuose skaidiniuose yra motorizuotos todėl nuolatos yra ieškoma turimose priemonėse pagerinimų. Amerikiečiai pagamino ir palaiapsniui aprūpina taktinius dalinius naujais 5 tonų M939 transporto sunkvežimius, kurie pakeis turimus senus. M939 yra pagerintos automatinės transmisijos — lengvesnis mašinos valdymas, nereikia ranka junginėti palyginamai sudėtingus bėgius važiuojant su sunkiu krūviu blogais keliais ar laukais, paslankesnis vairavimas, varomas visais 10 ratų, ekonomiškėsnis ir geresni varikliai. Numatoma pagaminti apie 12,000 tokių sunkvežimių vien taktinių dalinių aprūpinimui. Be to yra projektas šale turimų "džypų" taktinius dalinius aprūpinti plačiom padangom triračiais motociklais, kuriais bus galima važiuoti visokiomis vietomis (išskyrus vandenį). Tai bus patogi priemonė greitai ir mažai pastebimam mažų dalinių permetimui su pėstininkų sunkiais ginklais ir šaudmenų ištekliais, ekonomiškis kuro sunaudojimu, miškingomis ir krtimuotomis vietomis, kur "džypais" negalima pravažiuoti.

— Rusai pastatė naują bombonešį, didesnį už amerikiečių planuojamą B-1, tačiau nuostabiai į B-1 panašų (nebus nuostabu jei taip ilgai planuojamas radaru nematomas "Stealth" bombonešis pasirodys rusų padangėje anksčiau negu amerikiečiai nubalsuos, kada pradėti juo aprūpinti savo oro jėgas). Naujasis rusų bombonešis NATO nomenklatūroje pavadintas "Blackjack"

— Amerikiečių "United Industrial Corporation" pagamino lengvą, žemo silueto, 14 tonų RDF/LT tanko modelį, pritaikytą kilnojimui lėktuvais ir helikop-

teriais. C-5A transporto lėktuvas gali laisvai nešti šešis RDF/LT tankus su pilnu kautynių aprūpinimu, tokiu būdu RDF/LT tankų šarvuota divizija, su pilnu kautynių aprūpinimu, kelių valandų bėgyje, turimomis transporto priemonėmis gali būti perkelta į bet kurią pasaulio vietą. Tankas RDF/LT yra trijų paskirsčių: automatinu 75 mm pabūklų gali kauti visus šiuos metu žinomus tankus; pabūklas pritaikytas priešlėktuvinei apsaugai, pabūklo didžiausias teigiamas kampas yra 45 laipsnių ir su taikymo įrengimais lengvai sukiojamas bokštelis 360 laipsnių; turi didelį automatinės telkinės ugnies pajėgumą prieš žemės taikinius. Tokių savybių viename tanke iki šiol neturi nei vienos kitos valstybės kariuomenė. Taktiniams uždaviniais iš aerodromų RDF/LT su įgula ir pilnu kautynių aprūpinimu gali būti perkeliama helikopteriu į bet kurią vietą. RDF/LT yra paruoštas veikti nuo Arktikos speigų ir sniegynų iki Sacharos įkaitintų smėlynų kalvų ir kalnuotų vietovių. Mažo silueto ir moderniškais elektroninėmis priemonėmis RDF/LT gali lengvai išmanevruoti prieš priešų šarvuotus, kuriuos staigia ir automatine ugnimi turi daugiau galimybės kauti už kitus tankus. Sustiprintais šarvais RDF/LT sveria apie 16 tonų, greitis keliais — 50 mpv, be kuro papildymo veikimo tolis 400 mylių. Šiuo nauju tanku susijodomavo angļai, prancūzai, vak. vokiečiai, kanadiečiai, brazilai. Amerikiečiai numato pirmoje eilėje kirti apie 3000 RDF/LT tankų savoms jūrų pajėgoms.

— Amerikiečių spaudoje, naujos vyriausybės sąstato apžvalgose, kalbant apie krašto apsaugos departamentą, pastebimos aukštesnio laipsnio karių tendencijos taikytis prie tuolaikinės politinės atmosferos, karines doktrinas paliekant antroje eilėje. Nežiūrint, kad aukštesnio rango kariai yra su aukštais kariniais ir nekariniais -pritaikomais mokslais, daugiau

linkę į politinį, negu karo meną; pasigendama tikrų karių, kaip pav. MacArthuras, Pattonas. Tačiau, kai prezidentas po pasikėsimo sužeistas atsidūrė ligoninėje, valstybės sekretorius ats. gen. Haig kritišku atveju ėmėsi iniciatyvos ir atsistojo prezidento vieton, nes viceprezidentas buvo tuo metu Texas, sekantis pagal konstitucija O'Neil — "speaker'is" buvo nesurastas, ta pati spauda puolė ats. gen. Haig, kaip neteisėtai pasisavinusį jam nepriklausomą galią. Šiuolaikinių politikų ir daugumos amerikiečių spaudos pareiškimais, dabartinės technologijos apimtyje karo vadai turi būti kovotojai, ne politikai (kitais variantais, karys turi būti tik mechaniškas įrankis, nežiūrint kuriam tikslui jis gali būti panaudotas, nors karinė sėkmė yra ir visos valstybės lemtis).

— Naujo bombonešio B-1A pagerintas tipas B-1B strateginis amerikiečių lėktuvas, netolimu laiku numatomas įvesti ginklaviman. B-1B savo išore beveik nesiskiria nuo savo pirmtakūnų, tačiau yra stipresnės konstrukcijos, kad galėtų nešti ALCM tipo 14 raketų (cruise missiles), pakrautų aštuoniuose raketų laidymo vietoje liemens išorėje; tokių raketų B-1B galės iš viso nešti 22. Naujo tipo bombonešiui B-1B yra pagerinti variklių oro intakai, sutvirtinti tūpimo-kilimo ratų mechanizmai ir stipresni ratai, pagerinta elektroninė lėktuvo valdymo sistema sumažinant laidų kiekį ir svorį, įvestos radaro bangas sugeriančios plokštumos lėktuvo išorėje, yra pagerinti tiesioginės lėktuvo apsaugos ginklai (dalis jų elektroniniai). Pirmą B-1-B eskadrilę amerikiečių oro jėgų ginklavime planuojama turėti 1985 metais.

— Saudi Arabija nupirko iš trijų NATO valstybių 100 gaubicų FN70 tipo; jos yra tvirtos konstrukcijos, pašlankios ir 155 mm sviedinius numeta apie 24 kilometrų

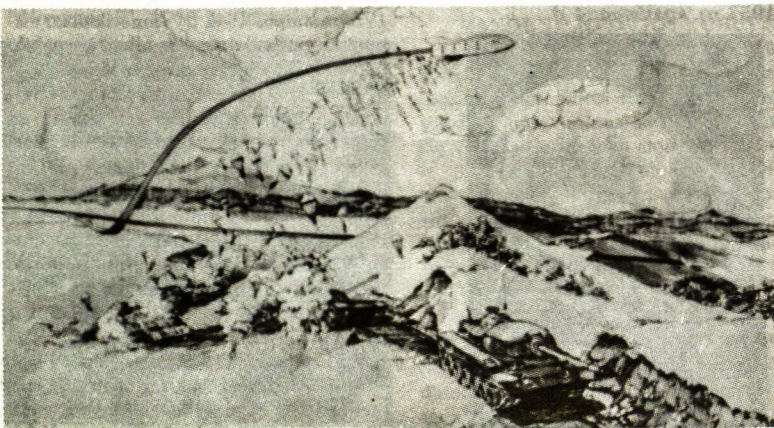

Rusų "HIND-E" pėstininkų tiesioginės paramos helikopteris.

atstumu. FN70 galės naudoti standartinės NATO pabūklų dalis ir šaudmenis.

— Amerikiečiai pagamino naujo tipo vieno kovotojo aptarnaujamą prieštankinę raketą "Tank Breaker", naudotiną visokiame oro sąlygose ir visos paros laike. Palaista raketa link taikinio, tikslą pasiekia savistoviai (nereikia laidų, radaro ar laserio). Susideda iš dviejų dalių — raketos išmetimo vamzdžio (launcher) ir pačios raketos su mikro-elektroniniais įrengimais, kurie nuvairuoja raketą į taikinį tokiu būdu kovotojas iššovęs raketą link taikinio, gali tuoj pat pasitraukti iš ugnies pozicijos neišstatydamas savęs priešui, uždangoje greitai pasiruošti naujam šūviui iš skirtingos pozicijos. Nauja raketa gali išvesti iš rikiuotės visus iki šiol žinomus šarvuotus, taip pat galima panaudoti prieš helikopterius ir žemai skrendančius lėktuvus. Raketos įpakavimas naudojamas ir raketos iššovimui, pridodant prie jo atskirą elektroninį taikymo įrengimą po šūvio įpakavimas numetamas (panašiai kaip unitarinio šovinio tūtelė) ir taikymo įrengimas naudojamas kitoms raketoms pakartotinai. Raketa padaryta taip gerai, kad nereikalinga jokios priežiūros, šūviui parengimo, patikrinimo ir specialaus sandėliavimo.

— Amerikiečių spaudos žiniomis, 1982 m. gegužės mėn. pabaigoje, apie 65 mylias į šiaurę nuo Afganistano sostinės Kabilo, rusai vykdė didžiausio masto karinius veiksmus nuo II Pasaulinio karo, užtrukusius tris savaites, prieš Afganistano laisvės kovotojus; be sunkių žemės ginklų, buvo naudojami bombonešiai, tikslu palaužti afganistaniečių partizaninį judėjimą, rusams labai nepageidaujamoje vietoje iš kurios partizanai puldinėdavo Kabilo miestą padarydami rusams daug nuostolių. Neseniai Šveicarijon atvykusio

Skraidanti raketa (Cruise Missile) virš taikinių paskleidžia parašiutines bombas.

Afganistano laisvės kovotojas

vieno iš Afganistane buvusių diplomatų, S. Q. Reshita, pareiškimu, rusų puolimas nepavykęs; paskutinių kelių mėnesių laikotarpyje Kabulo gatvėse tarp rusų ir laisvės kovotojų kovos padažnėjo ir paastrėjo rusų nenaudai. Afganistano pasienyje apie 3 milijonai afganistaniečių pabėgėlių, kurie nori išvaduoti kraštą iš okupantų, gavę ginklų sudarytų stiprią ir veiksmingą armiją. Rusai veda slaptas derybas UN ir Pakistano atatinamuose sluoksniuose tikslu laimėti daugiau laiko kad palaužtų Afganistano laisvės kovotojų pasipriešinimą, nes tikisi, kad jų ginklų ištekčiai ir aprūpinimas vieną dieną nutruks. S. Q. Reshita pabrėžė reikalą neatidėliojant paremti laisvės kovotojus ginklais — specialiai raketomis prieš helikopterius ir bombonešius, medikamentais, maistu ir moderniomis ryšio priemonėmis, priedui, jie reikalingi moralinės ir politinės paramos. □

MOKSLAS IR TECHNIKA

PIRMASIS ŽINGSNIS ERDVĖN

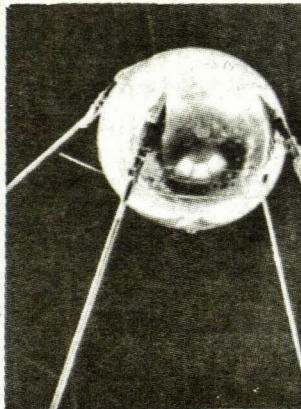
1982 m. spalio 4 d. suėjo 25 metai nuo pirmojo Žemės sateliko "Sputnik I" paleidimo. Nuo to laiko, per ketvirtį šimtmečio buvo išmesta Žemės orbiton apie 11,000 įvairios paskirties satelitų, iš kurių šiuometinėje "tarnyboje" yra apie 4000, likusieji sudaro erdvės taršą, arba "nusilpę" pakliuvo Žemės atmosferon ir sudegė. Su pirmu žmogaus gamybos Žemės satelitu žmonijos istorijoje prasidėjo nauja era iškėlus žmogų už Žemės ribų mėnuliu ir siekianti tolimesnės saulės sistemos planetas, atidariusi naujus horizontus meteorologijoje, astromonomijoje, ryšių tarnyboje ir kitose mokslo ir technologijos srityse.

Šia proga paminėtini išskirtini įvykiai pirmųjų 25 metų naujos erdvių eros. Pirmasis satelitas "Sputnik I", iššautas rusų

1957 metų spalio mėn. 4 dieną Žemės orbiton, buvo 23 colių skersmenio rutulys su dviem radio siųstuvais viduje ir antenom išorėje, svėrė 184 svarus. Parabolinen orbiton buvo iššautas daugiaaukšte raketa, toliausiai nuo Žemės 588 mylias ir arčiausiai — 142 mylias. Vienos orbitos laikas — 96 minutės. Satelitas nuolatos siuntė dvibalsius garsinius radio signalus, tipingai pavaizduotus išsireiškimu "byp, byp". Žemoje orbitos dalyje satelitas siekė ionosferą, kuri turėjo įtakos į satelito greitį, todėl 1958 m. sausio 4 d. "Sputnik I" pakliuvęs į Žemės atmosferą sudegė. 1957 m. lapkričio 3 d. rusai išmetė Žemės orbiton daug didesnį cilindro formos "Sputnik II" satelitą, su šunimi "Laika", kuris išbuvo orbitoje iki 1958 metų balandžio 14 d.

1957 m. gruodžio 6 d. rusų įkandin, pirmą satelitą, "Vanguard", amerikiečiai bandė išmesti Žemės orbiton, tačiau mėginimas nepavyko, ir tik 1958 m. sausio mėn. 31 d., vadovaujant Werner von Braun, pirmasis amerikiečių satelitas, "Explorer I", sveriantis 31 svarą, su moderniškais ryšio ir stebėjimo įrengimais, iškilo orbiton, atrodo Žemės aplinkoje esančią radiacijos zoną (dabar vadinama van Allen zona). Beveik metams praslinkus, tų pačių metų gruodžio 18 d. amerikiečiai Žemės orbiton išmetė pirmą ryšio "Score" satelitą, praktiškai naudojimui. 1959 m. sausio 2 d. rusų satelitas "Luna I" pasiekė 6000 km aukštį, kurį pasiekus Žemės trauka darosi labai mažai įtakinga judantiems kūnams. Tų pačių metų kovo mėn. 3 d. pakilęs amerikiečių satelitas "Pioneer 4" pasiekė 59,680 km aukštį (atstumą nuo Žemės paviršiaus). 1960 m. rugpjūčio 19 d. rusų "Sputnik 5", iškilęs orbiton su šunimis "Belka" ir "Strelka", laimingai nusileido Žemėn.

Pirmas žmogaus pagamintas žemės satelitas "Sputnik 2", 1957 m. spalio m. 4 d.

Erdvėlaiviu "Apollo II" nukeliavęs, amerikietis astronautas N. Armstrong 1969 m. liepos 20 d., pirmasis žmogus iškėlęs koją ant mėnulio, nufotografavo debesimis padengtą žemę.

1961 m. balandžio m. 12 d. rusų "Vostok 1" iškilo virš Žemės atmosferos pirmą kartą su astronautu Y. Gagarin ir nusileido Žemėn. Tų pačių metų gegužės m. 5 d. tą patį padarė amerikietis A. Shepard, su "Mercury 3". 1962 m. vasario 20 d. amerikiečių satelitas "Mercury 6", su astronautu John Glenn, pirmą kartą orbitoje apskriejęs Žemę nusileido vandenyne. 1964 m. liepos 28 d. amerikiečių "Ranger 7", palikęs Žemę, liepos 31 d. nuleido ant mėnulio kapsulę, kuri siuntė Žemėn radio signalus. Tų pačių metų lapkričio 28 d. amerikiečių "Mariner 4" praskrido Marsą 9800 km atstu. 1965 m. kovo 28 d. rusų astronautas A. Leonov iš erdvėlaivio "Voschod 2" pirmą kartą buvo "išėjęs" erdvėn, ir tų pačių metų lapkričio 16 d. nuo Žemės pakilęs rusų erdvėlaivis "Venera 3", 1966 m. sausio 3 d. ant Veneros paviršiaus nuleido kapsulę; gi "Luna 9" 1966 m. balandžio 3 d. nuleido kapsulę ant mėnulio. 1968 m. gruodžio 21 d. trys amerikiečių astronautai, "palikę" Žemę (F. Borman, J. Lowell, E. Anders) "Apollo 8" atliko kelionę aplink mėnulį ir Žemėn sugrįžo tų pačių metų gruodžio 27 d. 1979 m. liepos 16 d. trys amerikiečiai astronautai erdvėlaiviu "Apollo 11" pakilo nuo Žemės ir tų pačių metų liepos 20 d. N. Armstrong ir E. Aldrin, kapsule nusileidę ant mėnulio paviršiaus, pirmą kartą ten vaikščiojo ir ten palikę J.A.V. vėliavą pargabeno Žemėn mėnulio uolienų. 1971 m. birželio 6 d. rusai iškėlė Žemės orbiton pirmą erdvių laboratoriją "Soyuz 11". 1972 m. kovo 2 d. amerikiečiai pasiuntė "Pioneer 10" erdvėlaivį link Jupiterio, kurį 82,000 km, atstu praskrido 1973 m. gruodžio 3 d. 1973 m. balandžio 5 d. palikęs Žemę amerikiečių erdvėlaivis "Pioneer 11", 1979 metų rugsėjo 1 d. praskrido Saturną 21 400 km atstu, 1977 m. rugpjūčio 22 d. amerikiečių "Voyager II" palikęs Žemę, pasiekė Jupiterio aplinką

1979 m. kovo 5 d. ir 1981 m. rugpjūčio 27 d., pasiekęs Saturno aplinką, nukeliavo link Urano; gi erdvėlaivis "Voyager I" palikęs Žemę 1977 m. rugsėjo 5 d. Jupiterio aplinką pasiekė 1979 m. liepos 9 d. ir Saturną 1980 m. lapkričio 13 d., po to iškeliavo Visaton. Panašaus masto tarpplanetinių kelionių rusai nevykdė.

Po virš 60 įvairios rūšies skridimų erdvėsna ir ten vykdytų eilės įvairių bandymų, 1981 m. balandžio 12 d. amerikiečių "Columbia", pirmas erdvėlaivis, su dviem astronautais — pilotais (Young ir Crippen) pakilo į erdves ir panašiai kaip lėktuvu nusileido žemėn. Toliau sekė dar trys bandomieji skridimai ir penktuoju skridimu 1982 m. lapkričio mėn. prasidėjo komerciniams reikalams skirti skraidymai.

Paminėti keli sėkmingi įvykiai — skridimai erdvėsna, buvo tarytum K. Kolumbo pirmieji laivai nežinomosna šalysna, dideliais šuoliais besivystančios technologijos pagalba atidengiantys naujus kelius į nuostabų rytojasa pasaulį.

(Smulkiau apie keliones erdvėsna žiūr. "Karys" 1978 m. Nr. 2, Nr. 7; 1980 m. Nr. 9; 1981 m. Nr. 3, 4, ir 6; 1981 m. Nr. 9, 10)

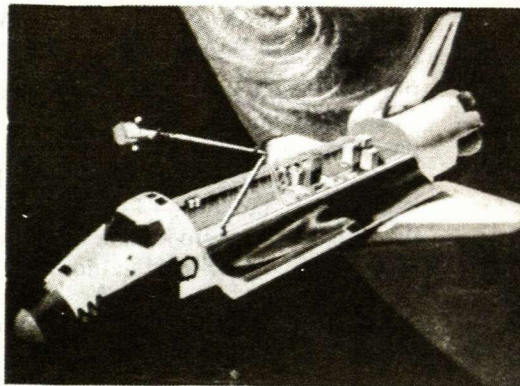
Nuo to laiko, kai Žemės orbiton iškilo pirmasis satelittas (prieš 25 metus) iki šiol, įvairiomis kryptimis ir įvairiais nuo Žemės paviršiaus aukščiais, aplink Žemę orbitose skrieja spiečiai žmogaus pagamintų satelitų. Dėl stokos atatinamų įrengimų, šiuo metu tikslaus satelitų skaičiaus nustatyti negalima (spėjamai — apie 6000). Atsiradus tokiam dideliama satelitų skaičiui, šalia krašto gynybos tikslų, kilo reikalas atrasti satelitų Žemės orbitoje skaičių, jų paskirti, nustatyti kelius — orbitas, amžių ir apibūdinimą, kad būtų galima nustatyti kelius naujiems satelitams, riboti jų kiekį, tiems patiems, arba panašiams tikslams panaudojant jau esamus orbitose satelitus, žinoti kuris sateli-

Saturno ir jo šešių palydovų nuotrauka, pasiūsta žemėn iš erdvėlaivio "Voyager I", 1980 m. lapkričio 13 d.

tas savas, kuris priešo išvengti "pasenusių" satelitų nusileidimo Žemėn ant apgyventų vietų ir t.t. Tam tikslui amerikiečiai, panaudodami naujas technologijos priemones, organizuoja globalinį satelitų sekimo ir kontrolės tinklą. Pirmoji tokia sekimo stotis jau pastatyta Naujoje Meksikoje; kitos statomos prie Teagu pietinije Korėjoje, Mani saloje Havajuose, Indijos ir Atlanto vandenynų pakraščiuose. Tokios stotys sutrumpintai vadinamos GEODSS (Ground Based Electro-Optical Deep Space Surveillance). GEODSS pagalba bus susekami bet kokie kūnai — daiktai esantys Žemės orbitoje visuose atstumuose. Iki šiol buvo naudojamos "Baker-Nunn" kameros, pritaikytos normaliems optiniams teleskopams, kuriomis buvo fotografuojami dangaus skliautai ir palyginamai greitu laiku gaunamos nuotraukos iš kurių astronomai išskaitydavo pasikeitimus. Tačiau, nežiūrint pagerinimų fotografijos technikoje, naudojamos cheminų priemonių negatyvų aiškinimui ir fotografijų gamybai, pagal naujus reikalavimus, perilgai užtrunka (apie valandą laiko). Geodss struktūrą sudaro su 101 cm pagrindiniai ir vienas 38 cm pagalbinis teleskopai. Prie jų pritaikytos jautrios foto plokštelės, kurios mažiausius šviesos blykstelėjimus paverčia elektromagnetiniais impulsais; juos čia pat perima sudėtinga kompiuterių sistema, suformuodama vaizdus ekrane su pasirodžiusių satelitų ir jų kelio pilnu nusakymu. Teleskopai ašiniai juda priešingai Žemės sukimosi kryptiai, tokiu būdu žvaigždės pasilieka kaip stovintys taškai, gi satelitai judėdami Žemės atžvilgiu, teleskopuose palieka judėsio kelią. Galutinius duomenis, pagal teleskopo duotas žinias, nustato NORAD pagrindiniai kompiuteriai, Colorado Springs požemiuose. Visa GEODSS sekimo sistema numatoma baigti 1983 metais. GEODSS teleskopai galės susekti Žemės orbitoje daiktus iki futbolo dydžio 40,000 km atstume.

VANDENILIO DUJOS KURUI

Texas universiteto mokslininkai atrado būdą, kaip panaudojant saulės energiją iš vandens gauti kurui tinkamą vandenilį. Vandens molekulė susideda iš dviejų atomų vandenilio ir vieno atomo deguonies. Iš silikono pagamintus elektrodus, įmerkus į vandenį, leidžiama elektros srovė, kuri iš vieno elektrodo katodu vadinamo (reikalingas elektros neigiamam krūviui atpalaiduoti, kurį sudaro palaidi elektronai), eidama į kitą — anodą, atpalaiduoja tam tikrą kiekį elektronų, pastarieji paveikia vandenilio atomus esančius vandens molekulėje, kurie ionizuojasi — vandenilio atome atsiranda neigiamai apkrautas elektronas ir vandenilio atomas virsta

1982 m. erdvėlaivis "Columbia" bando "ranką", kurios pagalba iškeliami orbiton satelitai. Dešinėje dalis žemės, su debesų sūkuriu virš Ramiojo vandenyno.

anionu, kuris atsipalaidavęs nuo deguonies atomo, suskaldo vandens molekulę. Anionai vandenyje kondensuojasi ant katodo, iš čia tam tikru būdu surenkami dujų formoje induosna, arba prie žemos temperatūros dujos paverčiamos į skystą vandenilį. Elektros energija elektrolyze bus gaunama tam tikru būdu iš saulės (fotocelėmis). Būdas išskirti vandenilį iš vandens, arba kitaip tariant, suskaldyti vandens molekulę, buvo žinomas senai, tačiau buvo reikalinga palyginamai didelis kiekis energijos, brangiai kainavo, todėl ir praktiškam panaudojimui nebuvo pritaikyta. Atradus būdą pritaikyti praktiškumo ribose saulės energiją ir pagamintus palyginamai pigius specialius elektrodus, su praktiškais įrengimais surinkti vandenilio dujas, šiometinėse sąlygose, vandenilio kiekis tolygus vienam galionui benzino, vartotojui kainuotų apie vieną dolerį. Vandenilio dujomis, arba skysčiu galima šildyti namus, varyti įvairius vidaus degimo variklius ir pan., atlikus mažus pakeitimus turimoms priemonėms, kaip pav. karbiuracijoje ir degime. Iš vandens molekulės atpalaidavus vandenilį, laisvas deguonis ore jungdamasis su vandeniliu vėl sudarys vandens molekules, arba bus surenkamas praktiškam panaudojimui, kaip pav. geležies lydymo krosnims, raketoms ir pan. Spėjama, kad šis išradimas po dešimtmečio dramatiškai pakeis energijos išteklius, nes tam reikalui Žemėje vandens yra labai dideli kiekiai, gi sunaudotas vandenilis nepaliks ore taršos, kuri šiuo metu yra aktuali. □

SAVANORIO UŽRAŠAI

(Atkelta iš 72 psl.)

pradžios. Pats nedaręs žygių įstoti partijon. Turėjęs gerą darbą amatų mokykloje, tai jam buvę pasiulyta stoti partijon. Jis nesisipriešino, nes nenorėjo netekti darbo. Stoti į lietuvių dalinį jis sutinka, nes yra tarnavęs Lietuvos kariuomenėje, bet ilgiau pasilikti dalinyje nemanąs. Esą vokiečiai jau traukiasi ir trauksis Vokietijon. Jis nemanąs, kad vokiečiai laikytųsi Lietuvoje.

Priėmiau abu mokytojus kuopon savo rizika, nes gaila buvo atiduoti vokiečiams pasmerkti juos. Niekam iš komendantūros tarnautojų nebuvo atidengta šitų mokytojų istorija, nes taip norėjo lietuvių saugumo viršininkas. Jie buvo priimti be sveikatos patikrinimo ir be kitų formalumų. Įsakiau ūkio vedėjui išduoti jiems uniformas ir priskirti maistui prie virtuvės. Po keletos dienų šie vyrai iš kuopos pasišalinino. Apie jų pasišalinimą iš kuopos oficialiai niekur nepaskelbiau.

Ankščiau minėjau, kad gen. Kubiliūnas, viešėdamas Kėdainiuose, plačiau aptarė V. Rinktinės vadovybės sunkias derybas su vokiečiais, kurie reikalavo V. Rinktinę performuoti į lietuvių SS legioną, kuriam V. R. vadovybė nepritarė. Turėjau progą dar kartą išgirsti komentarus apie V Rinktinę. Plk. P. Dočkus, buvęs 3-čio artilerijos pulko vadas, pakvietė mane pas save viešnagėn į savo ūkį, kuris randasi netoli nuo Kėdainių. Tarp kitko, plk. Dočkus buvo mano geras pažįstamas iš tarnybos kariuomenėj. Jo pulko štabas ir mano darbo-

vietė — kariuomenės intendantūros įstaiga — buvo tame pačiame pastate Šančiuose, tai dažnai pasimatydavom. Nuvykęs jo ūkin radau ir daugiau svečių: plk. ltn. Krūvelį, du kapitonus ir inžinierių iš Kėdainių. Jų pavardžių nebeatsimenu. Plk. P. Dočkus spėjojo, kad vokiečiai likviduos gen. Plechavičių, nes jis griežtai atsisakė persiformuoti į SS legioną. Jo vieton iškilo kandidatas į legiono vadus — plk. A. Birontas, kuris norįs perimti V. Rinktinę ir, be jokių sąlygų, suformuoti legioną, kuris būtų atskiros divizijos vienetas, su artilerija, tankais ir kitomis ginklų rūšimis, panašiai kaip Latvijoje ir Estijoje. Sunkų įspūdį išgyvenau išgirdęs tokius spėliojimus. Padėkojau už vaišes ir atsisveikindamas pasakiau plk. Dočkui, kad ketinu vykti Kaunan, kur sužinosiu daugiau. Jis atsakė, kad jo žinios gautos irgi iš Kauno ir iš patikimų šaltinių.

Savaitygaliais dažnai važinėdavau į A. Panemunę šeimą aplankyti. Ateinantis šeštadienis, gegužės 13 d., bus gera proga nuvažiuoti į Kauną, nes apskrities viršininkas Morkus su savo auto mašina ketino važiuoti ir sutiko paimti mane su ltn. H. Žemeliu, komendantūros žinių karininku. Nuvykę į Kauną sutarėm su ltn. H. Žemeliu susitikti pirmadienį, gegužės 15 d. Vietinės Rinktinės štabe, buv. Valstybės Kontrolės rūmuose, Putvinskio g-vėje. Kaip buvo susitarta, pirmadienį susitinkau štabe ltn. Žemelį, kuris pranešė, kad štabe dar nėra gauta žinių apie pasitarimus su vokiečiais, vedamus buv. Darbo rūmuose. (Bus daugiau)

Kviečiame įsigyti du vertingus Lietuvos žemėlapius:

1. Po daugelio metų triūso, įvairiausių pasitarimų, pagaliau Algirdas Gustaitis leido išspausdinti jo parengtą Lietuvos žemėlapi, 1:1.000.000 mastelio. Braižė Kęstutis Stropus. Aplink žemėlapi, tarsi karališka karūna, išdėstyta 14-kos Lietuvos miestų herbai, specialiai šiam žemėlapiui parengti dail. prof. Telesforo Valiaus.

Žemėlapis buvo baigtas braižyti 1971 m., bet po to dar įnešta patikslinimų. Atspausdintas 1982 m. Žemėlapis, su pakraščiais, yra 37 x 32 1/4 inčų (94 x 82 cm). Pasiimant kainą tik US\$10. — Siunčiant žemėlapis nelankstomas, susidaro atskiros išlaidos. Išleido Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje ir Lietuvių Istorijos Draugija. Žemėlapio paaiškinimai bus atskirai leidžiamoje knygoje.

2. G. Mercator'iaus parengtas Lietuvos žemėlapis, pirmą kartą išspausdintas 1595 m. Tas žemėlapis, su Algirdo Gustaičio

paaiškinimais, išleistas 1971 m. Los Angeles, Calif. Antrąją laidą, su tais pačiais aiškinimais, išleido Lietuvių Istorijos Draugija 1982 m. Pasiimant tik US\$5. Siunčiant žemėlapis nelankstomas. Jo didumas, su pakraščiais, yra 30 x 21 1/2 inčai (76 1/4 x 55 cm).

Abu žemėlapiai atspausdinti ant gero popieriaus, juoda - balta. Leidėjų adresai: 2417 W. 43rd Street, Chicago, Illinois 60632, U.S.A. 6547 So. Washtenaw Ave., Chicago, Il-

linois 60629, U.S.A.

7946 W. 4th Street, Los Angeles, California 90048, U.S.A.

Tuos žemėlapius galima įsigyti ir iš stambesnių knygų platintojų.

Puoškime tais Lietuvos žemėlapius savo kambarius, mokyklų bei universitetų patalpas, bibliotekas, sales, įstaigas, dovanokime įtakingiems svetimiesiems. Tinka aprėminti.

Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje
Lietuvių Istorijos Draugija

A. A. Komp. JULIUI GAIDELIUI

mirus, didžio skausmo prislėgtą sūnų Garsą užjaučiame; netekę "Martyno Jankaus" šaulių kuopos garbingo brolio šaulio, su visais lietuviais liūdime.

"Martyno Jankaus" kuopos šauliai
Brocktone

REZISTENCIJA PRIEŠ NACIUS

Dar niekur neskelbtų žinių apie lietuvių pogrindžio veiklą prieš Lietuvą okupavusią nacinę Vokietiją, 1983 m. sausio 29 "Draugo" kultūriniam priede pateikė žymus rezistencijos veikėjas prof. dr. Adolfas Damušis.

Savo straipsnyje "Lietuvių antinacinis pogrindis Gestapo dokumentuose" autorius atpasakoja kaip kūrėsi Lietuvoje vokiečių okupacijos metu rezistencijos vadovybės.

Vyresnioji išsivijęs karta gerai atsitema, kad nepriklausomoje Lietuvoje demokratiniais laikais veikusios politinės partijos buvo susidariusios daugiau pagal ideologinius, o ne socialinius įsitikinimus. Tokios jos liko ir tautininkų vyriausybė partijų veiklą sustabdžius ir net okupacijų metu, nors iš katalikiškos srovės išaugusieji jaunesnieji visuomenės veikėjai inteligentai ir buvo pradėję įtaigoti kurti organinę valstybės sistemą, kur partijos viena nuo kitos skirtųsi ne savo religiniais įsitikinimais, bet daugiau socialinėmis pažiūromis į įvairių gyvenimo sričių tvarkymą ir kur visom religijom ir net ateistam būtų garantuotos vienodos teisės savo įsitikinimus ne tik turėti, bet ir juos skelbti. Bet, žinoma, ši nauja idėja ir pasiliko tik studijų ir diskusijų plotmėje, nes Lietuvą užgriuvusios okupacijos savarankišką politinį gyvenimą buvo visai paraližavusios.

Nepriklausomybės metais išsikristalizavusios partijos nelegaliai veikė ir tautininkų vyriausybės metu, nors oficialiai jos buvo uždarytos. Tos pačios partijos rodė gyvybės ir veikė net ir okupacijų metu, stengdamasis apie save suburti rezistencijos centrus.

Pagal autorių, steigiant rezistencijai vadovaujančius organus, iš pradžių partijos negalėjo sutarti dėl vieno rezistencijai vadovaujančio organo, nes kai kurių politinių partijų vadovybės baiminosi, kad tokiame organe katalikų srovė neatsidurtų vadovaujančiame vaidmeny.

Dėl tokio nesusikalbėjimo susidarė du antinacinės rezistencijos centrai — Tautos taryba ir Vyriausias lietuvių komitetas.

Tautos tarybos vyriausias organizatorius buvo JAV miręs prof. Juozas Ambrazevičius-Brazaitis. Jis 1942 m. šią tarybą organizavo ne politinių grupių atstovavimo pagrindu, bet išryškėjusių savo autoritetu žmonių pagrindu. Tad Tautos taryba ir buvo sudaryta iš įvairių visuomenės sluoksnių įtakingų žmonių ir iš karių. Pagrindinis jos uždavinys buvo Lietuvos valstybingumo atstatymas, tautos informavimas ir orientavimas per gausią pogrindžio spaudą.

Tų pačių 1942 m. vasaros gale prof.

Tadas Petkevičius organizavo Vyriausią lietuvių komitetą ir kvietė prof. Brazaitį jame atstovauti katalikus. Prof. Brazaitis katalikų atstovauti nesutiko, nes katalikų srovės žmonės nesudarė vieno politinio vieneto, o buvo pasiskirstę į Krikščionius demokratų, Darbo federaciją, Ūkininkų sąjungą ir rezistencinį Vienybės sąjūdį. Jis būtų sutikęs šiame komitete atstovauti rezistencinį Lietuvių fronto sąjūdį, jei į komitetą būtų įtraukti ir kiek anksčiau paminėti katalikų srovės politiniai vienetai. Prof. Petkevičius toks Brazaičio siūlymas buvo nepriimtinas. Tad į komitetą įeiti buvo kalbinami prof. Zėnonas Ivinskis ir prof. Adolfas Damušis, bet ir jie, kaip ir Brazaitis, nesutiko Petkevičiaus sąlygomis komitete dalyvauti. Tokiu būdu kurį laiką atskirai veikė du rezistencijai vadovaujantys organai — Tautos taryba ir Vyriausias lietuvių komitetas.

Kurį laiką tarp Vyriausio lietuvių komiteto pirmininko Jono Fledžinskio ir Tautos tarybos nario Adolfo Damušio vyko neoficialūs pasitarimai rezistencijos reikalais, nes jie gyveno gretimuose namuose. Apie šiuos pasitarimus Damušis painformuodavęs ir Tautos tarybos pirmininką Brazaitį. Vėliau abu šie vadovaujantieji organai paskyrė oficialius ryšininkus abiejų organų susijungimui pasiekti. Tokiais Vyr. lietuvių komiteto ryšininkais buvo neseniai Brooklyne miręs Juozas Audėnas ir Bronius Bieliukas, o Tautos tarybos — Stasys Lūšys ir Adolfas Damušis. 1942 m. rudenį buvo pasiektas susitarimas, ir atsirado Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas, kurį sudarė Vyr. Lietuvių komiteto penki atstovai — Socialdemokratų partijos, Tautininkų sąjungos, Liaudininkų partijos ir Laisvės kovotojų sąjūdis, o Tautos tarybos keturi atstovai — Krikščionių demokratų partijos, Darbo federacijos, Vienybės sąjūdžio ir Lietuvių fronto. Ūkininkų partija ir Ūkininkų sąjunga sutarė laikinai savo atstovų į šį naują organą nesiųsti.

Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas, arba Vlikas, pradėjo veikti 1943 m. lapkričio m., o 1944 m. vasario 16 pogrindžio spaudoje paskelbė atsisišaukimą.

1944 m. kovo m. Vlikas parinko plk. ltn. Ambrazejų ir pasiuntė jį į Suomiją, kuri tada kariavo su Sov. S-ga, ryšininco titulu prie Suomijos karinio štabo. Jis taip pat turėjo susisiekti su švedų ginklų gamykla ir amerikiečiais ir anglais, kad jie prireikus lietuvių pogrindį aprūpintų ginklais. Vlikas galvojo, kad ginklai būtų reikalingi pogrindžiui tuo atveju, jei vokiečiai karą pralaimėtų, o amerikiečiai ir anglai būtų dar nespėję į pagalbą ateiti.

1944 m. kovo m. pabaigoj išvykstančiam į Suomiją plk. Ambrazeiui Vliko sekretoriaus Bieliuko bute Vliko prezidentūmas suruošė išleistuves.

1944 m. balandžio 21 d. plk. Ambrazeiui Taline, Estijoje, besėdant į suomių laivą, jis buvo vokiečių saugumo policijos sulaikytas. Iš pradžių betardant jį, paaiškėjo tik viena Vliko nario pavardė, bet vėlesni tardymai išaiškino beveik visą Vliko narių sąrašą, ir balandžio m. pabaigoje ir gegužės pradžioje Lietuvoje vyko Vliko veikėjų areštai. Kai kuriems Vliko nariams, kaip Brazaičiui, prof. Steponui Kairiui, agronomui Juozui Audėnui, dr. Adolfui Damušiu, Juozui Keliuočiui ir dr. Juozui Vėbrai pavyko laiku pasislėpti.

Vokiečių saugumo policijos vado pranešimas apie lietuvių antinacinio pogrindžio vadovaujančio organo likvidavimą buvo surašytas 1944 m. gegužės 31.

Tardymo metu Vliko pirmininkas Jonas Fledžinskis ir Vliko sekretorius J. Januška nebuvo išaiškinti. Dr. Adolfas Damušis vokiečių saugumo policijos buvo areštuotas A. Panemunėje 1944 m. birželio 16.

Išlikusiuose gestapo dokumentuose apie rezistencijai vadovaujančių centrų organizaciją ir atskirus jo narius pateikiamos tokios informacijos:

Vyriausias lietuvių komitetas buvo įkurtas 1942 m. vidury. Jį sudarė socialdemokratas Steponas Kairys, dipl. agronomas Juozas Audėnas, buv. žemės ūkio ministeris, nacionalistų partijos inž. Klemensas Bronius, tautininkas dipl. agronomas Balys Gaidžiūnas, Aktyvistų fronto ir Laisvės kovotojų sąjungos knygų leidėjas Jonas Deksnys ir advokatas Bronius Bieliukas.

Komiteto uždavinys buvo sucementuoti politinių grupių susiskaldymą per glaudų bendradarbiavimą, atstatyti Lietuvos nepriklausomybę ir gyvu nuomonių pasikeitimui informuoti apie padėtį krašte ir nelegalia spauda įteigauti tautos nuomonę.

Buvo numatytos trys galimybės: a) tarp Vokietijos ir Vakarų galybių bus prieita prie kompromisinės taikos, ir Lietuva gaus nepriklausomybę iš Vokietijos; b) Vokietija karą prieš Vakarų galybes praloš, ir Vokietija bus priversta pripažinti

→

AUSTRALIJOS "RAMOVĖS" ATSTOVŲ SUVAŽIAVIMAS

Australijos Lietuvių Dienų proga, įvyko ir L.K.V.S. "RAMOVĖ" Australijos Skyrių Atstovų suvažiavimas. Suvažiavimą sukvietė Melbourno Skyriaus Valdyba, 1982 m. gruodžio m. 31 d., Melbourno Lietuvių Namuose. Suvažiavime dalyvavo: Adelaidės, Canberros, Melbourno ir Sydney Skyrių atstovai ir svečiai, kurių daugumą sudarė vietiniai Melbourno ramovėnai.

Suvažiavimas buvo pradėtas dalyvių registracija. 10.00 val. ryto, įvyko pamaldos Lietuvių Namų koplyčioje. Šv. Mišių auką už mirusius Australijos ramovėnus, atnašavo kun. dr. P. Bačinskas. Ta proga pasakė ir pritaikytą pamokslą, pabrėždamas, kad buvusieji Lietuvos kariai privalo būti visiems kitiems sektinu pavyzdžiu kovoje už pavergtos Lietuvos laisvę ir visokerioje pagalbaje pavergtai Tėvynei.

Po pamaldų įvyko pats suvažiavimas Bendruomenės Menėje. Visiems dalyviams susirinkus, buvo padaryta bendra nuotrauka. Suvažiavimą trumpu žodžiu atidarė Melbourno Skyriaus pirmininkas V. Šalkūnas, pakviesdamas kun. dr. P. Bačinską invokacijai. Sukalbėjęs maldą, suvažiavimo šeiminkas V. Šalkūnas priminė, kad mes gyvendami išėivijoje, visuomet prisimename už Lietuvą kovojusius ir ją kraujo auka gynusius savanorius — kūrėjus, partizanus ir dabar tebekovojančius brolius Tėvynėje ir gyvename pavergtos Tėvynės ilgėsiu. Tais laisvos Lietuvos ilgėsiu jausmais gyvendami, vieni laisvuose kraštuose, o kiti nuozmioje ver-

Lietuvos nepriklausomybę ir ją aprūpinti ginklais ir c) Vokietija karą praloš ir prieš Sov. S-gą, ir Lietuva bus sunaikinta.

Komitetas buvo įsitikinęs, kad nenugalėta Vokietija Lietuvai nepriklausomybės negrąžins, todėl visą viltį dėjo į Vokietijos pralaimėjimą prieš Vakarų ir Lietuvos nepriklausomybės atstatymą su Vakarų pagalba. Dėlto komitetas įrodinėjo, kad nei vienas lietuvis neturi iš savo krašto išvykti, nes tuo būdu būtų susilpnintas pajėgumas kovoti už nepriklausomybę, ir priešinosi vokiečių reikalavimams siųsti didesnes darbo jėgas į reichą ar į wehrmachtą. Lietuvių daliniai, vadovaujami lietuvių karininkų, turėtų veikti netoli Lietuvos rytų sienos, kad jie galėtų laiku paremti nepriklausomybės atstatymą.

Komitetas iš pradžių naudojosi pagrindyje liaudininkų leidžiamą "Nepriklausomąją Lietuvą", o vėliau — Laisvės kovotojų sąjungos organu "Laisvės kovotoju".

(Bus daugiau)

Australijos "Ramovės" skyrių atstovų suvažiavimo, įvykusio 1982 m. gruodžio 31 d. Melbourn, Lietuvių Namuose, prezidiumas. Sėdi iš kairės: Vyt. Vosylius (Adelaidės skyriaus pirmininkas), Ant. Vinevičius — sekretorius, Ant. Skirka — pirmininkas ir kun. dr. P. Bačinskas. Nuotr. P. Dargio

gijoje, kur yra paneigiama bet kokia žmogaus laisvė ir tikėjimo laisvė, geresniam tarpusavio ryšio palaikymui ir bus skiriamas šis suvažiavimas.

Visiems dalyviams pritariant, į suvažiavimo prezidiumą buvo pakviesta: Garbės prezidiumą — kun. dr. P. Bačinskas ir V. Vosylius (Adelaidės Skyriaus pirmininkas). Darbo prezidiumą — pirmininku Ant. Skirka ir sekretoriumi Ant. Vinevičius (Sydney Skyriaus). Mandatų ir Rezoliucijų Komisijon: N. Butkūnas ir V. Bosikis (Melbourno Skyriaus).

Pirmininkaujantiems A. Skirkai perskaičius gautus suvažiavimui sveikinimus raštu, buvo iškviestas skaityti paskaitos kun. dr. P. Bačinskas — "Išėivių ryšys su pavergta tauta". Gerai paruoštoje paskaitoje, prelegentas plačiai išnagrinėjo įvairius, mūsų gyvenimo sąlygomis įmanomus ryšio palaikymo būdus ir galimybes, su likusiais artimaisiais už geležinės uždangos Tėvynėje, arba, įvairių bausmių pretekstu išblaškytus tautiečius plačiuose Rusijos plotuose. Prelegentas prašė visus esančius laisvėje, prisidėti visomis galimomis priemonėmis ir būdais, pagelbėti jų vargui ir pagalbos šauksmui esančių vergų imperijoje.

Po šios, labai aktualios paskaitos, sekė gyvos diskusijos iškeltoems mintims ir įvairioms galimybėms aptarti. Nutarta tuo reikalu ryšys įvairių laiškų rašymu ir asmeniškais kontaktais — sustiprinti, net tam reikalui steigiant atskirus skyriuose komitetus, kurie rūpintųsi, nuolatinio ryšio palaikymu, ypač su kalinamais Sibiro ver-

gų stovyklose. Tuo reikalu priimta rezolucija, kuri bus skelbiama spaudoje.

Pasibaigus gyvoms diskusijoms, pagal suvažiavimo darbotvarkę, sekė skyrių veiklos pranešimai. Pranešimus žodžiu, arba raštu padarė: Adelaidės, Canberros, Melbourno ir Sydney Skyrių įgalioti atstovai, arba patys pirmininkai. Iš pranešimų buvo matyti, kad visuose skyriuose ramovėnų veikla yra gana gyva ir šakota savo kultūrine, visuomeniška ir politine veikla. Visuose skyriuose yra rengiamos ne tik tradicinės Lietuvos Kariuomenės Atkūrimo Šventės, bet ruošiamos ir paskaitos apie Lietuvos pasižymėjusius tautos vyrus — pirmūnus, ruošiami bendro pobūdžio pasilinksminimai, ruošiamos ekskursijos autobusais ir palaikomi ryšiai su mūsų kaimynais estais ir latviais, per jų Atsargos Karių organizacijas. Iš turimų skyriuose pajamų, yra remiama įvairūs kultūriniai paruošimai, jaunimo sambūriai, spauda, Tautos ir Australijos Lietuvių Fondai.

Adelaidės Skyriaus pirmininkui V. Vosyliui pranešus, kad iki šiol buvęs Garbės Teismas Adelaidėje iš savo pareigų atsisako, buvo išrinktas naujas Garbės Teismas Melbourn šios sudėties: N. Butkūnas, L. Kaladė ir J. Petraitis. Kandidatu paliko — V. Bosikis.

Dėl naujo metinio mokesčio, atsiradus keliems pasiūlymams, balsavimo būdu, buvo priimtas naujas nario mokesčio nuo 1983 m., kaip pensininkams taip ir dirbantiems keturi doleriai metams.

Suvažiavime dalyvavo atstovų ir svečių

viso — 47 dalyviai. Suvažiavimas praėjo labai darniai ir sklandžiai, nes nebuvo jokių ginčų. Suvažiavimas buvo užbaigtas, bendrai sugiedotu Tautos himnu.

Užbaigus oficialų posėdį, šeiminkas V. Šalkūnas visus dalyvius pakvietė prie puikiai paruošto vaišių stalo. Besivaišinant dar žodį tarė: Kun. Pr. Vaseris, Newcastle atstovas A. Šemas, Los Angeles Jaunimo Ansamblio "Spindulys" vadovė ir dirigentė — O. Razutienė, Šaulių S-gos Centro V-bos įgaliotinis — J. Ruokis ir keli vietos ramovėnai. Vaišėse dalyvavo ir Australijos chorų dirigentai, tuo laiku posėdžiavę, dėl sudarymo naujo dainų repertuaro. Visų nuotaika buvo itin pakilti, besidalinant bendrais įspūdžiais ir mus visus liečiančiais veiklos reikalais.

A. L. B-nės Canberros Apyl. pirmininkas J. Balsys, kaip vyriausias už dvejų metų įvykstančių Lietuvių Dienų Šventės rengėjas ir šeiminkas, pakvietė visus Australijos ramovėnus dalyvauti 1984 m. suvažiavime Canberroje. Pakvietimas buvo palydėtas bendru dalyvių rankų ilgu plojimu.

Suvažiavimo rengėjų vardu, V. Šalkūnas dėkojo suvažiavimo dalyviams ir išreiškė didelę padėką vaišių paruošimo šeiminkai — p. M. Venckienei ir jos padėjėjoms: p.p. Augūnienei, Simutienei ir Valaitienei, už įdėtą didelį darbą ir rūpestį, taip skaniai ir sočiai pagaminus pietus.

Suvažiavimo prezidiumo pirmininkas A. Skirka, pareiškė visų dalyvių vardu, didelę padėką šeiminkams — melburniškams už taip gražiai ir darniai suruoštą suvažiavimą. Iki malonaus pasimatymo Canberroje.

Senas Ramovėnas

ATVIRAS LAIŠKAS
Majorui Kazimierui Daugvydui,
"Savanorio Užrašai" autoriui.

1982 m. gruodžio mėn. "Kario" 443 p. Sveikas aprašė susitikimą su Vilniaus fabriku ir įmonių valdytoju A. Trimaku, kuris net... "pakeltu balsu riktelėjo, kad turi interesantą"....

Aprašytų susitikimo faktų tikrumas netikėjimo nekelia, bet Trimako vardo raidė "A" suponuoja į dr. Antaną Trimaką, buvusį diplomata, universiteto profesorių, VLIKO pirmininką, gilaus išsilavinimo eruditą, plataus masto visuomenininką ir europinio auklėjimo džentelmeną pilna šio žodžio prasme, nes kitas "A. Trimakas", veikęs anuo metu Lietuvoje, platesnei visuomenei negirdėtas.

Kadangi jis yra miręs (1964 m.) ir pats apsiginti nebegali, drįstu atkreipti Tamsos dėmesį, ar nebūsite apsirikęs dėl ano vardo pradinės raidės "A". Vokiečių okupacijos pradžioje — 1941-42 m. Vilniaus pramonės įmonių valdytoju buvo Stasys Trimakas, Antano vyresnis brolis, buvęs

karys (LE XXXI p. 479).

Ta pačia proga noriu patikslinti, kad iš Panevėžio ligoninės personalo, šalia dr. Juozo Žemgulio, buvo nužudyti dr. dr. Stasys Mačiulis, ne Maciūnas, kaip Sveikas parašė, Antanas Gudonis ir gailėstinągoji sesuo Kunigunda Kananavičienė.

Nuoširdžiai dėkingas Jums už taip kruopščiai atskleistą viešumai mūsų nelaimos praeities tikrovės kampelį.

Stasys Griežė
Dorchester, Ma.

— — —
Juozas Mikštas

ROMUI KALANTAI

Tu laisvės Lietuvai reikalavai,
Liepsnodamas ugnim gyva.
Tu laisvės liepsną bučiavai
Į dangų iškelta galva.

Žinojai, kad pasaulis ugnį tą
Matys nustebusiom akim;
Ugnis karšta, ugnis šventa
Ir vėstančioj širdy atgims.

Ji speigą tirpdyti bandys,
Kur tik lietuvis gyvas bus.
Viltim liepsnos vis jo širdis,
Vis kurstanti grasius žaibus.

Žaibus liepsnojančios kovos
Už brangią laisvę Lietuvos.

Australijos "Ramovės" skyrių atstovų suvažiavimo dalyviai. Nuotrauka — P. Dargio

PAGERBKIME LIETUVOS DIDVYRIUS!

Kasmet mažėja mūsų Nepriklausomybės Kovų Savanorių. Dar keletas metų ir jų nebeliks šiame pasaulyje. Jie yra gyvi liudininkai Lietuvos prisikėlimo triumfo. Tik dėka jų ir pasiryžėlių Lietuva buvo laisva ištisus 22 metus. Užėjusį II Pas. karą ir jo pasekmes mes gerai žinome, tūkstančiai partizanų žuvo kovodami prieš sovietinį okupantą. Jų tarpe didelių karžygių būta. Bet dabar, gyvenant sunkioj sovietų priespaudoje, mūsų jaunimas imamas į karinę tarnybą ir išskirstomas plačiai po rusų dalinius. Dalis jau žuvo Afganistano kare, o štai, neseniai Šveicarijon, per Raudonąjį Kryžių pateko 19 metų jaunuolis, afganistaniečių belaisvis, **A. Burba**. Tikėjime, kad jį pavyks išlaisvinti iš internavimo.

Noriu pristatyti dar du karius, kurie viešai pasireiškė kovodami prieš sovietų režimą. Yra gal jų ir daugiau, bet tik tie išėjo į viešu-

mą. Štai, pagrindžio "Aušra" pasakė, kad Latvijoje 1976 rugpiūčio 10 d. susideginęs **Antanas Kalinauskas**, kuris buvo mobilizuotas į sovietinę kariuomenę ir tarnavo Gulbino mieste. Nepakęsdamas okupacijos, pabėgo iš karinio dalinio. Kitų įkalbėtas, su motina grįžo į karinį dalinį, bet čia apsipylė benzinu ir sušuko: "Žiūrėkite, kaip dega lietuvis patriotas! Už Lietuvą, už laisvę, už Dievą! O Jums netarnausiu!" Nuvežtą į ligoninę, aplankė motina, kuriai jis tarė "Mama dovanok už viską, aš mirsiu..." Ir mirė rytojaus dieną, rugp. 11 d. Palaidotas Gulbino mieste. Po mėnesio buvo iškastas ir palaidotas Vilkaviškyje. Taip baigėsi tragiškas šio jaunuolio šioj žemėj kelionės galas. Bet jo žodžiai, tegu uždega čia laisvėje, kovoti prieš okupantą iki gyvybės netekimo mūsų jaunimą. Yra būdų, yra progų, yra lėšų, tik "pirmyn į kovą kas tik gali", pagal Maironį. Tėvynėje jie negali, bet čia platūs

dirvonai.

Štai, noriu paminėti, kaip neseniai karys **Robertas Grigas**, tarnaudamas sovietų Rusijoje kariuomenėje, kovojo prieš priesaikos priėmimą. Jis griežtai atsisakė duoti rusišką karinę priesaiką, tuo norėdamas atkreipti dėmesį, kad sovietai neturi teisės imti okupuotų kraštų jaunuolius į karinę tarnybą. Bet jie ne tik kad ima, bet baudžia iki 5 metų kalėjimo, jei kuris išdrįsta priešintis. O **Robertas Grigas**, kaip plačiai buvo aprašytas mūsų spaudoje, kankinamas, tardomas, marinamas, mušamas nenusileido viršinkams. Ar jis išliko gyvas, ar yra kalėjime uždarytas, paskutiniu laiku nežinoma. Jo kova yra garbinga!

Minėdami Tautos šventes, ar rašydami straipsnius svetimom kalbom, nepamirškime visų kovotojų herojiškas kovas prieš okupantą. Tegų jų mirtys ir kovos, mus ragina irgi prie kovos..

Bal. Brazdžionis

DĖL STRAIPSNIO "PATIKSLINIMO PATIKSLINIMAS"

"Kario" 6 nr. 1982 metų laidoje, skiltyje laiškei Redakcijai, S. Griežė rašinyje "Patikslinimo Patikslinimas", ar mano rašinio "Patikslinimas" nesupratęs, ar nenorėdamas suprasti mano išgyventus atsiminimus, kepurine pažintimi, priskirdamas man tai, ko mano rašinyje nebuvo minėta ir negirdoms praeina tai, kas buvo parašyta, ir daro klaidingas išvadas, visai neatsižvelgdamas į to laikotarpio gyvenimo vingius, o gal jų nežinodamas.

Pirmiausia, mano rašinyje nepasakyta, kad garb. atminties dr. J. Pajaujis buvo pakeltas į karininkus, o visose Karo Mokyklos savanorių laidose, iki IV laidos imtinai, buvo išleidžiama iš Karo Mokyklos mokinių ir nepakeltų į karininko laipsnį. (paprastai tokius pakeldavo daliniuose, pav. pulkininkas K. Dulksnys iš Karo Mokyklos išėjo puskarininkiu, pulke pasižymėjo kovose su lenkų partizanais, buvo pakeltas karininku ir karjeros laiptais pralenkė baigusius mokyklą karininko laipsniu). Tik dr. J. Pajaujo nepakėlimo į karininkus priežastis buvo skirtin-

ga, nuo kitų. Paprastai, nepakeldavo į karininkus dėl kokių nors žinių trūkumo, o dr. J. Pajaujo nepakėlė į karininkus, dėl per didelio žinių багаžo. Karo Mokykloj mums dėstė pozicinio karo taktiką, kuria vadovavosi ir Kariuomenės Štabas, o J. Pajaujis, išleidžiamuose egzaminuose, taktikos rašto darbą parašė ne pagal pozicinio karo taktiką, įrodinėdamas, kad mažai valstybei, kaip Lietuva, kovojant pozicinį karą su stipresniu ir daug skaitlingesniu priešu, išsilaikyti neįmanoma ir tik partizaniniu karu galima atsispirti.

Tokios staigios permainos, mokyklos viršininko biurokratinės smegenys nesugebėjo suvokti, palaikė nesąmoningu klaidėjimu, drausmės ardymu ir Juozo Pajaujo į karininkus nepakėlė... Išleistuvių puotoje Juozas Pajaujis sėdėjo prie svečių stalo civiliniais rūbais.

Garbingos atminties dr. Juozas Pajaujis Lietuvos Karo Mokyklos IV laidą baigė ir baigė už mus visus geriau. Jei Kariuomenės Štabas būtų atkreipęs rimtą dėmesį į tą jo rašto darbą, ir Lietuvos kariuomenė tokiam karui būtų buvusi parengta ir išdėstyta, vargiai ar būtų rusas išdrįsęs 1940 metais veltis į ilgą nuostolingą ir la-

bai nepopuliarų karą. O kad jis būtų buvęs ilgas ir nuostolingas, puikiai įrodė mūsų partizanai, kurie mažais būreliais, silpnai ginkluoti, be pagalbos, net aštuonerius metus kovojo su iki dantų moderniais ginklais ginkluotom rusų divizijom.

Iškraipo mano rašinį S. Griežė rašydamas, kad man su J. Pajauju, P. Gudynu ir Gustaičiu esant Karininkų Kursų klube, atėjo generolai su pulkininkais ir suėję į kitą kambarį, kalbėjo rusiškai ir mus erzino; o mes išlyginę J. Pajaujo naują dainą sudarėm kvintetą ir juos raliavom. Turiu pasakyti, kad tie generolai su pulkininkais buvo mandagesni kaip p. S. Griežė mano, jie nelaikė mus keturkojais ir neerzino (nes tik šunis erzina), bet jų elgėsys mus giliai skaudino, tokiu lietuvių kalbos žeminimu buvome persotinti. Daug aukštesnio laipsnio karininkų, valdinių įstaigų kalbų, nebeatrodė kad gyvenė Lietuvoje. Su šiom ydom kovoti ir išėjo dr. J. Pajaujis su humoristine daina. Mes tą dainą išlyginę nesudarinėjom jokio kvin-

teto, tų generolų neraliavom (nes tik pirmuo lankoje bandą raliuoja), o paprasčiausiai, klube prie stiklo alaus uždainavom.

Kad tokiai jumoro dainai padėtis buvo pribrendusi, matėsi iš taip greito tos dainos plitimo. Už poros savaitių girdėjau dainuojant tą dainą su vienu nauju posmu. Savo rašinyje minėjau, kad ši daina nebuvo paskelbta, tai kiekvienas galėjo savintis autorystę, ar kitam priskirti.

Pastabos dėl "Vilkolakio". Rimčiau paieškojus žinių apie "Vilkolakį", būtų galima rasti, nes to teatro lankytojų trenitinių tarpe yra.

Tikrovė maždaug tokia: Susikūręs jumoro teatras "Vilkolakis" prisistatė rimtai ir lietuviškosios jaunuomenės buvo gausiai lankomas, jų tarpe buvau ir aš. Kol vaidintojai "per dantį traukė" bendrybėmis, neminėdami asmenų ir įstaigų, kad ir kaip skaudokai pašėpdavo — praėidavo. Išsibaigus bendrybėms, pradėjo kelti asmenines ydas, kartais nukrypdami nuo tiesos. Kol jie užkabinėjo profesūrą ir seimo narius, jiems pavykdavo atsipaštyti ir vėl vaidinti. Išdirąsinę pradėjo "traukti per dantį" aukštesnius karininkus. Jie buvo įspėti, kad to nedarytų, nes kenkia kariuomenės drausmei, yra karo padėtis ir jie gali nukentėti. "Vilkolakis" įspėjimo nepaklausė ir už vieno karininko šmeižimą, teatras dviem savaitėm buvo uždarytas. Atlikę bausmę pirmame vaidinime labai šiurkščiai, net vulgariu būdu pristatė Igulos Viršininką, generolą Galvydį Bikauską (lietuviškiausią generolą savanorių kūrėją). Sužinojęs apie jo įžeidimą, įsakė Karo komendantui to vakaro vaidintojus ir teatro vedėją suimti, uždaryti į kalėjimą ir bylą atiduoti Kariuomenės Teismui. Karo padėčiai esant, igulos viršininko yra galia didelė ir suimtiesiems grėsė sunkios bausmės. Supuolė galbėti kas tik galėjo. Seimo nariam ir partijai vadams pavyko atkalbėti nuo teismo, bet Sutkus buvo ištrėmtas iš Kauno ir teatras uždarytas. Taip negarbingai "Vilkolakis" baigė savo amžių, o dirbdami su saiku, galėjo laikytis, nes lankytojų nestigo.

Kiti priekaištai nereikšmingi ir mano rašinyje pakankamai aptarti, galiu tiek pridėti, kad kariuomenės vadui tų Kursų dėstytojų ir gen. Rady-Zenkovič atsistatydinimų nepriėmus, Kursų dėstytojai grįžo į pareigas, o Generalinio Štabo viršininkas Rady-Zenkovič sutiko pasilikti tik trumpai, nežilgo pasitraukė iš pareigų ir išvažiavo į Prancūziją, ten jis turėjo giminių ir turtų.

Pastaba. S. Griezė savo priekaištus remia Bostoniške Kapočiaus išleista Lietuvių Enciklopedija, siūlau toje enciklopedijoje pasiskaityti apie kpt. Praną Gudyną.

Ten rastų kokiais metais jis lankė Aukštųjų Karininkų kursus, kada iš jų buvo atleistas ir kokį laipsnį turėjo ir nereikės manęs klausti. Bent žinotų kiek tai enciklopedijai galima tikėti.

Pranas Puronas

PATIKSLINIMAI

1. Š. m. "Kario" 10 Nr. straipsnyje apie dr. Šliūpo gyvenimą, per neapsižūrėjimą, nurodžiau kad žinios paimitos iš jo dukters Gražinos Šliūpaitės-Siliūnienės atsiminimų. Tikrumoje turėjo būti iš jo brolio Roko dukters atsiminimų. Šliūpą lydėjęs į Berlyną, Siliūnas buvo Šliūpo brolio žentas.

2. Tame pat Kario Nr. 10 K. Daugvydo atsiminimuose paminėta "šurpi istorija kaip nukankino dr. Žemgulį, Maciūną ir kitus, kurie nespėjo pasislėpti". Čia turėjo būti: dr. Žemgulį, dr. Mačiulį ir dr. Gudonį. Juos nužudė ne partizanai (lietuviai), bet enkavedistai. (žiūr. str. Okupantams keičiantis)

Tas daktaras kuris pasakojo Daugvydii apie partizanų siautėjimą, turbūt buvo dr. Didžiulis, nes vokiečiams atėjus jis slapstėsi, o jo 15 metų sūnų, komjaunuolį, ir seserį, dantų gyd. Albrechtienę vokiečiai sušaudė.

P. Lelis

PATIKSLINIMO PAPILDYMAS

1982 metų "Kario" 3 nr. 141 pusl., Osvaldo Žadvydo laiške "Kariui", rašant apie a.a. Vincą Asevičių, reikėtų dar papildyti.

Jo parašyta: "...Vėliau kpt. Vincas Asevičius buvo Šarvuočių Rinktinės Vadas. Į atsargą paleistas pulkininko leitenanto laipsniu.

Ar taip galėjo būti, kad kapitonas pasidarė pulkininkas leitenantas?

Čia kur tai daug praleista. L.E. tomas 1, pusl. 307, taip pat neviskas surašyta.

Negaliu tiksliai pasakyti, bet tas buvo kiek prieš, kada Lietuvą apniko tragedija po tragedijos, kai jis buvo atkeltas į Prieslėktuvinės Apsaugos Rinktinę, Aukštojoje Panemunėje, ir paskirtas į Technikos Skyriaus Viršininko pareigas. Jo laipsnis buvo majoras. Išėinant atsargon galėjo būti ir pulk. leitenantas.

Čia tik dėl to ir rašau, kad praleista jo tarnyba Prieslėktuvinės Apsaugos Rinktiniėje.

Atsargoje gyveno žavioje A. Panemunėje (ne Panemunė, kaip L.E. 1 t. 301 p. parašyta), netoli dr. J. Basanavičiaus parko-pušyno ir pirmo pliažo.

Dėja, neilgai jam ten teko gyventi. Po užgriuvusių Lietuvą okupacijų, 1942 m.

kovo mėn. 9 d. mirė (Data iš L.E.)

Kaip tik man teko jo laidotuvsė dalyvauti ir panešėti jį, palydint į A. Panemunės kapus.

P.S. Gretimame laiške "Kariui", Stepas Jakubickas rašo, kad Vincas Asevičius jau 1929 metais buvo majoras.

Buvęs prieslėktuvninkas,
Česys Šadeika

LAIŠKAI KARIUI

1982 metų balandžio mėn. "Karyje", patalpintas A. Klimavičiaus laiškas, užgauliai paliečia mano a.a. vyrą gen. K. Musteikį, kuris nebegali atsiliiepti.

Eiliniam kariui gali būti daug kas nežinoma. Tačiau, kuriais sumetimais tiek prezidentas A. Smetona, tiek gen. K. Musteikis davė įsakymą Tauragėje stovėjusiam pulkui priešintis pasitraukiant į Vokietiją, "Kario" žurnalo redaktorius turėtų žinoti.

Prašau man "Kario" žurnalo toliau nebesiuntinėti.

Gražina Musteikienė

"Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę." (žiūr. viršelių 4tą psl.), Red.

"Karyje" perskaičiau straipsnelį "Generolas Galvydis Bikauskas — Rokiškėnų Simbolis."

Truputį nustebau, kodėl jis laikomas rokiškėnu, bet ne užpalenu. Jis kalbėjo tikra užpalenu tarpe ir yra tikras užpalietis.

Su geriausiais linkėjimais —

O. Bačkienė-Galvydaitė

*

P. Janušonis, straipsnelyje "Generolas Galvydis Bikauskas — Rokiškėnų Simbolis" (Žiūr. 1982 m. lapkričio "Karj" 9 nr. 377 p.), priskyre generolą rokiškėnam. Jis rašo: "Visi žinojome, iš jo tarmės, kad jis rokiškėnas. Jis ir kalbėdavo, visur ir visada, gyna rokiškėnų tarpe, kas mums tada atrodė savitiškai juokinga kartu įdomu".

Nežinau, kiek rokiškėnai apsidžiaugs "gavę" tokią dovaną, bet utėniškiai gali sukilti ir imtis žygių vaduoti savo generolą, nes jis juk buvo jų žmogus, kilęs iš "pa Utenas", Užpalių valsčiaus, Degesių kaimo (Žiūr. LE VI t. 507 p) ir kalbėjo užpalėnų-svedasiškių-šimoniškių tarpe, kuri yra gerokai skirtinga nuo rokiškėnų.

Matyt gerbiamas ano straipsnelio autorius P.J. anose apylinkėse ilgėliau nebuvo, neturėjo progos įsiklausyti į tarmių "muziką" ir už tai padarė tokią "skriaudą" utėniškiam.

Mūsų kalbos tarmės turi savas ribas. Užtatai vienoje apskrityje dažnai aptinkam jų net kelias. Taip yra ir Utenos apskrityje. Gen. Galvydžio tarmė žymiai skiriasi nuo kilusio iš tos pat apskr. gen. K. Musteikio tauraginiškėnų tarmės. Užtatai, skirstant žymesnius mūsų tautos asmenis vienam ar kitam administraciniam padaliniiui pagal jo kilmę, reikia svaresnių pagrindų, negu tarmės.

S. Griežė

Gavęs "Karių" 1982 m. lapkričio mėn. 9 nr. radau aprašymą apie Generolą Galvydį-Bikauską kaip Rokiškėną.

P. Janušonis čia suklydo. Generolas Galvydis-Bikauskas yra uteniškis.

Utenos apskritis, Užpalių valsčius, Degesių kaimas, apie keturius kilometrų nuo Užpalių, prie Šventosios upės kranto.

"Kario"
skaitytojas užpalietis

J. Tarvydas

Hamiltonas, Can.

*

... Man labai gerą išpūdį padarė J.V. korespondento pastabos dėl dr. Jono Balio straipsnio. Paskaičius dr. Balio tą straipsnį manau negalima buvo nutylėti. Labai gerai, kad J.V. pasisako rimtai, įsakmiai ir įtikinančiai. Bravo, pagarba J.V.!

Kita pastabėlė, negalima atleisti korespondentui kol. P. Janušoniui už mūsų taip gerbiamo ir pasididžiavimo simbolio, gen. lt. Jono Galvydžio Bikausko pagrobimą iš Utenos rubežių ir jo perkėlimą į Rokiškio apskritį. Visi sakydavo, kad jis "iš pa Utenas" ir su lengvu jumoru vis kartodavo jo originalės kalbos posakius: "Žmogus be karo makslo ir vieros — kiaula", arba daug vėliau, kai jis buvo atsargoj ir ūkininkavo — "Viščiakas — kas jau gieda, o jis šunsnukis, tik pusa lita duoda".

Tegul kol. Janušonis atgabena atgal mūsų generolą į Užpalių valsčių, o tai mes Uteniškiai kol. Janušonį sudraskysim.

C. Mieželis

KARTOGRAFŲ DĖMESIUI

Paskutiniame 1982 m. DRAUGO numeryje, Broniaus Kviklio vedamajame "Lietuvos Sienos" yra pateikta linksma žinutė. Cituodamas A. Gurecko laiško L.B. krašto v-bos pirm. V. Kutkui ištrauką, jis rašo, kad Amerikos Baltų Jungt. Komiteto pirm. Gunars Meierovics yra už tai, kad Amerikoje spausdinamuose žemėlapiuose Vilnius būtų žymimas lenkų miestu, bet ne Lietuvos sostine. Mat, latviams neapsimoka pykinti lenkų dėl kokios tai Lietuvos sostinės, nors ji būtų įkurta lietu-

PENKTASIS PASAULIO LIETUVIŲ JAUNIMO KONGRESAS vyks 1983 metų liepos 1-24 dienomis. Liepos 1 d., II pasaulio Lietuvių Dienų bėgyje Čikagoje, vyks Kongreso atidarymas. Stovykla yra ruošiamą liepos 4-10 dd. Oberlin College netoli Clevelando. Jaunimo Kongresas toliau tęsiamas Trent Universitete prie Toronto miesto, kur atstovai dalyvaus Studijų Dienose liepos 11-20 dd. Liepos 22-24 dd. Montrealyje įvyks vietinės spaudos konferencija, koncertas, banketas ir oficialus Kongreso uždarymas.

vių, savoje žemėje ir amžiais lietuviška buvusi.

Sidlau p. Algirdui Gustaičiui, savo žemėlapyje naujoje laidoje padaryti šią mažą pataisą: žymėti Rygą priklausančią vokiečiams. Pagrindas: Ryga buvo įkurta ir pastatyta 1201 metais vokiečių ir ne latvių žemėje, bet lybių. Tada latvių ten nebuvė nė kvapo. Daugiau kaip 700 metų Ryga buvo vokiškas miestas ir valdomas vokiečių. O, kad latviai pavaldė Rygą vos tik apie 20 metų, tai ar dėl to reikėtų žymėti žemėlapyje ją latviams? Ar gi mums vertėtų dėl to pyktis su vokiečiais?

A. Lietuvninkas

AMERIKOS VYSKUPAI, KLAIDINGI AR TEISINGI?

Amerikos vyskupų tautinė taryba (National Council of Catholic Bishops) yra išnešusi savo sprendimą prieš atominius ginklus) "... ji pasireiškė kaip politinė jėga ir su žinių perdavimo tarnybos pagalba virto pavojinga mūsų valstybės išlikimui".

Taip yra rašoma žurnale "National Re-

view", 1982 m. gruodžio 10 d., 24 Nr. "Mano manymu, vyskupų nuomonė apie tai kas liečia tokį jautrų reikalą kaip sulaukymas agresijos atominių ginklų pagalba, yra tiek pat verta, kiek generolų nuomonė apie antgamtinį, sudvasintą gyvenimą."

N.R.

GELBĖKITE UKRAINIETI!

Jaunas ukrainietis Walter Polochak, kurio tėvai, dėl nežinomų priežasčių grįžo į Sovietų Rusiją, yra verčiamas taip pat vykty pas tėvus.

Jo sesuo Natalija, būdama subrendusio amžiaus, pasirinko pasilikti J.A. Valstybėse, tuo tarpu, Walteris, tik 14 metų amžiaus, sovietų ambasados, KGB agentų ir, nepatikėsite, amerikiečių organizacijos, pasivadinusios "American Civil Liberties Union", yra verčiamas išvykti į sunaikinimą už geležinės uždangos.

Sakysite, vaikas normaliom sąlygom privalo gyventi su tėvais. Teisybė. Tačiau šios sąlygos nėra normalios. Walteris yra religingas ir jau yra spaudai pareiškęs,

Ilgamečiui buvusiam ramovėnui,

A. A. JURGIUI BUKŠNIUI

mirus, jo mielai žmonai Anastazijai bei sūnaus Vytenio šeimai reiškiamo gilią užuojautą.

"RAMOVĖS" SKYRIUS
Omaha, Nebraska

Buvusiam "Kario" platintojui

A. A. PRANUI KOVUI

mirus, jo žmonai Onutei, bei šešiom dukrom ir jų šeimom reiškiamo gilią užuojautą.

"RAMOVĖS" SKYRIUS
Omaha, Nebraska

kad pamilo amerikiečio laisvą gyvenimą ir pareiškė protestą prieš vergiją sovietijoje. Sugrąžintą į Sov. Rusiją, jį patalpina į vergų stovyklą, arba į beprotnamį "perauklėjimui".

Gelbėkite šį ukrainietį nuo vergijos ir mirties. Rašykite senatoriui ir kongresmanui, nes tik J.A.V. Kongresas gali jį išgelbėti. Taip pat paremkite "Young Americans For Freedom", kurie organizuoja Walter Polochak gelbėjimą. Siųskite bent po dolerį, ar daugiau šiuo adresu:

WALTER POLOCHAK EMERGENCY COMMITTEE HEADQUARTERS, WASHINGTON, D.C. 20070-0117

APIE WELFARE — PAŠALPAS

Heritage Foundation, Vašingtone, išleido raportą, kuriame apžvelgiama JAV vyriausybės Pašalpų - Welfare politika. Ten sakoma, kad pakelti visų JAV gyventojų pragyvenimo lygį virš vargingumo (poverty) lygio, reikėtų šiais metais išleisti 101.8 bilijonus dol. Tačiau valdžia per metus išleido tam tikslui 403.5 bilijono įvairiom formomis ir planais. Taigi keturis kart daugiau. Ir nežiūrint to, dar daug amerikiečių randasi žemiau vargingumo nustatyto lygio (10,000 dol. metams šeimai iš 4 asmenų). Kodėl taip yra? Pašalpų — Welfare programose ir įvairiose įstaigose dirba daugiau kaip 5 milijonai valstybinių ir privačių asmenų ir jiems apmokėti išeina 300 bilijonų dol.

N.R.

*

Švietimo statizmas demokratinėje bendruomenėje. Tokio pavadinimo straipsneliu kun. J. Stravinskas aptaria S.L. Blumenfeldo knygą "Is Public Education Really Necessary? Recenzija tilpo The University Bookman, Autumn, 1982. Apie str. autorių brošiūroje taip parašyta: The Reverend Peter J. Stravinskas, East Coast director of the Catholic League for Religious and Civil Rights, is author of Catholic Education, a New Dawn? (Alba Books, 1977).

*

Pagal Ohio valst. įstatymus Socialist Workers' Party neprivalo pateikti aukotojų sąrašo, nei jų adresų.

Anksčiau tas buvo reikalaujama iš visų prokomunistinių organizacijų. Tačiau 1975 m. bėgyje, kai attorney general buvo Edward Levi, tas buvo panaikinta.

T.A.S.

*

Blogas ar nemandagus elgesys veda prie menkos moralės, menka moralė veda prie nusikaltimo, nusikaltimai veda prie pūvančios bendruomenės.

U.S.N.

Atsiųsta paminėti

ČIKAGOS JAUNIMO CENTRO GAUSIAI NUOTRAUKOMIS ILIUSTRUOTAS SUKAKTUVINIS LEIDINYS. Tas Centras yra lietuviškojo gyvenimo Čikagoje centrinė vieta — širdis. Tėvai Jėzuitai ir dabar pasauliečių komitetas, kurie rūpinasi to Centro išlaikymu, verti mūsų visų pagarbos ir padėkos. Ypač mums šauliams miela, kad tų besirūpinančių tarpe yra ir LŠST CV p-kas Karolis Milkovaitis ir viena iš to leidinio redaktorių — Moterų vadovė Birutė Jasaitienė.

ARĖJAS VITKAUSKAS

KOMUNIZMĄ STATANT ...

I

"Skorėj!." —
Pamiškėj
"Zalpom, bėj!." —
"Jie" duobėj ...

II

Medalis "Šlovė"
Tiems kurie šovė—
Jie krauju nuplovė
Kas jiems tik "senovė" ...

KARIUI AUKOJO:

\$200.00

LŠST Naujosios Anglijos Rinktinė Klai-pėdos atvadavimo 60 m. sukaktuvių minėjimo proga per pirm. Juozą Stašaitį.

\$50.00

LŠST Hamiltono "DLK Algirdo" Šaulių kp. per išd. A. Patamsį.
Petras Vileišis, CT

\$48.00

Vkt. Vilkutaitis, Vokietija

\$37.00

K. Venclauskas, CA

\$35.00

Msgr. J. Kučingis, CA

\$30.00

D. Kašinskas, NY

\$25.00

ALIAS, Bostono Sk. per Br. Ga.inį
Jūrų Šaulių Kp. "Klaipėda" per sekr. Skopą
M. Dapkus, MA., a.a. kpt. J. Truškauskui ir L. Bilerui atminti
P. R. Sakai, CA., a.a. St. Žadvydienei atminti
P. Girmys, Anglija

\$22.00

B. Girčys, IL

\$20.00

V. Misiūnas, NJ
Alf. Šmigelskis, ONT

\$17.00

F. Krisčiūnas, IL
A. Lingė, MAN

\$6.00

J. Balbatas, OH

\$15.00

J. Barniškis, OH
Alf. Gerčys, IL
V. Jegelevičius, ONT
Vl. Mieželis, AZ
Alg. Sparkevičius, NM
O. Šarkūnas, ONT

\$13.00

M. Tumienė, IL

\$12.00

J. Mačiukas, ONT
J. Jurkuvėnas, NY

\$11.00

Vl. Bagdonavičius, PA

\$10.00

A. Aidukas, CT
V. Apanius, OH
J. Andrius, CA
J. Augutis, IL
K. Bačiauskas, NY
J. Bagdanskis, WI
J. Balčiūnas, IL
E. Bliudnikas, MA
St. Butrikas, OH
A. M. Cieminis, NY
P. Česitūnas, Vokietija
K. Daunys, ONT
Z. Jakubonis, ONT
J. Kaklauskas, OH
R. Kazakaitis, CT
Br. Mackevičius, ONT
S. Mazilis, NY
B. Narbutas, CA
Vc. Numgaudas, IL
M. Pakalnis, OH
Ig. Petrauskas, QUE

P. Petrušaitis, WI
H. Poškus, ONT
Aug. Pocius, IL
N. Reikalas, WI
K. Rimas, IL
J. Sakalas, NE
Pr. Sakalas, ONT
A. Stakėnas, IL
P. Tarulis, NY
P. Uknes, NY
D. Vaičiūnas, OH

8.00

J. Agurkis, NE
Dr. R. Balčiūnas, PA
J. Bružas, OH
K. Česonis, MD
Vl. Garsys, MA
V. Jakubaitis, OH
V. Kačergius, PQ
J. Karaliūnas, ONT
L. Koppas, NY
S. Kuzė, Australia
V. Rupšys, MA
Em. Totilas, NE

\$6.00

M. Kizis, ONT

\$5.00

J. Babrys, FL
L. Balzaras, IL
K. Balčiūnas, IL
Br. Batisa, MA
An. Budzinauskas, CT
A. Elijošius, ONT
St. Garliauskas, MI
G. Girdauskas, WA
Ig. Girdzevičius, ONT
B. Gimius, MI
V. Grajauskas, IN
El. Gorodeckienė, MA
B. Grajauskas, ONT
L. Gudis, IL
K. Griauzdė, IL
St. Jurgilas, IL
R. Karutis, NY
Vkt. Kažemėkaitis, WI
Al. Kasper, IL
Vl. Keiba, NY
Pr. Kidolius, CT
J. Kriaučeliūnas, IN
Aug. Laucis, IL
E. Legeckis, IL

L. Lendraitis, MA
M. Liormanas, ONT
Vkt. Lesniauskas, IL
M. Lisauskas, CT
J. Mačiulaitis, MI
J. Mažulaitis, ONT
A. Macelis, MD
E. Mickeliūnas, NY
V. Mitkus, IL
Br. M. Michelevičius, FL
V. Namikas, IL
F. Navickas, OH
W. Paluk, Australia
A. Patamsis, ONT
A. Petrauskas, MI
D. Petrauskas, MI
K. Praleika, NJ
St. Rackevičius, IL
S. Ratas, Australia
A. Rudokas, ONT
Z. Samuolis, IL
V. Senda, IL
J. Smailys, NE
A. Spirikaitis, OH
K. Šidlauskas, MA
P. Tamulionis, OH
V. Tamošiūnas, MI
Vl. Tervydas, IL
V. Viliūnas, OH
S. Vilinskas, CT
J. Virškus, FL
R. Vilkas, FL
M. Vitkus, FL
Br. Zabukas, FL
J. Žemaitis

\$4.00

A. Gudelis, Australia
J. Gužaitis, IL
V. Vasiliauskas, Australia

\$3.00

J. Ambrizas, IL
A. Balsys, CT
V. J. Crickett, IL
St. Jokubaitis, ONT
A. Karsakas, OH
O. Kovas, NE
Pr. Kotkis, VOKietija
Ad. Lingis, NY
J. Miešaitis, FL
Vl. Pajeda, MA
J. Petkūnas, WI
P. Petrauskas, PQ

St. Paulaus
J. Priscepi
V. Pyragius
A. Reventa
J. Riauba, ONT
M. Sayus, MI
Aug. Laucis, IL
A. Seduikis, MA
P. Venclovas, IL

\$2.00

J. Andrikonis, CT
V. Bachkus, CA
J. Bartkus, IL
A. Bobilius, FL
K. Bulvičius, ONT
K. E. Daknys, FL
V. Grauzinis, MI
V. Gumauskas, IL
K. Grinkas, CA
J. Gasperas, IL
J. Grinius, CT
M. Juodis, ONT
J. Karsas, IL
K. Kasinskas, IL
J. Kazėnas, OH
J. Kirstukas, MD
A. Klimas, NY
P. Lackus, ONT
J. Mačiulis, OH
R. Markevičius, NY
Pr. Meškauskas, ONT
J. Narušas, OH
A. Naujokas, IL
M. Norkūnas, MA
L. Norvaiša, ONT
P. Okincizas, IL
St. Palekas, IL
Al. Patalauskas, MI
A. Poderys, MD
Vl. Patašius, Australia
Vl. Palaitis, Australia
A. Repšys, IL
J. Rovas, ONT
A. Šukaitis, ONT
J. Šablinskas, ONT
Al. Tamošiūnas, IL
K. Tutinas, ONT
E. Vaičaitis, FL
J. Vasys, MA
O. Žadvydas, CA
A. Zaura, IL
L. Žibas, IL
J. B. White, FL

Tik Jūsų dosnumu KARYS gyvuoja!
Ačiū!

KARIO ADMINISTRACIJA

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.